

کتاب پیژندنه

|||||

د کتاب نوم : د ارغنداب د خپو ژبه

ویناوال : د لوی کندهار شاعران

د چاپ کال : ۱۳۸۰ ل - ۲۰۰۱ م کال

پښتو يون

"پښتو يون" د پښتني هڅوب، پښتو ژبې او پښتني ارزښتونو د ځلولو، خپرولو او پاللو لپاره په مينه او تلوسه لېڅې رانغښتي او د پښتو د زړو متنونو، نويو ادبي پنځونو، څېړنو او څېړنو چار پرمخ بيايي او په دې لار کې درانه او شمېرلي گامونه اخلي.

دا دي د څو زړو متنونو تر خپرولو او د څو څېړنيزو نښېرونو(اثارو) تر وړاندې کولو وروسته د لوی کندهار دځوانو رېشيانو(شاعرانو) ژوندپاڼه چې ددوی ژوندليک او وينا په کې راغونډ شوي او د ځوان پښت روڼ انده او خواریکښ ليکوال ښاغلي صالح محمد صالح کار پرې کړی او پر راغونډولو يې زيار گاللی، وړاندې کوي.

دا ځوان توکم د اورونو او لنبو په منځ کې رالوی شوی او د دردونو او کړاوونو ترخې کيسې يې د پارکو په خولو کې دي.

هيله ده تاسې يې په مينه ولولئ، د دوی پر تلوسو، هيلو او خاورې شويو اميدونو ځان خبر کړئ او د يوه گډ يون له لارې خپل هېواد او هېوادوال له دې کړاوونو ژوند او چاپېر څخه راوباسئ.

زموږ له دردمنو او خوږمنو پښتنو څخه هيله ده چې له دې يون سره مله شي او په خپلو هراړخيزو مرستو مو ولمانځي.

په درنښت

لطيف جان بابی

د "پښتو يون" مشر

فراکوی، نيويارک، امريکا

2001م کال

خپه_خپه ښايست

لوی کندهار که له یوې خوا د ارواښاد علامه عبدالحی حبیبی، عبدالروف بېنوا، اکاډمیسین پوهاند عبدالشکور رشاد او... په خپر د درنو پوهانو زانگو ده، نو له بله پلوه دشمس الدین کاکړ او عبدالرحیم هوتک په خپر د گڼو سندربولو توتیانو هغه ځاله هم ده، چې د همدې "ښایسته کندهار" په لرېوالي کې یې ډېرې سوې ترانې ویلې دي. د اور او وینو توپان لکه د نور افغانستان په خپر د عبدالرحیم هوتک "ښایسته کندهار" هم لوتې لوتې کړ، خو " که کوټه وسوځېده نو دېوالونه یې پاخه شول."

خو کاله مخکې راته ښاغلي لال پاچازمون په ننگرهار کې د کندهار د ځوانو شاعرانو دومره ستاینې وکړې، چې زه یې د دوی د لیدلو لېوال کړم او چې کله مې د دوی د څو تنو ځوانو شاعرانو وږه تذکره (پر لومه اوري بارانونه) ولوستله، نو پوه شوم چې دملالی دتپو په کلي کې لا د تورې له شرنگ سره د نغمو نری ترنگ هم ملگری دی.

بیا چې یو وخت کندهار ته لاړم، نو د محمديار، هڅیال اوصالح په ډېره کې مې په لسگونو ځوان او نوښتگر شاعران وپېژندل، دوی ټول له ظاهري بڼې ډېر ساده او کلیوال معلومېدل، خو په باطن کې یې هر یو په معنوي سینگار ښکلی و، په سترگو کې یې سپری له ورايه شاعرانه ولولې، مستې مینې او یو ډول ورکې مایوسۍ لوستلای شوې.

د لوی اختر پر لومړۍ ورځ په پېښور کې د هیلې مجلې دفتر ته لاړم، غوښتل مې چې ښاغلی صالح محمدصالح وگورم، نوموړي هغه ورځ هم پر همدې تذکرې کار کاوه، تر اختر مبارکۍ وروسته سره کښېناستو، هغه راته د دې تذکرې یو شعر په خوند خوند لوسته او ما ورته غوږ ایښی و، د شعرونو اورېدل دومره خوند راکړ که نور مېلمانان په دفتر نه وای رانوتې، نو نږدې ټوله تذکره به مو لوستله.

د دې تذکرې د شاعرانو یوه لویه ځانگړتیا دا ده چې ډېر یې د لمبو سیوري ته رالوی شوي او د خپل کور و کلي د وړاندو غمجنوونکې ننداره یې له نږدې څخه کړې ده، د دوی په هنر کې صداقت او رښتینولي له ورايه برېښي او همدې توکي یې هنر ښکلی کړی، ځکه خو یې د افغاني ادب رښتیني استازي بللای شو.

صالح محمدصالح چې څښتن یې په گوتو کې ډېر ښکلي هنرونه ایښي دي، د همدې ځوانانو استازی هنرمند شاعر او لیکوال دی. د هغه هنرمندو گوتو که د ښکلو انځورونو، خوږو شعرونو او په زړه پورو لیکنو وړتیا درلوده، نو اوس د کمپیوټر له تڼیو سره هم اشنا دي.

زه خپل دغه ملنگ هنرمند دوست ته ددې تذکرې د خپراوي له کبله مبارکي وایم، خدای ښه دده په گوتو کې نور هم برکت کړي چې د "مست ارغند" د مستوڅپو په خپر ښکلاوې رامنځته کړي او ویې ځلوي.

گران صالح ته د یو روښانه راتلونکي په هیله خپلې خبرې رالندوم.

په مینه او شاعرانه ولولو

اجمل اند

1380ل کال پسرلی

"د دې غره خټک به واړه شاعران شي"

په دې وروستيو دوو درېيو کلونو کې کتاب خپرول او ليکل په بېساري ډول ډېر شوي دي. په پېښور کې به داسې اوونۍ نه وي چې دوه درې کتابه دې په کې خپاره نه شي، دا خپرنيز بهير دومره گړندی دی چې څوک ډېرځل د کتابونو په مطالعې پسې هم نه شي رسېدی.

کله چې هېوادمېشتي ليکوال يو څه ذهني سکون او اروايي ډاډ تر لاسه کړل، نو د تېرو غميزو او پېښو دليکلو او خوندي کولو لپاره ورته ډېر خام مواد پراته وو او دې ته يې ډېره اړتيا نه درلوده چې خپله ټاکل شوې موضوع له هرې زاويې څخه په ژوره توگه وڅېړي، ځکه گڼ شمېر تاريخ کښونکي همدا راز دسياسي پېښو ليکوال په عملي ډول په دې پېښو کې ورگډ وو او هر څه يې د سر په سترگو ليدل. د سياسي او نظامي خاطر و ليکوالان هم همداسې درواخله چې کتابونه يې د اوسمهالي خپرنيز بهير لويه او غوښنه برخه جوړوي، پر اوس مهال پښتو او دري سياسي کتابونه دومره ډېر شوي چې سلنه يې (70) ته اوچته شوې ده. ددې ترڅنگ پښتو شعري ټولگې هم ډېرې خپرېږي او په دې ټولگو کې ځينې داسې هم شته چې د زړه په زور به يې لولې. ځکه په اوس زمانه کې پيسو دومره زور او کمال پيدا کړي، چې هرې بيولالې او منظومې خبرې ته هم د کتاب بڼه ورکولای شي او اوس خو څوک ددې ډول شاعرانو مخنيوی هم نه کوي.

د کندهار اطلاعاتو او کلتوررياست دوه درې کاله وړاندې په ټينگه پتېلې وه چې د لوی کندهار(زابل، کندهار، ارزگان او ...) د شاعرانو او اديبانو يوه لويه او بشپړه تذکره خپره کړي، نو په همدې موخه يې د يوه کال په ترڅ کې څه له پاسه د 65-70 تنو شاعرانو ژوندليکونه، شعرونه او داڅارو معرفي راټول کړل. مور هم ددې کار په جريان کې وو چې ټول شعرونه به د کتنې او ټاکنې لپاره کله د يوه ليکوال کور ته وړل کېدل، کله دبل. داسې هم پېښېدل چې هېچا ته به نه وه څرگنده، نوموړي مواد له چا سره پراته دي؟

د همدې کار په بهير کې (د 1378ل کال په لړم مياشت کې) د ښاغلي لال پاچا ازمون (پر للمه اوري بارانونه) نومې وړه تذکره چې (11) تنه کندهارمېشتي ځوان شاعران په کې معرفي شوي وو، خپره شوه.

ځينو دا هڅه ښه وگڼله او ويې ستايله، خو ځينو ورباندې نيوکې درلودې چې يو شمېر به وروسته وشنو او ځينې يې دادې:

⊠ ځينو ويل د نوموړې تذکرې پر پښتۍ ليکل شوي "دسهيل لويديځ د ځوانو شاعرانو گډه شعري ټولگه" حال دا چې دا گډه شعري ټولگه نه، بلکې تذکره ده چې بايد توپير يې وشي.

⊠ څرنگوالي او څومره والي له پلوه ددې تذکرې بڼه او کچه ددې وړ نه دي، چې تذکره ورته ووايو، بلکې د تذکره ليکنې دمعيار له مخې دا يوازې د تذکره ليکنې پر لوري يوه هڅه ده.

کتاب په لاس خطاطي شوی او په دې کمپیوټري زمانه کې نه ښایېدل چې دا زړې مطبوعاتې چارې راغبرگې شوې وای.

سربېره پر دې یو نیم نورې لویې او وړې گوتنیونې او نیوکې چې ځینې یې پر ځای او ځینې یې بېځایه وې. دې وړې تذکرې په همدې څرنگوالي او څومره والي سره د کندهار ادبي ټولنې راټولې شوې تذکرې ته سخت گوزار ورکړ، ځکه ویل کېدل په کندهار کې همدا (11) تنه شاعران (شاعران) وو چې هغه هم په دې تذکره کې راغلل. اوس نو موږ ته هم اړتیا نه شته چې د خپلې دې لویې تذکرې دبشپړولو او خپرولو لپاره نوره هڅه و هاند وکړو.

که چېرې د کندهار ادبي ټولنې له خوا د یوه منظم پلان له مخې دا چارې د یوې معیاري او په ټول پوره تذکرې لپاره یوه مسلکي او لږ تر لږه داسې کس ته سپارل کېدای، چې دې کارته لېواله وای او په دې لار کې یې د منډو تررو توان او وس درلودای، خپل ټول مصروفیتونه یې پرېښي وای او د څه مودې لپاره یې پر همدې تذکرې کار کړی وای، گټه به یې پاموړ ختله او له هره اړخه به ډېر غوره و. همدا ډول د پخوا او کمزورو شاعرانو ډلبندی ته همغه وخت پاملرنه په کار وه.

تر دې تذکرې وروسته پر همدې میاشت د ښاغلي نوراحمد قرآنمل له خوا (ادبي ډېوه) نومې (66) مخیزه تذکره خپره شوه، چې په هغې کې هم (39) تنه مړه او ژوندي شاعران معرفي شوي وو، خو نوموړې تذکره د یوشمېر طباعتي او ځینو نورو نیمگړتیاوو له کبله د لیکوال له خوا بېرته ټوله شوه.

لکه وړاندې مو چې د (پر للمه اوري بارانونه) پر تذکرې شویو نیوکو ته اشاره وکړه یو شمېر شاعرانو چې په دې کتاب کې راغلي وو، پر دې خبرې هم سخته نیوکه کوله چې زموږ د شعرونو سرلیکونه وربدل شوي او یا هم زموږ خپله ځانگړې ژبه بدله کړل شوې، چې دا کار هم د تذکرې په نیمگړتیا کې شمېرل کېده او ډېر کسان ورته په غوسه وو.

وايي: خولې ډېرې دي خو د خبرو اترو ژبه یوه ده، نو که په ادبي ډگر کې هر څوک له ځانه یولیکدود او لیکلار راباسي او له اړتیا پرته یې پر نورو د منلو هڅه کوي، یا هم غواړي چې یوازې خپله لهجه د قلم په زور له کومو اصولو او ارزښت پرته پر نورو وروټپي، گومان کوم په ژبنۍ او بیا د یوې معیاري لهجې د رامنځته کېدا او ځواکمنېدا په برخه کې به لویه ستونزه رامنځته کړي. څرنگه چې هره سیمه ځانته لهجې لري، که د همدې سیمو لیکوالان په لیکوالۍ کې خپلې خپلې لهجې وکاروي، بیا خو هر سړی دې ته مجبورېږي چې یوازې د خپلې سیمې د لیکوالو لیکنې وگوري، چې دا لانجه او رېږه به د هرې ورځې په تېرېدو سره نورې هم اوږدې او لویې شي. له بده مرغه ددې رېږې د آوازی پر ځای ځینې ښاغلي د ژبې د ویونکو د "اکثریت" او "اقلیت" خبره رابرسېره کوي، چې ددوی په اند باید د همدې معیار له مخې دې د لهجو په برخه کې پرېکړه وشي.

کله چې مې ددې تذکرې لپاره مواد برابرول، نو ځينو ښاغلو همدا ټينگار کاوه چې د شعرونو په: سو(شو)، د(له)، وکئ(وکړ) او داسې نورو تورو کې به لاس نه وهې، دا مې هم واورېدل چې ځينو ليکوالو له دې کبله له ځينو خپرونو سره خپله قلمي همکاري بنده کړې، چې د خپرونو د چلوونکو له خوا يې د ليکنې په ژبني جوړښت کې لاسوهنه کېږي او د هغوی سيمه ييزه لهجه معياري کوي. د ډېرې خواشيني ځای دی چې داسې وړې خبرې مو د لويو ليکوالو له گوتو څخه قلم راپرېباسي او له ادبي و فرهنگي ډگر څخه يې پردي کوي.

زه پر خپل وار له دې ښاغلو څخه عذر او بښنه غواړم چې ومې ونه کړای شول په دې تذکره کې د هغه معيار له برید څخه واورم چې تر ما وړاندې لويو ليکوالو ټاکلی، مراعات کړی او منلی دی.

په دې تذکره کې د ښاغلي لال پاچا ازمون(پر للمه اوري بارانونه) پر لسوتنو شاعرانو سربېره (41) تنه نور شاعران هم راغلي چې دا دي د لومړي ځل لپاره معرفي کېږي.

که څه هم په دې هڅه کې وم چې د نويو شاعرانو شمېره ډېره شي او په دې برخه کې مې ترخپله وسه او امکاناتو ډېر زيار هم واېست، خو ددې لپاره چې د کتاب د بېخايه لويوالي مخنيوی وشي، ځينې نوي شاعران مې بلې تذکرې ته پرېښودل، ځکه هغوی په ډېر ابتدايي حالت کې وو او لايې د خپل پرمختگ لومړني پړاوونه وهل.

په دې کتاب کې د "لمې" له شاعرانو څخه د ښاغلي عبدالله هنرمل شعرونه تکرار راغلي، ځکه نوموړي اوس له ليکوالۍ او شاعرۍ څخه لاس پر سر شوی او نوې پنځونې ورسره نه شته، نور نو هڅه شوې چې د ټولو شعرونه نوي وي.

د ښاغلو: اميد، جرس، پتيا، صميميار، پېژاند، مين، څارن او ... په څېر نور تنکي او ځوان شاعران به هم وپېژنئ چې د عمرونو په انډول يې شاعري ډېره مشره او پخه ده، تاسې به يې په خپله هم وارزوي.

ځينې داسې شعرونه به هم ولولئ چې د شاعرانو له لومړنيو تجربو څخه دي، خو کېدی شي دا شاعران تر پایه همداسې پاتې نه شي، ځکه، کله چې د (1377)ل کال د وري پر مياشت کندهار ادبي ټولنه پرانيستل شوه، تر دې مهاله يې د همدې ځوانو او هوډمنو شاعرانو په برکت اوږده پړاوونه ووهل، که ددې ټولني د شاعرانو د لومړي سر شاعري له اوسنۍ هغې سره پرتله کړو، لوی بدلون په کې تر سترگو کېږي، چې دا په خپله ددې پرمختگ او بري پخلی کوي.

تر دې تذکرې وروسته په پام کې ده، ددې تذکرې په بل ټوک کې هم د لوی کندهار شاعران راشي.

په کندهار کې پردې شاعرانو سربېره ډېر نور پياوړي ولسي شاعران هم شته يا وو، چې تر اوسه چا نه دي پېژندلي. د ځوانو، زړو، مړو او ژونديو ولسي او نيمه ولسي شاعرانو ډلبندي او بېلول هم ډېرو امکاناتو او وخت ته اړتيا لري، نو پر اوس مهال مو لويه هڅه دا وه چې ددې سميو شاعران يو ځل له هېرې او ورکاوي څخه وژغورل شي، منظمول،

اوډون او ډلبندي يې په دويم چاپ کې ترسره کېدې شي. په کندهار ولايت کې له ډېرو شاعرانو او ادبپالو سره د گڼ شمېر ناپېژندل شويو لرغونو شاعرانو او ليکوالو ژوندليکونه، ناخپاره شوي شعرونه او نور اثار خوندي دي، چې د همدې ښاغلو په واک کې دي او تر اوسه پورې نه دي رابرسېره شوي. کله چې مې له دغو ښاغلو سره وکتل او د ځينو شاعرانو د پېژندنې او ځينو شعري بېلگو غوښتنه مې ترې وکړه، له دې کار څخه يې معذرت وغوښت او نه يې هم راسره پر تبادلې موافقه وکړه. ځکه دوی ويل: دا مواد په مور پورې اړه لري او خپل ځاني مال مو دی. له دغو ښاغلو څخه يوه دا خبره هم ياده کړې وه چې: "ماڅوارلس کاله پوهنتون ويلي او په کتاب خپرولو او ليکلو کې ډېرې تجربې لرم. زه دا مواد څنگه يوه واړه هلک ته ورکړم؟!!"

د فرهنگي او ادبي برخو د پرمخيو او غوړېدو لپاره په فراه، نيمروز، هلمند، کندهار، ارزگان، زابل او... ولايتونو کې دادبي ټولنو جوړول، د راډيوگانو فعالول او دکتابتونونو پرانيستل ضروري ټکي دي. په فراه او نيمروز ولايتونو کې دا اړخونه ډېر کمزوري دي، د بيارغونې اوسمونې په برخه کې يې هڅو څه نتيجه نه ده ورکړې. په هلمند ولايت کې (هلمند) مياشتنی اخبار خپرېږي، چې دڅرنګوالي له پلوه ډېر وروسته پاتې دی. کتابتون په کې شته چې تر (4-5) زرو ټوکو زيات بېلابېل کتابونه په کې خوندي دي، خو تر هغه ځايه چې ماته معلومات شته، په مياشتو مياشتو څلک نه ورځي او ورځي هم نو د څومره والي له پلوه ډېر لږ دي. راډيو يې په دې وروستيو مياشتو کې فعاله شوې چې د ورځي يو ساعت خپرونې کوي، خو بيا هم مسلکي کسان په کې لږ دي او دا يو ساعته خپرونه هم په ستونزو او کړاوونو سره ورته برابرېږي. په ارزگان کې هم دا ډګرونه ساړه دي او له نورو ولايتونو سره يې هم ادبي او فرهنگي اړيکي غوڅ دي. په زابل ولايت کې هم دا هڅې سرې دي، خو په نورو ولايتونو کې ددې سيمو ځينې مېشت فرهنگپال او فرهنگيال کرار نه دي ناست، بلکې ترخپله وسه کارکوي. که چېرې هر هېوادميني شتمن افغان ددې ولايتونو فرهنگي بيارغونې او سمونې ته پام وکړي او په دې برخه کې خپله همکاري ونه سپموي، نو ډېر لوی مثبت بدلون به په کې رامنځته شي، چې نورو ولايتونو ته به يې هم گټې ورسېږي.

څرنگه چې کندهار دخپل لرغونتوب له مخې په خپله زرغونه لمن کې گڼ شمېر اوچت او پياوړي شاعران روزلي او ټولنې ته وړاندې کړي دي او طلوع افغان ورځپاڼه ددې ولايت دمېشتو ادبي او فرهنگي مينه والو په ذهني ځړوب کې ډېر مثبت اغېز لرلی دی، خو دا خپرونه ددې ولايت په کچه وړه او ناڅيزه ده، ځکه دا خپرونه ټولې سيمې ته نه رسېږي او اړيکي هم محدود دي، د جگړو له کبله هم ددې ډول خپرونو وېش محدود پاتې شوی او تر مينه والو او لېوالو پورې نه دي ورسېدلي. کندهار مجله هم په لومړي سر کې ښه په خوند او درز سره خپرېده او په ادبي او فرهنگي ډگر کې يې لوی بدلون رامنځته کړی و، دې خپرونې هم گڼ شمېر ليکوال او شاعران وروزل، خو کله چې دا خپرونه ودرېده دا راټوکېدلې هيلې هم نيمگړې پاتې شوې، ورو ورو د ولس له ذهنونو څخه هم د نوموړو نويو راټوکېدلو شاعرانو دشعر وړمې ووتې، يو وخت داسې مهال راغی چې ټول شاعران پټ پاتې شول او هر يوه خپله شاعري يوازې له ځان سره خوندي کوله، په دې لړ کې له ځينو پرته ډېرو شاعرانو دېوانونه وکښل او په نثر کې يې

هم ډېر کتابونه وليکل. له بده مرغه په کندهار کې يو بل دود دا دی: که په ډېرو کورنيو کې کوم ليکوال يا شاعر ومري، نو پاتې غړي يې ټول اثار ورته د قبر ترڅنگ ښخوي او يا يې هم له بلې لارې له منځه وړي. د کندهاري شاعرانو او ليکوالو ډېر اثار په دې توگه له منځه لاړل او پاتې هغه هم دداسې کسانو لاسونو ته ورغلي چې د ولس شتمني يې نه، بلکې د ځان مال يې گڼي او خپته يې ورباندې اچولې ده. د يوه بل پياوړي ولسي شاعر يو ژوندي دېوان او نور خواره واره شعرونه له يوې کورنۍ سره خوندي دي چې نوموړې کورنۍ يې په بدل کې د لسو زور کلدارو غوښتنه کوي. خو باور لرم که دا روپۍ ورته وړاندې هم شي، بيا به يې هم له سپارلو څخه ډډه وکړي.

په کندهار کې تر پنځه لسو ډېرو کسانو د تذکره ليکلو په موخه له شاعرانو او ليکوالو څخه شعرونه او ژوندليکونه راټول کړي او ټولو په دې تمه دا کار کړی، چې يوه ورځ يې د خپرولو تر بريده ورسوي، خو دا نه ده څرگنده چې څنگه او څه وخت؟! تر دې څلور-پنځه کلن ځنډ وروسته څرگنده شوه چې ډېر ښاغلي يوازې په دې موخه دا کار کړی چې دا توکي هم په ځان پورې اړوند کړي او يوازې يې دساتنې لپاره سره راغونډ کړي. نو اوسنۍ تذکره چې ستاسو پر وړاندې پرته ده د هغو خواريو او زيار يوه نيمگړې او وړه پايله ده چې دوه کاله وخت او ډېرې مندې ترې يې په پلو کې درلودل، هيله ده تاسو ته د منلو وړ وي.

نو د بلې تذکرې د بشپړتيا او سمون لپاره که نور هېوادمېشتي او بهر مگېشتي ملگري تر خپله وسه ددې سيمې د ژونديو شاعرانو په راپېژندنه او يا هم د هغوی د يو انځور، ژوندليک او شعرونو په رالېرلو سره راسره مرسته وکړي، ډېره لورپينه او پېرزوېينه به يې وي، همداراز پر دې تذکرې باندې رغنده نيوکې او لارښوونې هم پر لېمو منم.

د خپلو خبرو تر غوڅاوي وړاندې به دا غوره وي له هغو دوستانو څخه مننه وکړم، چې خپله مرسته يې راڅخه نه ده سپمولې او ددوی هڅونو او مينې ددې کتاب په ستونزمنو چارو کې ډېره مرسته راسره کړې ده.

له ښاغلي لطيف جان بابي څخه چې له هغې لرې سيمې نه يې په دې برخه کې لاس راوغزاوه او خپله اورنۍ او لېونۍ مينه يې په زبات ورسوله.

له ښاغلي محمد سرور ځسنيار څخه چې خپله مرسته يې راڅخه نه ده سپمولې، له ښاغلي عبدالقديم پتيا ل څخه چې تر خپله وسه يې زما لاسنيوی وکړ، له ښاغلي حليم څخه چې د ځينو شاعرانو په راپېژندلو کې يې خپله فرهنگي مينه په زبات ورسوله، له ښاغلي مجيد خان بابي څخه چې ډېر يې هڅولی يم، له هغو دوستانو څخه چې پر دې کتاب يې يادښتونه وليکل، همداراز له وفا الرحمن وفا څخه چې د ټينگې مرستې او همکارۍ برکت يې ډېرې لارې راته اوارې کړې.

☐ او له هغو ښاغلو او اغلو څخه چې دا تذکره تر پايه لولي.

په ډېره مينه او ادب

صالح محمد صالح

1380 وري / 19 ل کال

د هيلې مجلې دفتر

پېښور- پښتونخوا

د ارغند د خپو ژبه؛

یوه ښکلې ادبي تذکره

د چلزيڼو په سر کې درته ولاړ يم

که راته ونه خاندې، مدام به ژاړم

د ارغند د خپو ژبه کتاب د ښاغلي صالح محمد صالح د دوه کلنو هڅو نتیجه ده، چې مور ته د کندهار دوه پنځوس تنه شاعران او لیکوال راپېژني، کتاب د امریکا په نیویارک ښار کې د پښتویون خپرندویې ټولنې په مالي لگښت په 218 مخونو کې په ښکلې کچه په 2001م کال خپور شوی دی.

پر نوموړې تذکره د هېواد وتلي محقق او شاعر حبیب الله رفیع، همدارنگه د پښتویون ټولنې مشر لطیف جان بابي، لال پاچا ازمون او اجمل اند په زړه پورې لیکنې کړې دي. د تذکرې د خپرولو پر اړتیا دې ښاغلو ډېر تاکید کړی او دا یې د تذکرو په لړ کې یوه ښه هڅه گڼلې ده.

د سریزې پرځای د لیکوال صالح محمد صالح یوه اوږده او په زړه پورې لیکنه راغلې، کندهار ادبي غورځنگ او هڅې یې ستایلې دي، د نویو ځوانانو ادبپالنې ته یې نغوته کړې ده، له دې سره – سره یې د سیمې ځینو افسوسناکو روایاتو ته هم اشاره کړې: "له بده مرغه په کندهار کې یو بل دود دا دی: که په ډېرو کورنیو کې لیکوال یا شاعر ومري، نو پاتې غړي یې ټول اثار ورته د قبر تر څنگ ښخوي او یا یې هم له بلې لارې له منځه وړي. د کندهاري شاعرانو او لیکوالو ډېر اثار په دې توگه له منځه لاړل او پاتې هغه هم د داسې کسانو لاسونو ته ورغلي، چې د ولس شتمني یې نه، بلکې د خپل ځان مال یې گڼي او خپته یې ورباندې اچولې ده..." زما په خیال دا یوه افسوسناکه عنعنه ده، چې تر اوسه پورې پالل کېږي.

او رښتیا د حیرت وړ هم ده، زه تر اوسه په دې خبره نه پوهېږم، چې داسې خلك ولې د یوه نارینه لیکوال د اثارو له خپرولو وېرېږي؟ که د کومې پښتنې خور اثار سوځول کېږي یا په قبر کې ورسره ښخېږي، نو دا تقریباً د ټول افغانستان ستونزه ده، چې د یوه منفي دود بڼه لري، خو د نارینه وو په هکله دا ډول کیسه د حیرانۍ وړ ده، خدای ﷻ دې وکړي چې د صالح صیب دا لږزوونکی انکشاف زموږ د فرهنگ خدمتگارانو تر غوږونو ورسېدلی وي او په نژدې ورځو شپو کې مو د حیرتونو له نړۍ څخه راوباسي.

په تذکره کې د بهلابېلو عمرونو شاعران راپېژندل شوي دي، چې تر ټولو سپینږیری ژوندی شاعر یې حاجي صیب عبدالکریم دی، چې په 1300ل کال زېږېدلی دی، د حاجي صیب د بیوگرافۍ په برخه کې لیکوال په برجسته الفاظو

کښلي: "د شهرت لېونی نه دی، له همدې کبله تراوسه پټ پاتې شوی او چا نه دی پېژندلی، ما ته یې هم د خپلې پېژندګلوی له راسپارلو څخه ډډه کوله، خو بیا مې هم اړوېست چې راوېې سپاري."

د دې کرښو په لوستلو د سړي ذهن ته د عزت او وقار یوه نوراني څېره ودرېږي، زما د دې خبرې تمام ثبوت د حاجي صیب په یو دوو بیتونو کې شته. لکه:

د دنیا پرځای دې دوه سترګې څلور وي

دا د دین پرځای دې ولې شا ته زور وي

نه اودس سم، نه رکوع او نه سجده سم

راشې مخ کړې پر کعبه فکر دې نور وي

خدای دې وکړي چې حاجي صیب مو له خپلو حکیمانانه وعظونو او نصیحتونو نه بې برخې نه کړي او په همدې هیله د تذکرې تر ټولو کشر شاعر ته راځو، هغه تاند او بااستعداده عزت الله امید دی، چې په 1368ل کال زېږېدلی دی، چې اوس د البېروني لېسې د پنځم ټولګي زده کوونکی دی، په دې حساب سره دا نوی غورېدلی ګلاب د دوولسو کلونو دی.

خو شاعري باید یوځل بیا له مجبوریته په یوه کلیشه یي جمله کې ارزيايي کړم، هغه دا چې شاعري یې واقعاً تر عمر ډېره مشره او پخه ده، د ګران عزت الله جان امید د شاعرۍ په هکله صالح صیب وايي: "شعري بیان یې په عاطفه، اند او مترنم اهنګ کې رنگول شوی، چې راتلونکی هنري پرمختګ یې تضمینوي. هغه په دې ورکتوب کې د خپل شعور له مخې د هېواد پر ملي مسایلو پوه دی او د هېواد ناخوالو ته یې د شعر له زاویې کتلي او انځور کړي یې دي..."

دا یې هم څو بیتونه، تاسې یې د ده له عمر سره مقایسه کړئ:

چې جنګۍ په کې ملنګې د وختونو ښکاري

ها کابل جان هم سره سپرغۍ د سرو اورونو ښکاري

ملګرو! داسې لېونی شوم، خو اوس څه وکړمه

ژوندون مې هسې د ناپايو امیدونو ښکاري

یا:

خپلواکه وو مور خپله، چا کار نه رادرلوده

دې تور غلیم ته گوره خپلواکي ځان سره وړي

نن مو گلبن کې غورېدلې د انار گلونه

چې په وړبل کې نجونې ږدي کتار – کتار گلونه

خدای دې وکړي چې عزت الله جان امید په راتلونکي کې زموږ له امیدونو دروند وڅېږي.

زموږ ستونزې هم ډېرې دي، یوه یې دا ده چې په تفصیل سره د یوه کتاب پلټنه نه شو کولای او بیا چې کله تذکره وي، نو حیران شو چې اوس څه پرې ولیکو او پر چا؟ ځکه خو مو د عمر په مناسبت دوه کسه غوره کړل، د یادونې وړ بولم چې په دې تذکره کې داسې تاندې ځوانۍ هم شته، چې د لوړ خیال او ژور فکر له مخې د ځوانو شاعرانو په لومړۍ لیکه کې راځي، لکه: عبدالاحمد محمديار، عبدالوسع هڅیال، خلیل احمد څارن، عبدالقدیم پتیال... او نور ښاغلي.

د دې لپاره چې څوک مو له یاده نه وي ایستلی او خپه شوي نه وي، نو یوه موضوع انتخابوو، په دې هکله بیا که هر شاعر کوم بیت ویلی وي، هغه د لوستونکو مخې ته ږدو، کله چې ما په دې هکله فکر وکړ، نو تر ټولو غوره موضوع راته د میوند د تاریخي سوبې ده. نو ځکه خو مې همدا موضوع انتخاب کړه او ستاسو په وړاندې په دې هکله د بېلابېلو شاعرانو خیالونه گورو:

بس یوه تپه چې ورته ووايم

دوی به خپل لښکر له یاده وباسي

حیات الله کاکړ

لا څومره درنه شي پښتنه پېغله

ننگ تپه تپه پر غزا واروي

شهلا ملالو سترگو نه یې اوري الهامونه

میوند_میوند تپې مې پر احساس راواچوي

عبدالاحمد محمديار

پېغله ملاله مو پرديو يووړه

څوك به د غاړې رنگين پسول ونيسي

عبدالواسع هڅيال

بيا يې خوره كړه د ملالې تپه هر مورچل كې

"زاهده" گوره هر تاريخ چې مو نن ننگ واخيسته

عبدالولي زاهد

بيا يې ميوند كې انگرېزي لښكرې وځپلې

پېغلې ملالې له غليم څخه ميدان گټلې

گلالي زهير

او د خليل احمد څارن ټول شعر چې سرليك يې تپه دی:

چې خوره شوم د ميوند پر سپېره دښته

شاه زلمو كړ سر راپورته له بالښته

د دې تذکرې په هکله مې په يوه خپرونه کې لنډه معرفي ولوسته، چې د ليکوال کار يې په لومړي سر کې له يو لړ تشریفاتو ستاینو وروسته نیمگړی بللی و، ښاغلي معرفي کوونکي له بېرې څخه کار اخیستی، زما په خیال خو یې یوازې د تذکرې د نیولیک (فهرست) اخري نومې ته کتلي، چې: "صالح صیب په دې تذکره کې (55) تنه شاعران راپېژندلي دي، چې ډېر ښه کار یې کړی، خو ځینې شاعران یې په دې ټولگه کې له یاده ایستلي دي، لکه: لطیف جان بابی، عبدالملك همت او ... داسې به ډېر نور شاعران وي او مهمه خبره خو دا ده چې صالح محمدصالح په دې کتاب کې د ښځینه شاعرانو هېڅ ذکر نه دی کړی او موږ ډېرې تکړه شاعرانې لرو لکه: پروین فیضزاده ملال، مرحومه کریمه رسولي فیضزاده، بلقیس محبوبی اخکزي او داسې نورې چې استعدادونه یې د ستایلو وړ دي."

په ډېر معذرت ښاغلي معرفي کوونکي ته دومره وایم لومړی خبره دا ده چې په تذکره کې (55) نه، بلکې (52) تنه راپېژندل شوي، د فهرست لومړی درې شماری د خپرندويې ټولنې، اجمل اند یادښتونه او د ليکوال سريزه په ترتيب سره راغلي، دویم دا چې د تذکرې پر لومړۍ پښتۍ (لومړی ټوک) ليکل شوی او ليکوال په سريزه کې هم دې خبرې ته اشاره کړې ده، چې دا لړۍ به دوام لري او دویم او درېیم ټوک تذکره به هم له خیره سره خپرېږي. اوس که ټول

شاعران یوې ټولگې ته راغونډ شي، نو د کتاب د پنډوالي غم به یې بیا بېل وي او بل دا چې د خپرندويې ټولنې مشر لطيف جان بابي پر همدې تذکره یو لنډ یادښت کښلی، امکان لري لیکوال صالح د ده معرفي ترې غوښتې وي او هغه یې دا خواست نه وي منلی.

د ښځینه شاعرانو په هکله باید ووايم چې لومړی خو صالح صيب د داسې ځای په هکله لگيا دی چې د نارینه وو اثار یې ورسره ښخېږي او یا هم سپزل کېږي، دا خو د مرگ ستونزه ده او د ژوندیو نارینه وو په اړه خو یې په ډېر وضاحت او صراحت سره په سریزه کې کښلي چې دوه کاله مې په اخ و ډب ورسره تېر کړي او ايله مې دا دوه پنځوس ترې راوايستل، ښه خو چې داسې ده، بیا خو د صالح په هغه ... څه ورته وايي، هو! راپه یاد شول، بیا نو د صالح صيب په هغه حوصله آفرین چې دوه کاله یې مقاومت وکړ. دا ځکه وایم چې که خدای (ج) دې نه کوي داسې یو مسئولیت ما ته څوک راوسپاري، نو تر دوو میاشتو که خبره وځنډېده، نو بیا خو خدای خبر چې پسې وگرځم، ښه نو اوس که صالح صيب د لوی کندهار د دوو یا درېو ښځینه شاعرانو چې هملته دي او یا دلته، بیوگرافي رااخيستې وای، نو کتاب به څه لوی شوی و؟ نه، بلکې دا به یوه بله ستونزه ورته جوړه شوې وه او د کندهار بدې خو یې لا پرځای پرېږده.

زما موخه هېڅکله دا نه ده، چې د کندهار: د ښکلي کندهار او ویاړلي کندهار د باهمته ولس زړه ازار کړم، خو نن سبا چې څومره حالات ترینګلي دي، نو د ټولو خلکو سترګې همغې خوا ته دي، ځکه کندهار د یوه داسې نظام مرکزیت ګرځېدلی، چې د ښځینه نوم اخیستل ورته ګناه ښکارېږي.

او بل دا چې زما په خپل نظر د یو دوو خویندو بیوگرافي راوړل ما ته یوه غیر عادلانه خبره ښکاري، که دا ډېره ضروري وي، بیا خو باید د شریعت له مخې سم نیمايي حق ورکړو او که ووايو چې دومره شاعرانې له کومه کړو؟ نو بیا خو باید پنځه ویشته نه، بلکې (15) ښځې ضرور په کې وي، په داسې حال کې چې دوه پنځوس نارینه په دوو کلونو کې راوپېژندل شول، نو د دغو پنځلسو خویندو لپاره نو پنځلس کاله وخته ته اړو مرو ضرورت و، چې صالح صيب د اوسپنې خپلې پسې زړې کړې وای.

بله خبره دا ده چې دوه کاله وړاندې مېرمن ارین یون د وړمو بهیر په نامه د ښځینه لیکوالو او شاعرانو یوه تذکره راټوله او چاپ کړه، چې د ښاغلي پروین فیضزاده ملال خور په ګډون د کندهار نورې شاعرانې هم په کې معرفي شوې دي. د یادونې وړ ده چې د وړمو بهیر د افغانستان په کچه د (72) تنو ښځینه شاعرانو او لیکوالو لومړی ټوک تذکره ده، چې په داخل او بهر کې یې خورا تود هرکلی وشو. خو که دا تذکره د آغلې ارین یون پرځای بل چا، مثلاً محمد اسمعیل یون خپره کړې وای، نو زموږ د ډېرو نقادانو له ګوزارونو څخه به اوس هم په امان کې نه و، راځم خپلې اصلي خبرې ته، اوس که صالح صيب د یو دوو خویندو بیوگرافي او د کلام نمونې خپلې تذکرې ته وراچولي وای، نو دا به یې ډېره لویه غلطې ګڼل کېدله، هغه ځکه چې د کندهار هغه وتلې شاعرانې چې زموږ ښاغلي معرفي

کونکي ښوولي، هغه (د وړمو بهير) کې راپېژندل شوې دي او کومې چې پاتې دي، هغه به د وړمو بهير دويم ټوک ته سترگې په لارې وي او دا کار د خور ارين يون په څېر له يوې هوډمنې ليکوالي پرته د کوم نارينه د وس او توان خبره نه ده.

په پای کې صالح محمد صالح ته د دې کاميابۍ مبارکي ورکوم او له لوی خدای (ج) څخه يې راتلونکی د ادب په آسمان کې د يوه روښانه ستوري په څېر غواړم.

د کړاو محصول

په انسان کې هېڅ داسې يو ضعف نه ليدل کېږي، چې هغه د تعليم له مخې له منځه لاړ نه شي، خو دا کار يوازې او يوازې په هاند او رېږو پورې اړه لري، ځکه تعليم بې له زحمت څخه د سړي په زړه او دماغ کې ځای نه نيسي، تعليم هغه وخت د سړي چې او مغزو کې ټينگېږي، چې شپه او ورځ په دې لاره کې رېږ تکليف وگالي، پرته له دې خوشي خيال او تصور دی او بس.

محمد الله کمال، پېښور

احسان الله عارف

ملا احسان الله عارف د مولوي فيض الله زوی پر 1355ل کال د غزني ولايت په ناوې ولسوالۍ کې زوکړی دی. دیني زده کړې یې کړي او له شپږو کلونو راهې د پخوا شعرونه لیکي، چې یوه شعري ټولگه یې برابره کړې ده، نوموړی له ډېرو کلونو را په دېخوا په کندهار کې اوسي او پر اوس مهال د کندهار راډیو د اژانس مدیریت ور ترغاړې دی. وخت پروخت یې شعرونه او نثرونه په کندهار او خلافت مجلو او طلوع افغان ورځپاڼه کې خپاره شوي دي.

له هېواد او د هغه له ویاړلو خلکو سره ډېره مینه لري، د شعر ستره موضوع یې هم د همدې مینې بیانول او انځورول دي، چې همدغه ټکي یې لویه شعري پانگه ده، د دومره هنریت خاوند هم دی چې خپلو دغو خبرو ته مترنم او زړه راکښونکی جوړښت ورکړي، عارف یو هڅاند انځور گر دی، چې د هېواد له پېښو څخه یې ډېره عکاسي کړې ده. داسې نه ده چې خپلې خبرې په وچ او کلک انداز کوي، ځکه ده ته څرگنده شوې یوازې ښې خبرې او ښه فکر د ښه او لوړ شعر معیار نه دی. که چېرې یې په دې برخه کې خپله مطالعه او هنري تجربې نورې هم ډېرې کړې، نو کېدی شي خیال یې اوچت او شعري ځواک یې نور هم پیاوړی شي.

دسینې داغ

چې مې ستا وړانې ويجاړې ولیدلې

گران وطنه! له زړگي مې نه وتلې

په لیدو دا ستا ماتم راباندې جوړ شو

خدای دې وړان کړي چې یې ته را وړانولې

ستا دننگ څلي ټول ږنگ وو گران هېواده

پر گرهوان مې ځکه اوبښکې بهېدلې

هره تیره دې په وینو باندې سره وه

له درو څخه دې وینې څڅېدلې

نه هغه شور د بلبل او نه چمن و

بوراکانو سرې منگولې لگولې

د بلبل پر سینه داغ و پیدا شوی

د ماتم کیسې یې هر چاته کولې

له دردونو او زخمونو سره مخ وو

د وفا په سترگو هېچا نه کتلې

نور عارف ته منور ښکلا ښکلا شوې

چې "د خړ کتاب شریک" را وگټلې.

ملنگي

چې مین تل دمعشوق په هجران سوځي

د یعقوب زړه بیا په غم د کنعان سوځي

کړاوونه ډېر زغمي عاشق دمینې

نم د سترگو د مجنون دی گرهوان سوځي

چې انځور د يار دحسن يې په زړه شي
فرهادي شمعه کړي بله سندان سوځي

لپونتوب ورته د مينې په بازار کې
ټولول دخوشحاليو خپگان سوځي

ملنگي ورته هېڅ عار و پيغور نه وي
ټولوي خيرات د مينې جهان سوځي

په بيدياوو، دامانونو کې اوسپري
د بهار په اميدونو خزان سوځي

هلته لرې دسپپرې جونگرې خوا کې
ارمانونه او اهوڼه يې ځان سوځي

چې ټول عمر دمعشوق په طلب گرځي
ځکه ما عارف همدغه ارمان سوځي.

دالفت ډېوې

د اخلاص شمعی شوې بلي په وطن کې

د بلبلو مجلس جوړ شو په چمن کې

زموږ دهیلو غوټی وسپړل گلونه

د نفاق کارغان چې وړک شول په گلشن کې

غمخپلې خپري خاندي او موسکا کړي

دخوښی نغمې غږېږي هر مسکن کې

چې نه چور، نه چپاول او نه جفا شته

د الفت ډېوې نما کا په هر تن کې

قرباني مو مېوه راوړه ښه په ډاگه

سرلوري مو شوه ښکاره په سره کفن کې

چې اخلاص او صداقت مو ښه خرگند شول

عارف ځکه شوم خوشحال په دې ميهن کې.

کندهار

احمد صميم

استاد احمد صميم د شېخ حاجي عبدالغفور خروټي زوی پر 1333 لمريز کال د کندهار ښار په لومړۍ ناحیه کې زېږېدلی دی، خپلې زده کړې يې په کندهار دارالمعلمين کې تر څوارلسم ټولگي پورې رسولې دي. د 1365 ل. کال د غويي (ثور) پر څلورمه نېټه د ځينو ستونزو که کبله کېدوالی ته اړ شو او په کوټې ښار کې يې استوگنه غوره کړه، د 1378 ل. کال د وږي (سنبلي) پراتمه نېټه بېرته خپل هېواد ته راستون او په خپل پلرني ټاټوبي کې يې واړول.

په کېدوالی کې يې دهغه مهال په بېلابېلو جهادي دفترانو او پوهنيزو مرکزونو کې دندې ترسره کړي او د خپل هېواد بچيو ته يې د ژوند سپېڅلې لار ورسودلې ده. سر بېره پر دې يې د ښوونکي په توگه هم په بېلابېلو ښوونځيو کې دنده تر سره کړې. د وخت کړکېچنو حالاتو دومره وځوراوه چې تر 1354 ل. کال را په دېخوا يې د شعر ژبه روانه کړه او په لنډه موده کې يې د ډېرو خلکو پام د ځان خواته را واړاوه.

په شعر کې يې فکري پانگه ډېره او شاعرانه بغاوت يې په خپل ځانگړې اډانه کې ډېر راښکون لري، هره مسره يې ديو درد او کړاو انځور دی، چې د رحمن بابا، سعدي، الفت او داقبال د کلام اغېز نوره ښکلا هم وربښلې ده، ځينې نثرونه يې هم ليکلي چې يو شمېر يې ناچاپ او ځينې يې چاپ شوي دي، د ليکل شويو اثارو شمېر يې له (22) څخه هم اوږي، له بده مرغه د 1357 ل. کال د غويي تر اوومې نېټې راوړسته يې د څه ليکلو تابيا نه ده کړې او دا ډگر ترېنه پاتې دی، خدای ښادې وکړي چې د ډېرو ليکنو اوسپله يې زياته او قلم يې يو ځل بيا روان شي.

نوموړی ښاغلی اوس د کندهار ابو حنيفه مدرسې سر ښوونکی دی. دا يې هم د شعر څو بېلگې:

د هيلو زخم

زما ترنم د زولنو موسيقي

زما په اهنګ کې تحول نڅېږي

بيا مې مايوسو ورځو وخنډله

نوره د فرېب بودی. په مرگ غزېږي

زما په قلم کې قيامتونه پټ دي

زما په نغمو کې انقلاب بهېږي

زما ترانې د بغاوت زېږی دی
د میکدې خمونه بیا چرپېږي
زما تصور نور اسارت نه مني
لوی حرکت مې له خوبونو زېږي
نن فطرتي سورخيانې ښکاري پرمخ
پټ د ورېځو شاته لمر نڅېږي
نوره ځولۍ د ارمان تشه نه ده
د هیلو زخم د صمیم جوړېږي.
1378/2/1 ل. کال، کوټه

XXXXXXXXXX

زه

زه د شپې خاموشه زړه یم
زه تور تم د خاطر و یم
زه یو گروپ ښار د فرهنگ یم
زه موزیم د حادثو یم

XXX

زه یو برج د تحمل یم
زه رباط د انتظار یم
زه کلا د زاړه برم یم
زه پاڼه د روزگار یم

☒☒☒

زه يو لوی خاموشه څلی

د سکوت همسایه کېږم

زه یادگار د گذشته وو

په گونگی ژبه غږېږم

☒☒☒

زه د قهر تخم پروت یم

د تاریخ په خرابو کې

زه یوه ورکه وچه اوبسکه

د تور بخت په گړوانو کې.

1377/1/28 ل. کوټه

☒☒☒☒☒

ناشناسه هدیره

د فریاد په خړو اېښمو

ددې ښار اسمان خړېږي

یا دزړه دقهر عکس

پر افق باندې رسمېږي

☒☒☒

بیا د تورې تیارې دښت دی

د رڼا خېمه ټولپېرې

بيا د لوی پان له غارو نه

حشرات د خطر زېرې

☒☒☒

بيا قبرو خولې وازې کړې

بيا د مړو گوله غواړې

بيا خزان وهلی کښت دی

نه وربخ ورسره ژاړې

☒☒☒

بيا هيبت د کنډوالو دی

د اجل چاره تېره شوه

دسپاهيانو پته نه شته

ناشناسه هديره شوه.

ناکامې اوښکې

بيا خندا تښتي له شونډو

بيا ولاړ تور ادمخور دی

بيا د مرگ لاسونه راغلل

سونوشت ورك كړی لور دی

☒☒☒

د خنګله زړه غلغله ده

زیر و بم د فریادونو

د قفس د جېل مرغانو

نغمه سر کړه د یادونو

☒☒☒

د شفق انگار بلېږي

د خونین سبا پیام دی

په کلتور مې سر خړېږي

زور عظمت د چا غلام دی؟

☒☒☒

د حزینو کونډو آه دی

د محزون ماښام سکوت دی

د حرمان په عذابې کې

په ناکامو اوښکو قوت دی.

1378 /1/28 ل کوټه

احسان الله جرس

خوان شاعر احسان الله جرس دمحمد ترين زوی پر 1363 لمريز کال د وړي (سنبلې) پر شپږمه نېټه د کندهار ښار د لويې ويالې د "ډبرو پله" په سيمه کې زوکړی دی، اوس د البېروني ښوونځي په اتم ټولگي کې خپلې منځنۍ زده کړې پرمخ بيايي.

لومړنی شعر يې پر 1378 ل ليکلی دی؛ له نېکه مرغه جرس په ډېر وړکتوب کې د ښو شاعرانه پنځونو لپاره پياوړی مټ او لوړ استعداد لري، په لنډه موده کې يې ځان د هنرتوب او شعرتوب لويې نړۍ ته ورنلډ کړ. که څه هم دشعري استعداد غزېدو ته يې فضا ډېره تنگه وه او د پرمختگ زمينه يې ډېره نه وه برابره، خو بياهم ډېر زيار يې وگاله او ډېر خنډونه يې له خپلې لارې څخه لرې کړل، خو يو شمېر يې لا پاتې دي. که د نورو ادبي او فرهنگي ملگرو هڅونې او په دې برخه کې مرستې نه وي، دی به ونه شي کړای د خپل کاله په تنگه فضا کې وده وکړي او يا يې څوک د هنر پر قدر وپوهېږي، د ملگرو په برکت پر ډېرو کړلېچونو او پېچومو راواوښت او خپل هنري او ادبي استعداد يې وځلاوه.

ده دقافيه وال تر څنگ ازاد شعرونه هم کښلي او اوس اوس يې د لنډو کيسو پر ليکلو هم پيل کړی دی.

غزليزه ژبه او شعري توازن يې ډېر پاموړ دي، که له شعر سره يې مينه همداسې توده پاتې شوه، په راتلونکي کې به خپلې وياړمنې ټولنې ته ډېرې ښې هنري بېلگې وړاندې کړي. د جرس ځينې شعرونه په طلوع افغان ورځپاڼه، ارغندجریده، هيله، گندهارا، کندهار، خلافت او نورو مجلو کې خپاره شوي چې ډېرو خلکو ستايلي دي. جرس څه له پاسه د څو مياشتو په موده کې يوه ټولگه شاعري وکړه، خو په دې وروستيو کې يې دا اندازه لږه شوې، نو هيله ده جرس يو ځل بيا پرليکلو پيل وکړي او په خپلو ښايسته شعرونو د مينه والو سترگې سرې او ذوقونه خړوب کړي.

شني سترگې

پرزرگي مې له اسمانه را اورېږي الهامونه

هم له ستورو او سپوږمۍ نه را تويېږي الهامونه

ته وا حسن يې سپرلی دی، ته وا شونډې يې غوټۍ دي

په شنو سترگو دجانان کې را شنه کېږي الهامونه

زموږ غزل دومره جگ شوی، خدای خبر که بیا راتپت شي

چې له څوکو دخیبرنه رابهبېري الهامونه

موږ ازل کې شاعران یو، شاگردې مو دخدای څ کېرې

نو مو ځکه هر غزل کې معلومېري الهامونه.

1379\4\6 لمريز، کندهار

کوټرې

بیا ولوېدې له خروشه او له تللو نه کوټرې

ای حسنه! تا خو جوړې کېرې له ښکلو نه کوټرې

دې ښکلو چې د حسن وزرونه پر ځان سرینس کېرل

اوس موږ هم په هوا کېرې له غزلو نه کوټرې.

1379\3\16 هرات بازار، کندهار

د حسن کتاب

زما چې دزرګي رنگین کابل زخمي زخمي ښکاري

کوم یوه ظالم ورته خنجر په لاس کې ونيوه

نه درومي پېغلوټي اوس گودر ته دپخوا په شان

ښايي کوم غماز ترېنه گودر په لاس کې ونيوه

زما معصوم زرګی یې په سکروټو راته وريت وريت کېر

ستا سرکښو سترگو چې نظر په لاس کې ونيوه

راشه پرځيگر درته دخيال څو ستوري وكرم
ځوان "محمديار" راته هنر په لاس كې ونيوه
ستوري چېرې نه وم، خو په ستورو يې حساب كړمه
كله چې دحسن كتاب، لمر په لاس كې ونيوه
څنگه به داستا دحسن ځل ته غزل نه ليكم
ستا دوصل شپو چې ژر سحر په لاس كې ونيوه
زما چې دغزل پر كندهار باندې سپرلى راغى
ژېر گل مې جانان ته نغمه گر په لاس كې ونيوه.

1379 لمريز - كندهار

دوصل عرش

ځمار - ځمار كتل مې د جانان، زړه تخنوي
په هغه دم مې اوښكې د گربوان زړه تخنوي
هروخت په غېر كې نيسم دخيال چته سپينه پېغله
په گوتو دغزل مې د "كاروان" زړه تخنوي
د وصل څو جامونه، اشنا! ماته را تيار كړه
زاهد وايي جامونه دشيطان زړه تخنوي
دمينې هسك اسمان ته څو، د وصل عرش ته خېژو
جانانه! دا ارمان مې هر زمان زړه تخنوي
دمينې په مكتب كې مې د ښكلو مينه زده كړه

منم غزلیز خیال می د آسمان زړه تخنوي.

1378 سلواغه\12 کندهار

نېستي

اوس نه مستي او نه نازونه دي دنجونو په کې

خکه په وینو سور ښکارېږي مازیگر دپېغلو

تش په خوبو او په خیالو مو زړه خوشحاله ساتو

نه سارنگی او نه سپتار شته، نه گودر دپېغلو.

بنگ

شرنگ چې د بنگړو شي له زخمي مړونده ولوېږي

جوخت مو سارنگی او هم سپتار له خونده ولوېږي

لا س د وچکالی ددېو شي، اوږد د گل غاړې ته

ښکلې ښاپېری مو له رنگین ارغنده ولوېږي

خدايزده چې به بیا پیرنگ ته ماتې ور په برخه کړي

شور مو د تپو چې له سرکښ میونده ولوېږي

ژوند مو دغمونو پر بستر باندي تېر کړی دی

اوبنکې مو گرېوان ته د لېمو له بنده ولوېږي

څنگه به داستوري په دې شنه هسک کې نشه نه کړي

بنگ غوندي غزل چې د صالح له انده ولوېږي

پام کوئ ملگرو! چې "جرس" ته ښېږې ونه کړئ

خير كه خو خو خُلي يې نغمې له خونده ولوېږي.

1379\3\28 پنځمه ناحیه، کندهار

د اوبنکو خپېره

زما په سوي زړه کې

د يوې ښکلې، ماه جبینې پېغلې

د وصال خيال نڅېږي

ورسره زه هم ناڅم،

او په رښتيا شي رانښکاره له لرې

او رانه حال وپوښتي

ورته خپل حال ووايم

ورته گيلې وشيندم

او ورته ووايمه:

چې د جفا سپاهيان دې هره شېبه

زما نازک خيالونه

راته د اوبنکو په خپېره باندي

تغمه تغمه کړي ټوله

خير دی که هر څومره مې ووهې ډېر

خوزه پرې نه پوهېږم

ځکه چې ذهن مې پوخ شوی ياره!

له دې خپېرو څخه

دا راته ووايي په ناز او ادا

چې: خیر دی صبر وکړه
او رانه لاره شي د زرکې په تگ
راته یوازې خپل غمونه پرېږدي
راته یوازې خپل غمونه پرېږدي.
1378/12/10 کندهار

احسان الله غروب

احسان الله غروب د ښاغلي عبداللطيف زوی پر 1367 لمريز کال د کندهار په نوي ښار کې زېږېدلی دی.

غروب د گران هېواد پر ارته لمن هغه راټوکېدلي گل ته ورته دی چې له ټوپکو، مردکیو، وینو او... څخه پرته یې پر بل څه سترگې سرې شوې نه وي، له 1378 لمريز کال نه را په دېخوا شعرونه لیکي، د وروستيو خونړيو پېښو ځينې انځورونه یې په خپلو شعرونو کې کښلي دي؛ لا ډېر تنکی دی او ډېر مزلونه یې لار څاري، دده ذوق او استعداد دا په ډاگه کوي چې په نږدې کلونو کې به ښه شعرونه وليکي. خو د شعر ليکلو تر څنگ مطالعه او رياضت ته هم بايد پاملرنه وکړي، ددې تر څنگ که هڅه وکړي چې خپل شعري بيان ته ځانگړې تگلار وټاکي غوره به وي، ځکه د شعر له رنگ او څرنگتيا څخه یې دا څرگندېږي، چې د ويلو لپاره ډېرې خبرې لري او غروب هڅه کوي خپلو دې ويناوو ته هنري بڼه ورکړي. د غروب شعرونه ډېر لږ دي، خو بيا یې هم همدا لږه هڅه ستايو او نورې برياوې ورته غواړو.

نوموړی اوس په امام ابو حنيفه مدرسه کې پر خپلو زده کړو بوخت دی. طلوع افغان ورځپاڼه دده د شعري استعداد په غوړولو او ځلولو کې ډېره اغېزناکه تمامه شوې ده، چې دده لومړنۍ تجربې په کې خوندي دي.

د غروب فکري او ذهني بلوغ ته ډېر وخت پاتې دی او ډېره موده په کار ده چې هنري او ادبي نبوغ یې هم وځلېږي.

خال

زه دلمر غوندي جانان د خيال ارمان يم

پرښايسته تنې يې ځان نه ورتپمه

د يو حسن او رڼاوو لاروی يم

دښکلا دپسرلي ارمان لرمه

دهر ستوري بدرگې ته اوښکې نغاړم

پر لمن يې نوراني گرېوان کرمه

ته مې مه گرځوه مخ له خپل شنه خاله

لا تراوسه قسمونه پرې زه خورمه.

ارمان

يو څوڪ مې وژني هره شپه ٽولې خېمې لټوي
لکه رڼا، ده څراغونه او لمبې لټوي
کاشکې د لمر په خوا مې کور وای ما به نور پېژنده
زما لمبې د تورو شپوپه غېرکې شپې لټوي
د باد سره څپه مې ودرېده پر څيري گرېوان
زما دهيلود ارمان هغه شېبې لټوي.

سرابي بنايست

اوس نو ستوري په کې نه شته
څه کمزوري په کې نه شته
دا د لمر په تاو کې گرځي
که يې گورې په کې نه شته
ها خوا دا خوا خو مې چان کړل
هورې دورې په کې نه شته
هر گلاب له شعره جوړ دی
خو بيا توري په کې نه شته
بس همدا غزل يې بس دی
خدای څشته نورې په کې شته.

1379 لمريز، کندهار

احمدالله وثيق

احمدالله وثيق د مولوي نقيب زوی پر 1356 ل. کال د زابل ولايت په خروټو کلي کې زېږېدلی دی. نوموړي پر ديني زده کړو سر بېره تر اتم ټولگي پورې ښوونځی هم لوستی دی، په هېواد کې يې په يو شمېر ادارو کې هم دندې ترسره کړي او د څه مودې لپاره د طلوع افغان ورځپاڼې مسوول چلوونکی او د کندهار راډيو نطق و، اوس هم پر فرهنگي چارو بوخت دی، د هر کړېدلي افغان په څېر يې د خپل ژوند په بهير کې څو څو ځلې هجرتونه هم کړي دي.

شعر يې عاطفي رنگ لري، چې لوستونکو ته ځينې نوي ټکي هم ورلېږدوي. د شعر په ژبه يې ځينې انځورونه هم پنځولي چې د انځورگر خيال ځواک يې په گوته کوي، له تکلف او وچې تصنع څخه لرې گرځي، خو په دومره سادگۍ کې هم نه دی ډوب چې خپلو خبرو ته د هنر جامه ورنه کړای شي، بلکې دده انځورگري داسې ده چې ډېرې کيسې په کې اخېدل شوې وي، هغه که د "زانو د اتنونو" نشت احساسوي او دې شورو چينو يادونه کوي په خپله له انسانانو څخه د يوه تش او رنگ کلي کيسه ده چې پر بل څه يې راغبرگه کړې ده. هغه ورځ به هم راشي چې نوموړی تر څه رياضت او د تجربو تر ترلاسه کولو وروسته له ښو شاعرانو څخه وي. ځکه هنري ژبه او ادبي ځراکت يې ښه دي او دا ډاډ راکوي چې په راتلونکي وخت کې به نور پرمختگ هم وکړي.

زاني

زخمي ده زخمي ده، پر وزر زخمي ده

د الوتو په ځان کې شور نه لري

وچ دې لاسونه شه ښکاري زلميه!

څومره ظالم يې، هډو شور نه لري

هغوی ساده دي د مين په کتاب

څوک چې په تن د مينې اور نه لري

ولې وېرې ترې د ځواک څښتنه

دی مساپر دی، دلته کور نه لري

اوس پرې د زانو اتڼونه نه شته
ارام بهېږي، ټنگ ټکور نه لري
پلار د مرمۍ، مورېې د بم خوراکه
غريب یتیم دی دلته کور نه لري.

اوبښکې

دي، تودې تروې اوبه پرمخ بهېږي
پر گرېوان تريوه ځنډه بيا ورکېږي
دا چينې کله مستېږي له خوښۍ نه
کله بيا له ډېره غمه را خوټېږي
کله چاته د زاريو چوپ بيان شي
چې د سترگو له کاسو نه راتويېږي
کله جوړ له څاڅکو- څاڅکو نه سېلاب شي
د نړۍ واړه رندان په کې ډويېږي
دا چينې هم کله وچې بې اوبو شي
سر پر سگر چې پرې غمونه رارسېږي
دومره زور په دې تروو اوبو کې شته چې
پورته شوې توره بېرته پرې کوزېږي
وثيق اوبښکې ورته ځکه څخومه
پر دربار يې سوال په اوبښکو ښه قبلېږي.

کندهار

سورغر

تېر مو پسرلي شول له خنجر ځنې
وپوښته غيرت مو له "سورغر" ځنې
پڅه شوله توره د بزدل مغول
ورکه يې شوه لاره له لښکر ځنې
ښه بېدرېغه گل يې رانه يووړلو
ماتي يې کړې څانگې له نښتر ځنې
خاورې دې پر سر شولې ښکاري اشنا!
بندي شولې زانې له گودر ځنې
زړي د غمونو مې په برخه دي
پاتي شوم بې برخې له اختر ځنې.

اوبه

ښکاره ويلای نه شم "ستا به خوښه شي که نه" شي
پر زړه مې ستا لپاره ښه خبره گرځي گرځي
له خدايه د همته د "همت" کوي سوالونه
زما مين زړگی لکه سوالگره گرځي گرځي
لوی خدايه! جل وهلي دې په خپل رحمت اوبه کړه

کلي پر گودر مو شنه لوخړه گرځي گرځي.

کندهار

مین

په لوړو سردرو کې چې خوږې سندرې بولي
شپېلۍ سره مې مینه ده، شپونکي باندې مین یم
چې ډول د غزا ووهي او ځي په تکبیرونو
د جنگ تېزو اسونو پر درېي باندې مین یم
چې راشي له اسمانه او د کب په خوله کې پرېوځي
پر هغه لوړ قیمته سره غمي باندې مین یم
چې هر مازیگری یې نجونې لمانځي په سندرو
گودر مې د زړه سر دی، پر منگي باندې مین یم
لري ځواني گلرنگه، چناري ونه یې دنگه
دگل په څېرې ښکلي، یو سړي باندې مین یم
غمجن د بل پر غم وي، زړه یې ډک له پاکې مینې
پر هسې سالم فکر او زړگي باندې مین یم.

احمد فاني

احمدفاني پر 1353 ل. کال د کندهار ښار په پنځمه ناحیه کې د شهید نوراحمد کره زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې په غازي محمد ایوب خان ښوونځي کې پیل کړې، خو د ځینو ستونزو له کبله له ښاره کډوال شول او زده کړې یې نیمگړې پاتې شوې خو یو څه موده یې په غازي عبدالصمد خان اڅکزي ښوونځي کې خپلو زده کړو ته دوام ورکړ، کله چې بېرته ښار ته را کډه شول یوولسم ټولگی یې په نساجي ښوونځي کې ولوست، تر هغه وروسته نورې زده کړې ترې پاتې شوې، پر دې سربېره یې دیني زده کړه هم کړې ده.

کله چې یې وحشي روسانو پر 1365 ل. پلار ور شهید کړ، کورنۍ ټولې چارې ده ته ور تر غاړې شولې، پردې ستونزو او کړاوونو سر بېره یې له شعر سره هم خپله مینه اېښنده ساتلې ده؛ غزلیزه شوخه مستي یې شعر ته ډېره ښکلا بښي. د لرغونو شاعرانو اغېز یې ډېر منلی، چې په دې برخه کې یې د پیرمحمد کاکړ، حمیدبابا او شیدا له شعري مزاج سره خپل شاعرانه خیال همغاړې کړی دی.

شاعري یې پخه او ښکلې ده خو که ددې وروستیو وختونو په څېر ریاضت او لیکلو ته شا کړي نو دا وېره کېدی شي، چې شاعري یې په هنري لحاظ ټیټه یا کمزورې شي. د احمدفاني په شعر کې ځینې داسې ټکي هم شته چې لوستونکو ته بشپړه مانا نه شي رسولی، کله کله دا ستونزه په لفظي جوړښتونو کې وي کله هم په همدې لفظي پېچلتیا کې چې تر غور وروسته غوڅېدی شي.

شرنگ

کاکل دې د چشمانو ښایسته زحل وژلی

یوسف لکه چې نن د خپلې لارې مل وژلی

د زلفو جادو گرو یې د کوډو غشي جوړ کړل

په سرو وینو شهید یمه، ما ځان په بل وژلی

ورمو د صبحدم یې د سپین مخ زلفې کړې ماتې

د گلو په گلشن کې یې تنها سنبل وژلی

دې پوڅ د اننگو خو يې د زړونو پيالې توی کړې
روسانو په ظلمونو کې زما کابل وژلی
نغمې - نغمې بلبلو په اواز کې سره لمبه کړې
يا ښکاري چې احمد فاني په حرف غزل وژلی.

کندهار، پنځمه ناحیه

مستي

خیال يې جادو غوندې يو برید دی د نیولو په کار
څومره ماهر دی لکه سترگې د وژلو په کار
تل د سهار د وړانگو مخ ته د ژوند لاس غزوم
نه يم عادت لکه شبنم د ویدېدلو په کار
ښايي افغان يم، په لویي کې هم ځان لوی گڼمه
لکه يو لمر پوهېږم، بیا د رالوېدلو په کار
ما ته يې نه و زده، لومړی باب يې هم دلته پیل شو
اوس پوره پوه دی هر روسی د تښتېدلو په کار
دا خو منم چې ټپي شوي يو، هم زه هم وطن
ژوبل زمري لا قهرجن شي د څیرلو په کار
احمدفاني يې د ډاگونو په توصیف مور نه شي
نور يې ماږه شي د گلونو د ستایلو په کار.

درد

درد د پرهارو شوم، د کابل پر طرف لارمه
شپه شوم د زلفينو د چارگل پر طرف لارمه
پوخ شومه د ورېخو د شفق خمکې مې لاندې کړې
وير شوم د مرميو، د منگگول پر طرف لارمه
شر شومه، فساد شوم، د سندرو ملا مې ماته کړه
ستوني ته رانجه شوم، د بلبل پر طرف لارمه
اه و اسوبلی شوم، د مظلوم د کعبې بت شومه
مينې ته گناه شوم، د ازل پر طرف لارمه
تندر د هجران يم د گودر پر منگو پرېوتم
تبر د فرهاد شوم، د جبل پر طرف لارمه
ما د ارمانونو د کوثر جام چپه واخيسته
چپ له خپله اصله د بدل پر طرف لارمه

مايې له رخساره تورې خنې په لاس واخيستې
خانه ته شوم پرېشانه، د سنبل پر طرف لارمه
اور شوم د سندرو د احمد فاني د زړه پر سر
لمگر د تصور شوم د غزل پر طرف لارمه.

سرې سينې

تل پسې را وځم، لکه لمر چېرې یې نه پرېږدم
هسې له تیارو سره مې خدای طبیعت نه کړ خوښ
ځان لکه بانه غوندي په لمر سوځم، ازاد دې یم
ژوند مې لکه سترگه د بل چا په زحمت نه کړ خوښ
سوځم د وطن محفل ته ځان قر بانولای شم
شمعه غوندي ځان ته مې یو لږ څه راحت نه کړ خوښ
څوک چې مې په سیل سرې سینې ته مازیگر راځي
ما لکه شفق د ماښامونو ذلت نه کړ خوښ
سر کې به دې وروست شي، د افغان د غلامۍ فکر
لوړ اسمان له سره د ټیټوالي عادت نه کړ خوښ
نوره گناه نه لرم احمدفاني تورن په دې
چاته مې په مړو سترگو هېڅکله خدمت نه کړ خوښ.

بسم الله سحر

ارواښاد بسم الله سحر د جان محمد زوی پر 1352ل کال د زابل ولایت په نوبهار کې زوکړی دی. زده کړې یې په زابل ولایت کې پیل کړې او د کوټې او پېښور ښارونو په ځینو دیني مدرسو کې یې هم لوست کړی دی، کله چې له طالبانو سره یو ځای شو نو د شعر ویلو ځواک یې نور هم پیاوړی او غښتلی شو. ځکه د شعر ډېره برخه یې حماسه ده او چې کله یې د هېوادوالو ناخوالې له نږدې نه ولیدلې نو واړه یې په خپلو شعرونو کې انځور کړې او نورو مینه والو ته یې وړاندې کړې. په شعر کې یې د حماسي بیان ترڅنګ د مینې او ښکلا انځورونه هم کښل شوي، چې د شاعر د زړه غوښتنې او هیلې رابرسېره کوي. هغه یو دلگۍ مشر و او له خپلې دندې سره یې ډېره مینه درلوده، خو پر 1377ل کال د تخارولایت د خواجه غار په سیمه کې د یوې جگړې په ترڅ کې په شهادت ورسېد. دوه کاله وړاندې یې د کندهار اطلاعاتو او کلتور ریاست له خوا شعري ټولګه چې (سحر) نومېده خپره شوه، سحر په خپله ژوندی نه و چې پردې کار یې خوشحالي ښودلې وای.

ارواښاد سحر په ادبي ډګر کې د (سحر) نومي شعري ټولګې په خپرېدو سره مطرح شو او خلک یې له ذهني او فکري تگلوري څخه خبر شول. خو دا مهال ډېر ناوخته و؛ هغه په خپلو بوختیاوو او کارونو کې دومره وړک و چې دې چارو یې پر ادبي او فرهنګي هڅو سیوری اچولی و، کله چې یې شعرونه لیکل نو یوازې یې خپلو ملګرو ته اورول او د هغوی لارښوونو ته به یې غور نیوه.

محبت

د زړه په وینو مې غزل لیکمه
 نازک تصویر دلاله گل لیکمه
 په وینو لیک سره توري تور اوړي
 سوځند آهونه د بلبل لیکمه
 په سوي سکور او دا ټوټې قلم مې
 توري دیار زلفې سنبل لیکمه
 چې کله یې او کله نه یې سحر
 دا اوس د ځان ژوند ته اجل لیکمه.☐

څه شوه

ديدن ته په تلوار چې به راتلله هغه څه شوه
چې زما د زړه ژړا يې اورېدله هغه څه شوه
کوڅه کې چې به زما د اسوېليو شور اوچت شو
له مينې به لمبه لمبه کېدله هغه څه شوه
سپوږمۍ د څوارلسم چې شي دغره پر سر اوچته
همداسې چې پر بام به راختله هغه څه شوه
وفا يې چې فطرت و د پتنگ د عشق و تاو ته
چې تل به لکه شمعې سوځېدله هغه څه شوه
دا لاره ترې په کومه، دلته اوس راغلی څوک دی
بېديا کې چې د زړه مې اوسېدله هغه څه شوه
له وېرې چې سحره! په کلو ورته خاموش وم
غوسه يې چې لېمو کې تاوېدله هغه څه شوه.

د نيران کوڅه

ذرې ذرې مې د جانان کوڅه کې وغورځوئ
ډېر مې بېقدره د خپل ځان کوڅه کې وغورځوئ
د زړه زخمو کې مې دردونه په لېزان خوشې کړئ
خو يو گړی مې د درمان کوڅه کې وغورځوئ
د زړه پرهر باندې مې نورې مالگې هم واچوئ

رقيبو! بيا مې د ارمان کوڅه کې وغورځوئ
لاسو اوپينو ته مې راواچوئ کړی. د ظلم
هسې مظلوم مې د زندان کوڅه کې وغورځوئ
پت او عزت قاتلو ای د محبت دښمنو!
پت او ابرو مې د بهتان کوڅه کې وغورځوئ
که دیار دید کړې لږ و ډېر خو هېڅ پروا نه لري
سحر په ژوند کې د نيران کوڅه وغورځوئ.

1993/3/7 م کال، کندهار

تکور

ستا له یادونو سره لوبې کوم
ښکلو فکرونو سره لوبې کوم
چې د جنت ژوند یې تصویر غوندې دی
هسې خیالونو سره لوبې کوم
چې ستا بې سترگو بل تکور نه لري
هسې دردونو سره لوبې کوم
چې نه یې دود، نه یې لمبې ویني څوک
هغو اورونو سره لوبې کوم
د قسمت لوبې دي له تندې مرغه
کومو خمونو سره لوبې کوم

نور مې د چا فکر او خیال نه شته دي

ستا له خیالونو سره لوبې کوم

سحر پر غم یم د دنیا ناخبر

د یار غمونو سره لوبې کوم.

1377ل کال، کندهار

بشیر احمد بشارت

بشیر احمد بشارت د ښاغلي محمد موسی زوی پر 1356 لمريز کال د کندهار ښار په څلورمه ناحیه کې زېږېدلی دی، ترمنځنۍ زده کړو وروسته نورې هغه ترې نیمگړې پاتې شوي او د خپل کمزوري اقتصاد له کبله پر ورځنیو دندو بوخت دی. درې کاله وړاندې د شعر میناتورې دنیا ته راننوت. کله چې یې د خپلو ادبي ملگرو له تاندو بڼدپارونو سره اشنایي ومونده، د شعر وړمې یې نورهم په ذهن کې غزونې وکړې، که شعرونه یې لږهم دي په خپله سادگۍ کې یو شمېر رازې انځورونه را برسیره کوي، د وروستیو ناخوالو سیورو یې هم د اند یوه برخه نیولې ده، ورسره ترڅنگ د شعرونو تغزلي ښکلا یې هم زړونو ته لار پرانیزي. بشارت پر خپل شعري استعداد باندې ډېر باور نه لري کله کله خو ځان له ادبي او هنري دایرې څخه بهر احساسوي، کېدی شي په دې برخه کې یې خپل مات نفس هم ورباندې زورور وي، خو بشارت بیا دومره بېغوري کوي چې گرد سره د شعر مطالعې ته هم "هغسې چې ښایي" ډېره لېوالتیا نه ښيي او که ښيي یې هم، پر له پسې ریاضت نه کوي، چې دا کار یې شعر او هنر ته زیان رسوي. بشارت ښکلې هنري ژبه لري، که یې خپله فکري پانگه نوره هم ډېره کړه او نوښت ته یې ډېره پاملرنه وکړه، نو دا تمه ترې کېږي چې نور پرمختگ هم وکړي.

څپانده

اوبښکه چې څرکنده شي، ځلانده شي

جوړه د ویر سیند شي را څپانده شي

څه شېبه بڼو کې غلې – غلې شي

راشي انگو ته راغرانده شي

تم شي یو ځل سپینه مرغله شي

درومي و هر لوري ته بهانده شي

هار شي بیا پر سپینه سینه وزانگي

لاړه شي گرېوان کې لالهانده شي.

هارونه

پردېسې اوبښکې مې روانې، د گربوان پر لوري
رنځور زرگي مې په نڅا شو، د جانان پر لوري
عقل مې پرېښودله لاره په جنون کې گډ شوم
اوس وږم په پښو کې زولنې، ځم د زندان پر لوري
شولې راپورې سرې لمبې د بېلتانه په ښار کې
لوگي - لوگي رانه خوځېږي، د اسمان پر لوري
چې مې را وناڅي په زړه کې اندېښنې د هجر
ورمه د اوبښکو جوړ هارونه، د ارمان پر لوري
راته يو ديد يې قيامتي شو بشارته د يار
سر به ور لېږمه ډالۍ کې ددې گران پر لوري.
1379لمريز، کندهار

کرنښه

څوک د عقل په بېړۍ کې د جنون پر لارو درومي
چاته کلی زنداني شي، زنجیرونه را پارېږي
دبدۍ کاروان روان دی، د زمان پر کرلېچونو
نفاق خپل منزل ته رسي، پسادونه را پارېږي
اسمان ټوله زلزله دی، د قسمت بدلول غواړي
د تقدیر پر کرنښه گام ږدي، تدبیرونه را پارېږي

زموږ د هیلو سمندر کې، لا نیمګړې بېړۍ لامبي
کله بیا راشي خپو کې، نهنگونه را پارېږي
د سمون پر سمه لاره، بشارته سم قدم ږده
هسې نه بېلتون راغلی، هجګرانونه را پارېږي.
کندهار، دویمه ناحیه

ویر

بیا دې په خيگر کې د سرو وینو لښتې توی شول
بیا مې د نمجنې سترګې اوشکه توپاني شوه
بیا دې په ګرېوان کې د سکروټو باران وشو
بیا دې په ګوګل کې یوه چغه اسماني شوه
بیا دې په لمن کې د پردیو اور راشین شو
نن دې له لېمو څخه رودونه ولاړېږي
بیا پرې سپلني شول د اسمان ځلانده ستوري
خوځي دې له ټنډې نه ګردونه ولاړېږي

ستړي کاروانونه دې د هیلو شول لارورکي
غاړې ته دې ولوبدل د سرو لمبو هارونه
شنې شولې ټپاکې دې پرسپینو مړوندونو
تاو دې شوله غېږ کې د لوخړو بهیرونه

سپرلیه!

دمودو پردېس سپرلیه! راشه زموږشاړو مېرو ته
په پسته رنگینه غېږکې گلان راوړه دې دښتو ته
دژوندون په نامه ژوند دی، د زندان په څېر قفس کې
ټولې هیلې زندگی شوې دي، د ظلم په محبس کې
د تیارو کړۍ ور لوېږي، د مظلومو لاس و پښو ته
هر محفل سور رنگ اخیستی، د حنا رنگ بېگانه دی
د مطرب لاس کې رباب دی، ایښی سر پر زنگانه دی
نه نڅا شته، نه موسکا شته، نه خوښي شته د چا زړو ته
دخزان ترڅې سپلۍ مې رږوي راته گلڅانگې
د یاغي توپان څپو کې مې ډوبېږي د عشق مراندې
د امید د بېړۍ تله دي، د هدف و رسېدو ته
په گردونو ډک اسمان کې د کرگسو شور ما شور دی
د بېوسو په انگر کې د لوڅرو اتن خپور دی
د وحشت په تاریکو کې لاره پرانیزه وړانگو ته.

بها الدين الهام

بناغلی بهالدين الهام د ارواښاد حاجي فتح محمد زوی پر 1335ل. کال د کندهار په درېيمه ناحیه کې زېږېدلی دی، د ځينو اقتصادي ستونزو له کبله له عصري زده کړو څخه بې برخې پاتې شو، خو ديني هغه يې له خپلو سيمه ييزو ښوونکو څخه تر سره کړي، چې په دې ترڅ کې يې د خصوصي زده کړو لپاره پېښور، هلمند او چمن ته هم سفرونه کړي او د پوهې لمن يې نه ده پرې ايښې. کله چې سروپوځونو پر هېواد باندې يرغل راوړ نو بناغلی الهام له خپلې کورنۍ سره په پاکستان کې استوگن شو، نوموړی تر پنځو عنوانو ډېر شعري او نثري اثار لري چې لا خپاره شوي نه دي.

څرنگه چې لرغوني کندهار په خپله تانده لمن کې ولسي شاعران روزلي او پاللي، نو په دې سيمه کې همدې ولسي شاعرانو تر ډېرې مودې پورې د شعر جنډه هسکه ساتلې ده. د ولسي شاعرانو شعري څرنگتيا يو له بل څخه توپير لري، يانې د ځينو شاعرانو شعرونه له ورايه پېژندل کېږي، په دې شاعرانو کې ځينو له ديني زده کړو څخه پرته نورې زده کړې نه دي کړي، بناغلی الهام هم له هغو شاعرانو څخه دی چې له اوسمهالي شعري بهير سره يې هېڅ ډول اشنایي او بلدتيا نه ده موندلې، اوس هڅه کوي چې معاصر شعر هم ولولي او په خپل اند يې ټول اړخونه وارزوي. ولسي شعرونه يې ډېر لوستي چې اغېز يې دده په خپلو په شعرونو کې څرگندېږي. دده په ذهن او زړه کې د هېواد مينه په څپو ده، چې ددې مينې او خواخوږۍ څرک يې په شعرونو کې کتای شو.

مه راځه سپرليه

دلته مه راځه سپرليه دلته، اوبښکې نه درېږي

دلته جوړه کربلا ده، دلته سرې وينې بهېږي

دلته هره ورځ تاوېږي، د غمو د کېږدۍ مراندې

دلته پلار و زوی ته ژاړي، زوی د پلار پر ژړا خاندي

دلته گرځي بې ادبه، د ادب پرځکه باندې

دلته توره تاريخه ده، سباوون نه معلومېږي

دلته خاورې ارمانونه، دلته مرگ پر مخ روان دی
دلته شاه ارادې دي، دلته جوړ د وير جهان دی
دلته هر گلبوتی ژاړي، دلته هر گلبن خزان دی
دلته غبرگې زولنې دي، په هېڅ ډول نه ماتېږي
دلته بن د تقوا لاین دی، دلته نه شته همتونه
دلته ولي په ډبرو، بنایسته بڼکلي لالونه
دلته پښې دنورو خلکو، مور پرې اخلو قدمونه
دلته داسې جامعه ده، د تزویر ناوې نخېږي
دلته لگي تېره غشي، پر سینه د بلبانو
دلته قدر و عزت ډېر دی، په دې بڼ کې د زاغانو
دلته گام پر گام نېشونه، د وژونکو لړمانو
دلته خوار بهالدين دی، د پردو په لاس خرڅېږي.

1375ل. کوټه

زموږ ټاټوبی

دا ټاټوبی د زموږ دی، داسنګر د مسلمان دی
هره لوټه یې سره زر ده، هره بچی یې مسلمان دی
دا نارنج چې موږ یې وینو، دتاریخ ستر یادگار دی
دمیرویس نیکه کورگی دی، اصلي دغه کندهار دی
دا سمبول د ازادۍ دی، پر خپل ځای باندې ولاړ دی
زرتوپونه یې خوړلي، اوس هم ټینگ پر خپل پیمان دی

که څه هم د وخت بوډا دی، زړه یې ډک دی له رڼا نه
د مجاز نغمې ته غوړدی، دیشرب باد پرې چالانه
په لمن کې یې راوړي، سرې غونچې دي له عرفانه
په مثال د رود نیل دی، هر دښمن لره توپانه
دلته "میاصاحب" او نور ډېر عارفان دي اوسېدلي
ډېرې سترگې و الله ته په دې ځای کې ژړېدلي
د رڼا وو بارانونه پر دې ځمکه اورېدلي
دلته پوخ د فیضاتو، دلته بحر د عرفان دی
دا مرکز دی داسرارو، خانقا د نقش بند ده
د ادب ډېرې ویالې دي، په دې رود پورې پیونده
جام د جم ورته عاجزه، خزانه د علم و فن ده
دا د سرو گلونو باغ دی، پرې خوشحاله هر افغان دی
ملا تړلی مجاهد دی، د انارنج چې معلومېږي
پولادي توره ورڅخه، له دښمن نه نه وېرېږي
ښکېلاکگر د زمانې یې په لیدلو چپه کېږي
دی مخکښ دی د بریاوو، لوی فاتح د اصفهان دی
دلته پټه خزانه ده محمد هوتک لیکلې
د ادب زانگو په بیړه، پر دې ځمکه زنگېدلې
چا چې بد ورته کتلي پر هغه مور ژړېدلې
ای الهم! لیکل بس کړه، ډېر ارت دغه میدان دی.

تورنیال بابی

ښاغلی تورنیال بابی د ارواښاد شهید محمد اسحق خان زوی دی، چې په کندهار کې زوکړی دی. د کورنۍ لړۍ یې د میرویس خان نیکه تورزن، پښتوپال او ادبپال "بابو جان بابی" ته رسېږي. ښاغلی تورنیال د ستر او زلمي ټولواک شاه حسین هوتک په ښوونځي کې خپلې لومړنۍ زده کړې پیل کړې، د هېواد د دښمنانو د وړانکارو او ظلمونو له کبله ونه توانېد چې خپلې زده کړې بشپړې کړي، له دې امله یې ددې جگړو ډېرې صحنې او پېښې په ذهن کې غزونې وکړې چې اوس یې هم هر مهال سترگو ته نېغې نېغې کېږي، نوموړی کډوال شو، سختۍ یې وگاللې او د ژوند ترخې او خوږې یې وڅکلې، د ملي محاذ په فرهنگي څانگه کې یې دنده پیل کړه، له ډېرو نورو شخصیتونو او څېرو سره اشنا شو، د خپل ملي او افغاني شعور له مخې یې د هېواد د لویو او ویاړمنو شخصیتونو د ویناوو د دودونې او ځلونې په موخه یې هم ښایسته هڅې وکړې، خو د ناسمو شرایطو د لا اوږورینېدو له کبله امریکا ته کډوال شو، نوموړي هلته د لطیف جان بابي او غرڅنیکان بابي په مرسته د افغانستان د ملي ژبې د غوړېدو او ځلېدو لپاره فرهنگي او کلتوري هڅې پیل کړې، د دوو کلونو لپاره یې په خپل لگښت او مېړانې پښتو مجله خپره کړه، سربېره پردې یې پښتو کلېز، خبري پاڼې او خبرتیاوې یې په خوږه پښتو وژباړلې او خپرې کړې.

د کورنۍ له مشر "بابو خان بابی" څخه شاعري او لیکوالي په ورته وړپاتې دي، چې تر دې مهاله ددې کورنۍ په فضا کې غوړېدلې او تاندې دي، همدراز یې کورني مشران رحمت الله خان بابی، سلیمخان بابی او دین محمد بابی د شعري دېوانونو خاوندان وو، د کورنۍ لرغوني اثار په تېره بیا د شاه حسین هوتک د مهال قلمي اثار یې د بېباکو واکمنانو او ناسیالو پښتنو له خوا لوټ شول، همدراز کورني شتمني او جايدادونه یې هم تالان شول، د کورنۍ سپینږيرو یې خرقي شريفې مبارک زیارت ته پناه یووړه او پر ځوانانو په تېره بیا غلام حیدرخان بابي او ابراهیمخان بابي د تېلداغۍ حکم وشو، درې سوه کسيزه درنه کورنۍ یې هر مهال د مړینې له گواښ سره مخامخه وه، خو د نادري پېر (دورې) په پای کې یې مشران له زندانونو څخه خوشې شول او په کندهار کې یې د ژوند کولو حق تر لاسه کړ.

بابی یو هېواد مینی او پر ملي ویاړونو او ارزښتونو مین شاعر دی، لږه شاعر هم کوي ښه یې کوي.

غوښتنه

زه به څه غواړمه خاونده چې ته دا را

ته باندې پوه يې يو د گل غوندې اشنا را
چې د ژوندون ترخې تيارې مې پرې روښانې وي
يوه ډېوه په تور زړگي کې د رڼا را

ښکلا او خپلواکي

تا د نامه په ښکلا د لمر وړانگې

خپرې وې هر لوري ته،

خو،

زه يې په سپوري کې وم؛

دا ولې! دا ځکه

چې زما مينه ستا تر ښکلا لويه ده،

او ستا ښکلا زما د تور، سوړ او ژور زړگي

اوږده دالانونه نه شول پوره رڼا کولای؛

نو زه هم ځکه ستا ښکلا نه لمانځم

ته مې هېر کړه

او ما هم د وروستي ځل لپاره هېره کړلې

واخله!

دا راکړی احسان دې بېرته واخله،

زه د مينې روند يم، ما ته يوازې احساس بس دی

بيا زما و تياره گور ته هم ډېوې مه بلوه،

ما تا ته رښتيا نه شواي ويلای

ما دروغجن مه بوله

زه روغ ښکارم، خو پوند یم، په دې چې تا نه وینم،

هغه یادونه چې زما پر زړه را اوري

روغې سترگې خز هم هغه نه ویني،

نو پرېرده چې زه ځم

پرېرده ما په ابدې خاموشي او تیاره کې یو او یوازې

خو خپلواک!

نو

پرېرده.

حمید الله حمید

مولوي حميدالله حميد د مولوي دين محمد زوی پر 1352ل کال دکندهار ښار په پنجوايي ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. د پلار په مرسته او څارنه يې تر لسم ټولگي پورې په کور کې زده کړه کړې، تر هغه وروسته يې منځنۍ زده کړې په کوټې ښار او نورې ديني زده کړې په پېښور کې له مولوي عنايت الله غبرگي او شيخ عبدالمنان مفتي فريد څخه کړې دي. له 1366ل کال را په دېخوا شعر ليکي، چې اوسني شعرونه يې يوه ټولگه کېږي. سربېره پر دې يوه ژباړه يې هم چاپ ته تياره ده.

ښاغلی حميد وايي چې دمجبوريت له مخې يې يو ځل خپل ټول شعرونه وسوځول او بيا يې هم په ناشعوري ډول يوه ټولگه تياره کړه او ورڅخه له منځه لاړه، اوسنۍ ټولگه يې هم په خطر کې ده. ډېر ځوانان عادت شوي چې خپلې لومړنۍ تجربې ډېرې ټيټې او کمزورې گڼي، پر همدې بنسټ خپله لومړنۍ شاعري له منځه وړي، خو که ديوي شېبې احساساتي کېدو پرځای له څه زغم څخه کار واخلي، گټه به يې نوره هم ډېره وي، يو خو به دا نوي ځوانان خپل لومړني شعرونه او ليکنې له اوسنيو هغو سره پرتله کړي او خپل پرمختگ به ورته څرگند شي، بل د نوموړيو توکو خوندي کول يوه اړتيا ده چې بايد ورته پاملرنه وشي. د حميد شاعري په يوه غلي چاپېريال کې د شپېلۍ هغې نغمې ته ورته ده، چې د يوه ماهر شپانه په لاس وغږول شي.

نوموړی اوس د يوه مدرس په توگه په يوه جومات کې بوخت دی او د هېواد بچيو زړونه او ذهنونه د پوهې په رڼا روښانوي.

د مينې پور

چېرته چې د لمر ياغې وړانگې رسي

چېرې چې کاروان د مينې واړوي

ووايي بلبل په ترانو د عشق

وسوځي، ايرې شي په لمبو د عشق

زور ورکړه شپونکيه و شپېليو ته

وايه د سارا و لېونيو ته

راشئ چي د مينې له مجنون سره
وخاندو په زوره له جنون سره
دادى پور د مينې ستاسو غاړه كې
دا دى اور د مينې ستاسو غاړو كې.

بارانونه

تر سترگو مې دردونه، سېلابونه را اورېږي
پرمخ مې شولې لارې ارمانونه را اورېږي
و مخ ته مې بندونه د لېمو ورته تړلي
پرې مات شولو ماتېږي توپانونه را اورېږي
د هجر باد د مينې انگارونه سره لمبه كړل
د زړه كور مې سوزان شو هجرانونه را اورېږي
ورځم د شاه خوبانو و هغې ښكلې هوجرې ته
روضه كې چې يې كښېنم رحمتونه را اورېږي
معشوقه استسقا رانه د سترگو پردې يووړې
كه يو وار نظر وكړې بارانونه را اورېږي
د هيلو باغ مې گوره د اميد غوټې نيولي
پر هغه لار مې تش كړه چې نازونه را اورېږي
غوښتنه كې منظور شوه بيا هلته حميد گوره
ارمان څه چې له خولې به يې سازونه را اورېږي.

1378/5/28 ل کال

کندهار

د کوڅې خاورې

ستا د کوڅې خاورې مې ښکل کړې د وفا په هيله

لارې د کلي مې پل پل کړې د وفا په هيله

ستا په درگاه کې يم سرتيتی، خړې سترگې ولاړ

سترگې د سوال مې درته ول کړې د وفا په هيله

اوبسکې غوتی پر اننگو لارې گرېوان ته لارې

د گرېوان کور کې مې ځل بل کړې د وفا په هيله

يوه رښتيني هدف راوستمه ستا و در ته

ما وپل له زړه نه که ما ښکل کړې د وفا په هيله

ستا ښکلي مخ ته گورم ياره خو حميد ته گوره

شمعې حميد ما درته بل کړې د وفا په هيله.

1379 ل کال - کندهار

حاجي عبدالکريم

حاجي عبدالکريم د ملا غلام محمد زوی پر 1300ل کال په کندهار ښار کې زېږېدلی دی. زده کړې يې په خصوصي ډول د خپل کلي او د سيمې جوماتونو له ملايانو او ديني پوهانو څخه کړي او له ډېرو کلونو را په دېخوا په کندهار کې د يوه حکيم په توگه دنده ترسره کوي اوله دې لارې خپل اقتصاد خړوبوي.

که څه هم پر اوس مهال سپينږيری شوی، خو په زړه کې يې د هېواد او هېوادوالو مينه هماغسې تانده او تپانده ده، کله چې د هېواد د روانو حالاتو او اخ وډب په هکله غږېږي نو ډېرې کيسې يې له سترگو څخه اوبښکې بهوي، دا په خپله ددې څرگندوی دی چې ښاغلی عبدالکريم دردېدلی او ځورېدلی انسان دی، له خپل هېواد سره ډېره مينه او خواخوږي لري، داسې سخته ورځ هم پرې راغلې چې نوموړی يې د خپلو ډېرو ارزښتمنو کتابونو خرڅلاو ته اړوېستی دی، خو هغه بيا هم دا ترخې ورځې او شپې په سره سينه زغملي او زغمي يې.

د شهرت لېونی نه دی، له همدې کبله تر اوسه پټ پاتې شوی او چا نه دی پېژندلی، ماته يې هم د خپلې پېژندگلوی له سپارلو څخه ډډه کوله خو بيا مې هم اړوېست چې راويې سپاري.

نوموړی د ټولنې او چاپېريال يو انځورگر شاعر دی، د شعر ډېره برخه يې نصيحت او پند دی، خلك اخرت او د دنيا پايلې ته ځيروي او دا اواز اوچتول غواړي چې له مادياتو څخه بايد سترگې پټې کړو او مانيزو توکو ته په درنه سترگه وگورو.

د ښاغلي عبدالکريم په زړه کې د هېواد سپېڅلې مينه او لېوالتيا همداسې تانده غواړو او د هغې ورځې دعا ورته کوو چې نوموړی خپل هېواد او هېواد سمسور وويني او بيا يې يوه پېښه او صحنه هم پر گربوانه اوبښکې راتويې نه کړي.

دنیا

د دنيا پرځای دې دوه سترگې څلور وي

دا ددين پر ځای دې ولې شا ته زور وي؟

نه اودس سم، نه رکوع او نه سجده

راشې مخ کړې پر کعبه، فکر دې نور وي

دغه باغ به تاته څه ثمر در وکړي
چې له تخم او نهالانو څخه تور وي
که ايمان و، اخرت ځي باک پرې نه کړې
که دنيا ځي هغه ورځ ستا غم په کور وي
د دنيا مينې دې هسې زړگي وريت کړ
لکه نغبنتي چې پر تورو ابرو سکور وي
عاقلان هېڅ د دنيا طلبگار نه دي
نادانان يې په طلب ځي ناصبور وي.

حيات الله كا ڪرڻ

ڀڃاڳي حيات الله ڪا ڪرڻ ڊ حاجي محمد عطا زوى ڀر 1358ل ڪال ڊ ڪنڊهار ڊرڀيمڀ ناحيڀ ڊ ڪا ڪرڻ ڀه ڪوڅه ڪڀ زوڪرڀ ڊى. تر ڀنڅم ٽولگي ڀورڀ يڀ (ڊ چوڪ مدد سيمڀ) ڀه سردارمدد ڀوونڅي ڪڀ او ڊرڀ ڪاله يڀ ڀه ڊيني مدرسو ڪڀ زده ڪرڀ ڪرڀ ڊي، چڀ اوس هم لگيا ڊى او ڊا لڀى ڀرمخ بيابي. له دوو ڪلونو را ڀه ڊڀخوا يڀ له شعر و شاعري سره مينه پيدا شوڀ او ڊ شعر مطالعه يڀ پيل ڪرڀ ده، ڊ نوموڀري لوست تر ڊي ڪچڀ ڊى چڀ ڀه ڊڀر ڪرڀ او سره ڪتاب لولي او ڀه ڊي توگه هڅه ڪوي چڀ ڊ ڪتاب ڀر ٽولڀ منڅڀانگڀ څان ڀوه ڪرڀي او گڏه ترڀ واخلي، ڊ هڀواد ڀر روانو ڀڀڀنو ڪڀنل شوي ڪتابونه هم ڀه مينه لولي او تر يوه حده ڀه تاريخ ڪڀ يڀ هم خپل معلومات لا زيات ڪرڀي ڊي. تر ڊي مهاله يڀ ڀه ادبي غونڊو او بندارونو ڪڀ ڊڀر لڀر گڏون ڪرڀي او شعر يڀ هم له خپل ذهن او ڪتابچڀ څڅه بهر ولس او ٽولڀ ته نه ڊى رسڀڊلى، ڀر لومڀڀنيو شعرونو يڀ ڊ سياسي ڀڀڀنو او ناڅوالو سيورى ڊڀر و، خو ڪا ڪرڀ اوس ڀه ڊي هڅه ڪڀ ڊى چڀ دغو ڀڀڀنو ته هنري ڀڀه ورڪرڀي او دغو انڅورونو ته داسڀ رنگ ورڀه برخه ڪرڀي چڀ ڀه خپله څان ته مينه وال را مات ڪرڀي. ڊ شعر هنري جوڀڀڀڀت او ذاتي ارزڀڀڀتونه يڀ ڀر خپل څاى اوچت او خوندي ڀاڻي شي. ڪله چڀ يڀ شعر لولو، نو ڊا راته جوڻڀڀري چڀ ڀڃاڳي ڪا ڪرڀ خپل شعر ڊتڪلف له لومو څڅه راخلاصوي او ڊ سادگي و رواني ڀر لوري يڀ بيابي.

بنديز

اور يڀ ڀر سندرو لگولي ڊى
 بريد ڊى زور ورو لگولي ڊى
 نن ڊباز تر سيوري ڀه سلگو ڀڃاڳي
 تور يڀ ڀر ڪوترو لگولي ڊى
 اوس ڊ طلايي شغو ڀه ڪلي ڪڀ
 غر يڀ ڊ نشتر و لگولي ڊى
 نه شي الوتلاى ڊ لمر ڪڀ ته
 مڀخ يڀ ڀر وزرو لگولي ڊى
 هره ڀڙڊلي له ڀڀاره ڪڀه شوه

شور دی برپتورو لگولی دی.

کندهار

لار

ورکړې ده گلخانگو چې گلونو لره لار
د باد پر کلي تېره شوه عطرونو لره لار
اسانه دومره نه ده چې یې واګي کړي ترلاسه
مشکله ده چې وکړي څوک دې زړونو لره لار
اخر به په زاریو د غرور له هسکه راشې
ختلې ده حتمي اشنا! دې غرونو لره لار
زمور د خرما ونې به په ملا کې کړي را ماتې
ور نه کړی خدای لپاره و بادونو لره لار
خاکسار وجود له خپله ذاته مومي لوړ مقام
څوک نه کاري له هسک څخه کورونو لره لار.

هېر

ما نه مې نظر له یاده وباسي
ښکلي چې خپل ور له یاده وباسي
اوس هغه معصوم ستوري ویده ښکاري
کوز به هم دا بر له یاده وباسي
سوځي ټول چاپېره شتمني د ژوند

اور چي خپل شرر له ياده وباسي
ما نه مي د كسيو رڼا واخلي او
دا د حسن لمر له ياده وباسي
اوس يې په سندرو راولمه خو
نن كه هغه شر له ياده وباسي
بس يوه ټپه چي ورته ووايم
دوى به خپل لښكر له ياده وباسي
هلته پاچايي كه وي د عشق د خداى
ټولو نه به زر له ياده

خالد احمد حیدري

خالد احمد حیدري چې اصل نوم يې بهالدين دی، د جنرال سيد نجم الدين حیدري زوی د 1359 لمريز کال د غبرگولي پر 18 مه نېټه په کابل ښار کې زېږېدلی دی، پلرنی ټاټوبی يې د کندهار ښار د ارغنداو سيمه ده. له نهو کلونو را په دېخوا شعرونه ليکي او يوه ټولگه يې برابره کړې ده.

دی هڅه کوي چې د شعر په ژبه نوې موضوعگانې بيان کړي او د نوبت پر لوري گامونه واخلي، يو نيم ځای يې د نورو پر پله د تلو هڅه کړې ده؛ کېدی شي په راتلونکي کې د شعر آر جوهر ته په پام سره خپل شعر ته د نوبت او شعر توب رنگ وښيي، له ساده بيان او عاطفې څخه يې څرگندېږي چې په غزل کې به تر څه هڅې وروسته خپله لار هم بېله کړي او هغه بري ته به ور لاند شي چې د لږو کسانو لاسونه ورسېږي.

د ښاغلي حیدري لپاره دا غوره کار دی چې په خپل شعر کې ځان ته دريځ ولري، هېڅکله د بل چا په خوښه څه ونه ليکي، خو موږ پر دې باندې باور لرو چې حیدري صيب هنر ته ارزښت ورکوي او خپل شعر به د هنر په جوهر نور هم ښکلی کړي، که له تکراري ترکيبونو، سمبولونو، استعارو او تشبيه گانو څخه يې خپله فاصله نوره هم ډېره کړه او نوبت ته يې پاملرنه وکړه، شعر به يې نور هنري او ادبي ارزښت هم خپل کړي.

ملنگ

فاني دیدار ته مې سودا شوه، چې د غرو ملنگ شوم

خيالي کېږدی مې پوپناه، شوه چې د غرو ملنگ شوم

دلبره! بيا د زړه چاودلي کورته څه راپاشې؟

معصوم زخمونه په ژړا شوه، چې د غرو ملنگ شوم

بيا د اسمان پر کټ پراته دا لرې - لرې ستوري

ولې سپوږمۍ ته په نڅا شوه، چې د غرو ملنگ شوم

خدای مې شاهد دی چې د شپو کلی مې ولږزاهه

شمعه له سوزه په ژړا شوه، چې د غرو ملنگ شوم

حیدري بيا د پانې-پانې جانان زړه ته کتل
خيالي مې مينه وه، رشتيا شوه، چې د غرو ملنگ شوم.

1378/جوزا/6/لمريز

کندهار

لټون

د حسن پوځ به ستا په ياد پسې جهان لټوي
ځکه ټول عمر مې هر اه مست بلبلان لټگوي
سپېره شمال دې، په مړه خوله د مرگي زېري راوړ
چې تصور مې په يو وار ستا هر داستان لټوي
کوټلو وينو مې ماشوم زړه کړ په جبر خپه
ځکه احساس مې کړاوونه او زندان لټوي
د روح بښينه به مې په گوتو د تقدير شي ماته
چې ستا انځور مې هر گړی څيری گربوان لټوي
ستا پر پالنگ مې گوهرناکې او ښکې ورکې شولې
ځکه لېمې مې له سينې د خون باران لټوي
چې حیدري پټ زنگوي ستا د فاني هيلو ټال
خود به ځيگر په رانه عقل د اسمان لټوي.

\1378قوس\4 ل-کندهار

خپه

چې يو شور د تاندو هيلو د وختو پر پلونو څارم
خو خپه - خپه خيالونه د نغو پر پلونو څارم
چې زخمونه د ځوانۍ يې د طبيب سترگې رنډې کړي
نن هغه چاودلی زړه، د ارمانو پر پلونو څارم
چې به شمعې ورته توی کړې هديره - هديره اوبښکې
هغه شپې، هغه تيارې نن د سپېدو پر پلونو څارم
چې فلک د وینو جام يې د شفق په لېچو واخيست
حیدري هغه دلبر به د غمو پر پلونو څارم.

1378جوزا\6 ل

کندهار

بغاوت

قلم پورته کړه شاعره!
ويده زړونه رابيدار کړه
د ازل په زولنو کې
شعر د زړه په خون سينگار کړه
د ولس سپېڅلې وينه

په رگو کې په رفتار کړه
د غوتۍ له سره لړمونه
جوړ د فکر نو بهار کړه
تصور کې جهان جوړ کړه
تل ایجاد نوي افکار کړه
د اغيار غاړې ته دار نن
د بيتونو ښکلی هار کړه
د صهبا پيال له بيا راوړه
زور خمار پرې کرار کړه
له فطرته سبق واخله
حیدري! ځان دې هوښيار کړه.

1378\جدي\24 ل. کابل

خليل احمد خاړن

ښاغلی خلیل احمد خاړن د عبدالباقي زوی پر 1352ل کال د کندهار ولایت په پنجوايي ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. خپلې زده کړې يې په نسیم اخندزاده عالي ښوونځي کې تر دوولسم ټولگي پورې رسولي او د ځينو ستونزو له کبله لوړې هغه ترې پاتې شوې دي. اوس په يوه موسسه کې دښوونکي په توگه دنده ترسره کوي.

له اتو کلونو راهه دپخوا شعرونه لیکي، چې په دې ډگر کې د پياوړي هنري مټ خاوند دی. شعر يې روان، ښکلی او شوخ دی.

خاړن په پښتو، دري او انگرېزي ژبو خبرې کولای شي، يوازېنۍ هيله يې دا ده چې د خپلو بېوزلو او کموزلو هېوادوالو لپاره په خپله سيمه کې د "ځلاندرځاڅ" په نوم يو لوی کتابتون جوړ کړي، چې هيله ده دا ملي او افغاني ارمان يې پوره شي. د ښاغلي خاړن شاعري دده د عمر په انډول ډېره اوچته او پخه ده. که له ځينو سولېدلو خبرو څخه يې نوره فاصله هم واخيسته، نو شعر به يې نور هم هنري ښکلا او ادبي ارزښتونه خپل کړي، د ښاغلي دروېش ډراني په څېر يې په شاعرۍ کې د ژوند او هنر ټول اړخونه رابرسېره شوي، چې د ژوند پگېښو ته يې د هنر جوهر ورکړی او د يوې ښکلې ميناتورۍ په څېر يې د لوستونکو مخې ته ايښې ده.

د ستورو خوی

سهاره! ورو ورو قدم ږده يوه دنيا ويده ده

د زړه په غېږ کې په خواږه خوب مې ليلا ويده ده

لکه سپوږمۍ چې د اسمان پر مخ ښکاره ولاړه

هسې بېدرېغه، بې پرونې برملا ويده ده

شبنمه! پام کړه چې بارخو يې زخمي نه کړې گوره

نوې غوټۍ په نوې هيلې د سبا ويده ده

د پېغورونو له دنيا څخه ده ډېره لرې

ځکه په غېږ کې په هوس د خپل اشنا ويده ده

د وصل شپې! د هجر لمر مخې ته ودرېږه
لیلا د ستورو خوی لري له لمر په غلا ویده ده
څوک به یې خوب، څوک حقیقت، څوک به یې خیال بولي دا
څارنه! ستا په دغه شعر کې معما ویده ده.

XXXXXXXXXX

XXXXXX

XXX

X

نه وه!!

هسې خو نه چې دا راغلې له بهاره نه وه
زرګیه! ستا د ځوانیمرګ زرګي غمخواره نه وه
ما د یارانو له نېستۍ نه ځنې کډه وکړه
خو دغه کلي کې یوه نجلی بې یاره نه وه
اسمان پر ښکلي مخ د هرچا بخت ته ستوري راوړل
هر سړي خپله برخه یووړه، زما لپاره نه وه
ما د دیدن په تمه ووهل اوږده مزلونه
افسوس د یار منزل ته تللې دغه لاره نه وه
ما ته خو ډېر وې قدرمن، ما خونکار نه بللې
د سترګو سپینه! ستا سورخي خو له څماره نه وه
د هجر شپه وه، ترورمۍ وه، ګرنگینې کوڅې
سپوږمۍ و لمر تر لاس نیولې تر سهاره نه وه

تا چې زما ماشوم زرگی په وینو ولمباوه
زما بېتابي ستا له جفا وه، له پرهاره نه وه
خپله یې مړ کړم، خپله ښځ، څارن پر ځان یم شاهد
د سترگو تور زما لوېدلې لا له څاره نه وه.

تپه

چې خوره شوم د میوند پر سپېره دښته
شاه زلمو کړ سر راپورته له بالښته
پېغله وم چې شوم له پېغلي خوله بهره
بېشماره پر میدان سرونه رغښته
د غلیم وینو شېلې وپهولې
لکه جوړ شي سپلابونه له اورښته
د انگرېز مانی تراوسه په لړزه ده
ځکه ما یې وایسته بنیادي خښته
دلته ډېرو د بقا تخمونه ښځ کړل
خو چا نه یووړه مېوه له دغه کښته
چې پرون ومه نن هم یم، سبا هم یم
زه میراث یمه وریاتې پښت پر پښته
د هر عصر یرغلگره! ښه غوږ خلاص کړه
زه تپه د ملالی یم رانه تښته
د ویار څلي مې میوند جوړ شو څارنه

پند، عبرت دي يرغلگر لره زيات زښته.
کندهار، پنجوايي ولسوالي

خواجه محمد رغبت

حاجي خواجه محمد رغبت دښاغلي حاجي گل محمد زوی د 1322 ل کال د لړم پر څلورمه نېټه په کندهار کې زېږېدلی دی، زده کړې يې په چکسواکيا کې په انجنيرۍ څانگه کې ترسره کړي او له پراگ څخه يې ډپلومه اخيستې ده، نوموړی د کندهار په بېلابېلو ادارو کې دندې ترسره کړي او اوس هم له المان څخه افغانستان ته د پرزه جاتو پر سوداگرۍ بوخت دی. د کندهار په ورځپاڼو او نورو خپرونو کې يې ليکنې او شعرونه خپاره شوي دي، يوه شعري ټولگه (د مينې سوز) يې د چاپ لار څاري، (انسان او انسانيت) يې هم د نظم و نثر بله ټولگه ده چې دا هم لا خپره شوې نه ده. د رحمن بابا، خوشالخان خټک، ملايحيی، مولوي عبدالغفار بريالي، ملاعبدالمنان، ملاعبدالسلام او ملامحمد عیسی له شعرونو سره بې کچه مينه لري، له دوولسو کلونو راهې دېخوا په امريکا کې د کډوالۍ ترخې شپې ورځې سبا کوي. پر دې بوختياوو سربېره يې له شعر و شاعرۍ سره هم خپله مينه تانده ساتلې، له نورو فرهنگپالو او ادبپالو سره ادبي او کلتوري مرستې کوي، په فرهنگي غونډو کې گډون کوي او د هېواد له فرهنگي او ادبي بيارغونې سره ډېره مينه او لېوالتيا لري. شعر يې د خپلې ودې او پرمختيا لومړني پړاوونه وهي او د هنريت او شعريت ټول ارزښتونه او اړخونه خپلوي.

په ځينو شعرونو کې يې د وزن نيمگړتيا ترسترگو کېږي چې دا ستونزه هم ترڅه رياضت او زيار وروسته غوڅېدی شي.

خوبونه

تړی د عمرونو یم ساقی د شونډو بنگ را
 سترې د کلو یم ښه خوبونه د پالنگ را
 د مينې يو بيماريم ميخاني لره درځمه
 د ميو یم خمار ډکې پيالې لره درځمه
 د حسن ډک جامونه په هر ان کې رنگ په رنگ را
 سترې د کلو یم ښه خوبونه دپالنگ را
 ساقی وایمه تاته چې نصیب زما خراب دی

بخت یمه ترټلی داخل ژوندون مې لوی عذاب دی
خوار یم له ازله رانه ورك ښار د گلاب دی
زه یو مست فقیر یم د کوڅو، کچکول په څنگ را
ستړی د وختو یم ښه خوبونه د پالنگ را
اخته دې تور بېلتون له ډېره درده په نشو کړم
د وصل په ارزو دې یم یوازې تورو شپو کې
خپلو او پردیو دې محتاجه د پردو کړم
ستومانه یم راغلی هغه برخه د ملنگ را
ستړی د کلو یم ښه خوبونه د پالنگ را
مجلس ته مې دښکلو درخبره کړه
په لیدو مې د هغه یار منور کړه
بدله دنیاگی مې په اخترکړه
لرې له غمازه ځای د سرو گلو تر څنگ را
ستړی د وختو یم ښه خوبونه د پالنگ را.

د هېواد مینه

پاخه له خوبه ای افغانه چې هېواد دې بربادېږي
ترڅو به پروت یې په غفلت کې سپینه ورځ دې تیاره کېږي

ای زلمیه! ته خبر یې چې خپلو ورور مو بېگانه شو

په لمسون او چال او فریب د همسایه شو
په قدرت پسې له سده دېوانه شو
ایمان غیرت یې دشمن یوورل بېگانه شو
ناست مدهوش په بازارو کې کور مو یو پر بل خر خپري
ترڅو به پروت یې په غفلت کې سپینه ورځ دې تیاره کېږي

تماشه کرو هره ورځ چې وطن کې مو څه کره دي
په وینو د ځوانانو دظالم لاسونه سره دي
د عقل پوه قلم او احساس ټول راڅخه مړه دي
یو ناست مور په غرب کې ښه مو کور، ښه مو خواږه دي

څه همت راته په کار دی چې هېواد مو لیلامېږي
تر څو به پروت یې په غفلت کې سپینه ورځ دې تیاره کېږي

لتي مه کوئ افغانانو! څه غیرت او همت وکړئ
له سره به کرو روغه دا جونگره خدمت وکړئ
راتول له لر او بر شئ، یو اواز او وحدت وکړئ
وشرئ ظالم له پاکې خاورې صداقت وکړئ
که یو نه شو واړه گران وطن مو تباہ کېږي

زما ورونو! ځان خبر کړئ د وطن په یتیمانو

يو تور قيامت په هره شپه تېرېږي پر خوارانو
لاهو دی څوک په سرو وینو، څوک غم خوري د بچيانو
څوک ښخېږي څوک ناست پر فاتحه دعزیزانو
قسم دی ای رغبتہ که یو نه شو نابودېږي
تر څو به پروت یې په غفلت کې سپینه ورځ دې تیاره کېږي.

1995/10/20 م کال

امریکا

دواخان مینه پال

دوا خان مینه پال د ښاغلي شاه باران زوی پر 1356 لمريز کال د زابل ولايت په شاه جوی ولسوالۍ پورې اړوند د کوچيانو په کلي کې زېږېدلی دی؛ په هېواد کې د سياسي اخ و ډب له تودېدو سره جوخت کوزې پښتونخوا ته کډوال شول او هلته يې استوگنه غوره کړه، نوموړي خپلې زده کړې په ساينس او تقوا عالي لېسه کې تر دوولسم ټولگي پورې رسولي او اوس په کابل کې د حقوقو پوهنځي د دويم کال محصل دی، له 1377 لمريز کال نه را په دېخوا شعرونه ليکي، چې د وروستيو دوو کلونو شعري ظکرافت يې ډېر پاموړ دی او دا هيله ترې کېدی شي چې د راتلونکي لپاره ښې هنري بېلگې وپنځوي او نور هم پر مخ لاړ شي.

نوموړی د شعر تر څنگ لنډې کيسې هم ليکي او په هر ځای کې چې وي هڅه کوي ادبي او فرهنگي غونډې ورڅخه قضا نه شي، د مطالعې مینه وال دی، چې دهمدې مینې په برکت به دلورټيا پر لوري د پرمختگ اوږده مزلونه ووهي، که له شعر و شاعرۍ سره يې خپله مینه نوره هم وپالنه، نورې برياوې به هم ترلاسه کړي. مینه پال د ژوند په بوختياوو کې رانښکېل دی، کله په کندهار، کله زابل او کله په کابل کې وي.

نوموړی فرهنگپال او ادبپال ځوان دی، که له نورو فرهنگي او ادبي ملگرو سره يې خپل اړيکي نور هم ټينگ کړل او د تخليق ترڅنگ يې مطالعه له پامه ونه غورځوله، نو د غورځوله، نو د غورځوله او ځلېدو هيله ترې کېدی شي.

د ستورو کپه

ستورو له مدار کپه وکړله

ښکلو له دې ښاره کپه وکړله

جوړ چې يې پر مخ راته زخمونه کړل

اوبنکو په دې لاره کپه وکړله

ها څو بلبلان چې ښکاري وويشتل

مات وزر يې خپاره کپه وکړله

شونډې دې ټکور شوې و زخمونوته

خړیکو له پرهاره کډه وکړله
نه شته ها ښکلا هغه زینت په کې
خو غمو له هاره کډه وکړله
اوس له لاس نیوه تر وره واته دي تش
مینی له بازاره کډه وکړله
نو نو مینه پال زابل کې څه لري
تاهم ځنې یاره کډه وکړله.

پاڼه

د گل پر پاڼه دی دلبر لیکلی
هم پر چنار هم پر نښتر لیکلی
که څوک نظر وکړي پر سمه او غره
په هر یو کانی او پر سخر لیکلی
دا راڼه ستوري هم سجدې کړي ورته
هم پر سپوږمۍ او هم پر لمر لیکلی
په ترنم یې بلبلان یادوي
د هر مرغه دی پر وزر لیکلی.

ښامار

جانانه! تا چې دی له سپینې غړۍ هار تاو کړی
ماهم له غاړې نه یو ټینگ مزی ددار تاو کړی

زه دې اشنا له دغو مراووکتو شم سپېلنی
خومره په ناز دې هر بانو ترې پیره دار تاو کړی
چې دې پر تورو زلفو سپینه لویته خپره کړه
ډېر دې په خوند له تورو شپو ځنې سهار تاو کړی
پرون دې لید چې پر سپېره بېدیا، سپېره ولاړ و
نن بیا زرغون کمیس له ځانه برچنار تاو کړی
چې پر دنیا یې له غیرته کهکشان لړزېده
نن یې له ځانه د سپېرو خاورو مزار تاو کړی
نور مینه پاله اننگي مې ښکلولای نه شې
بیا مې له سپین مخ نه د زلفو تور ښامار تاو کړی.

1379/7/1 لمريز

پرې منگولې

چې یې نیولې دي خورې منگولې
زما په وینو یې دي سرې منگولې
د زړه په وینو مې شفق سور شوی
دي باندي ښخې خونخوړې منگولې
بیا یې په زهرو دي نوکان ډک کړي
چې یې نیولې دي کږې منگولې
په مینه - مینه ور کتلای نه شم
د کوم ظالم دي پرې پرې منگولې

نور به دې نه کړي په شعرونو انځور
له مینه پاله دي اوس پرې منگولې.
کندهار

روح الله ساقیيار

ښاغلی روح الله ساقیيار چې اوس (نامراد) تخلص کوي، د ښاغلي سيف الله زوی پر 1340 ل کال د کندهار په پنځمه ناحیه کې زېږېدلی دی. خپلې زده کړې يې تر لسانسه رسولي او اوس دیوه باحساسه ډاکټر په توگه دنده ترسره کوي، له څو کلونو را په دېخوا په چمن کې استوگن دی او خپلو فرهنگي او ادبي هڅو ته دوام ورکوي.

تر دې مهاله يې دغه اثار خپاره شوي دي: د مینې زمزمې، رڼا

اوبښکلا او زخمي یادونه. همداراز پښتو فارماکولوژي او ناوړه دودونه نومي دوه کتابونه يې چاپ ته چمتو دي. دښاغلي ساقیيار په شعر کې د عرفاني ښکلا یو څرک هم ځان څرگندوي چې دا په خپله دده په شعر کې د ځینو لرغونو شاعرانو اغېز جوتوي، قافیې او ردیف يې ښایسته دي. ددې ترڅنگ يې د شعر هنري جوړښت ته هم سترگې وړ اوړي. ښاغلی ساقیيار د ښکلا او مینې په اړه هم ډېر بحثونه کوي او هڅه کوي چې ددې فلسفې او ستر راز پر مانا پوه شي او په دې دوو مسایلو کې ډوب او ژور لاړ شي، چې دا په خپله دده مینه او ذوق څرگندوي. د کندهار ځوانو شاعرانو يې شعرونه لوستي او خوند يې ورڅخه اخیستی دی. هیله ده شاعري يې نوره هم وځلېږي او نثر و نظم دواړو کې پوره بری ترلاسه کړي.

رڼا او ښکلا

زما د مینې په جهان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې

زما د زړه په کهکشان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې

د بلبل وینا په تاده، د سره گل ښکلا له تا ده

په بهار او گلستان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې

د گلرخو په څېرو کې ستا د حسن عکس ښکاري

د خوبانو په کاروان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې

د افق سپینه وړانگه يې، په شفق کې ستا سرخي ده

د سپېدو په روڼ گروبان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې

زما د زړه په کوه طور کې انوار ستا د تجلو دي
د جمال په دې عرفان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې
هر طرف ته چې نظر کړم، ستا رڼا ده، ستا ښکلا ده
د هر مصر په کنعان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې
ساقیيار پر تا شيدا يم، ستا وصال زما ارزو ده
زما دهيلو په اسمان کې رڼا ته يې ښکلا ته يې.

ته هم ژارې زه هم ژاړم

شمعې! بيا د چا لپاره ته هم ژارې زه هم ژاړم
په سرو اوښکو تر سهاره ته هم ژارې زه هم ژاړم
ته سوځېږې زه سوځېږم، ته ويلېږې زه ويلېږم
اوس مو نه شته بله چاره ته هم ژارې زه هم ژاړم
نور تمام جهان خاموشه، د سکون په خوب ويده دی
زه او ته ناست يو بيداره، ته هم ژارې زه هم ژاړم
د هجران له درد وغمه د يار ياد دی په سرو اوښکو
په هجران کې بې له ياره ته هم ژارې زه هم ژاړم
لاله! ومې گوره زړه ته ستا په شان داغ او خونين دی
پر سارا بهر له ښاره ته هم ژارې زه هم ژاړم
دا د مينې سر انجام دی زموږ نصيب واړه ژړا ده
شمعه وايي ساقیياره! ته هم ژارې زه هم ژاړم.

د جمال وړانگې

زما د عشق سبا سبا دی ستا جمال وړانگه وړانگه شو
هر طرف ښکلا ښکلا ده ټول جهان ډپوه ډپوه شو
زما د ژوند اغاز اغاز و یاره ستا په مینه مینه
زما ارمان گلاب گلاب و ستا خُواب غونچه غونچه شو
ستا لیلا لیلا نظر و زه یې هم مجنون مجنون کړم
تا زلفان گیسو گیسو کړه زما گرېوان پاره پاره شو
زما د زړه په لوی جهان کې دا ستا خیال خیام خیام دی
زما هوس زخمي زخمي دی ستا غرور نغمه نغمه شو
د ساغر مستي مستي ده د کوثر پر څنډه څنډه
دلته جام خمار خمار دی، هلته خم پیاله پیاله شو.

د ژوندون کاروان

د دنیا پر کړو لارو د ژوندون کاروان تېرېږي
د حالاتو ننداره ده له وختو سره بدلېږي
د تقدیر په حواله دي د جهان واړه کارونه
د قسمت په حکم شلېږي ټول د عقل زنجیرونه

په دې لار کې دي ناکامه ارادې او تدبيرونه
له هر چانه پټ جهان دی عواقب يې نه ښکارېږي

له عدمه دې جهان ته ډېرې کډې دي راغلي
له هر څه نه نا خبره څو شپې دلته اوسېدلي
په اميد ورته راغلي په ارمان ورڅخه تللي
انسانان له دنيا درومي ارمانونه يې پاتېږي.

اور

پرې ولوېدې ستا د خولې د انعکاس سکروټې
زما په زړه کې ستا د مينې شرر او واخيسته

له دغه اوره مې اوس ټوله ځيگر اور واخيسته
زما په لاس کې د شرابو ساغر اور واخيسته

د يوه څاڅکي توان يې نه و د مينوش په نوش کې
ساقی د جام له سرشاريه کوثر اور واخيسته

چې پلوشو دې را ايسار کړه د اسمان لمنه
له ډېر جوشه پر اسمان باندې لمر اور واخيسته

چې ښکلي مخ دې له نقابه راښکاره کړ شهلا

ستا په نظر دښکلو مخو منظر اور واخيسته

نه پروانه يم نه د چا اتشکدو ته عابد

دا ستا لپاره مې جانانه پر سر اور واخيسته

د نوراني شمعې بوسې ته چې يې شوه تلوسه

پر پروانه باندې دستي خپل وزر اور واخيسته

د سپين بارخو د خولې څاڅکې بې اثره نه و

شبنم د گلو په بستر کې سحر اور واخيسته

زه ساقبيار شومه نامراد هيلې مې شوې نيمه خوا

زما د وصال د ارمانونو ثمر اور واخيسته.

سید عبدالخالق صادق

سید عبدالخالق صادق دارواښاد میرا آغا زوی پر 1320 ل کال دې نړۍ ته سترگې رڼې کړې دي. ښاغلي صادق تر دوولسم ټولگي پورې په بېلابېلو ښوونځيو کې زده کړې کړي، دوديز علوم يې دکندهار په جوماتونو او ديني مدرسو کې ترسره کړي دي. له اته کلنۍ څخه شعرونه ليکي چې تر دې مهال يې شل ټولگې خپرې کړي او گڼ شمېر سندرغاړو يې هم شعرونه په ترنم کې ويلي دي. په دې توگه يې په کندهار ولايت کې يو ملي ريکارډ ټينگ کړی او په دې ولايت کې بل داسې شاعر نه شته چې دده تر کچې يې شعرونه ترنم کې ويل شوي وي. صادق په ولس کې يو محبوب شاعر دی، د شعر اکثر مينه وال يې نالوستي کسان دي، ځکه د ده شعرونه د سندرغاړو په اوازونو او د موسيقۍ په سرو تال کې رانغاړل شوي او په ټول ولس کې حل شوي دي. په کندهار کې به دلوستو او نالوستو کسانو په گډون داسې څوک نه وي چې ددې ښاغلي يو-دوه شعره يې په ياد نه وي، که څه هم تکړه او برلاسي شاعران ډېر وو او اوس هم شته، خو د صادق ذهني او فکري اړيکي له سندرو سره ډېر دي او وو، چې اوس يې هم د پخوا په شان په ډېرو مجلسونو او ناستو کې شعرونه پر ژبو گرځي، د همدې محبوبيت له مخې د کندهار ټول خلک ورته درناوی کوي او په درنه سترگه ورته گوري.

ډېر نالوستي شاعران چې پر شعر ليکلو پيل کوي، نو په لومړي سر کې د صادق له شاعرۍ څخه مرسته غواړي او دده شعر تر اغېز لاندې شعرونه ليکي. د صادق شاعري د پند او نصيحت شاعري او د ټولنې رښتيني انځورگري ده، چې دولس رښتيني هيلې او نيمگړتياوې رابرسېره کوي.

ملامت

چې پير نه وي کامله مريدان ملامت نه دي
تقصير چې د استاد وي شاگردان ملامت نه دي

پر سپين لباس بېخي ژر توره ټپله معلومېري
مُلا چې د نيا خوښه کړي اميان ملامت نه دي

دا کار د عاقلانو، چې ترمخ ځي تر شا گوري
بيننا سپری چې غوڅار شي، نو پندیان 1 ملامت نه دي

شرف د هر انسان مدام په علم و په ادب دی
هونښیار چې کار ویران کړي، لېونیان ملامت نه دي.

کندهار

ځاله

ستا په هجر کې امیدم کړم د وصاله
بدلومه دا زړه سپری په شاله

بې له تا زما په مینه کې دا حال دی
لکه و چې کړي مکتب کې مرغی ځاله

چې لذت یې د چینې لیدلی نه وي
خود به خوښ په کنډولي وي د کلاله

د بې سترگو که هرڅو قران په یاد شي
پېژندلای نه شي حرف د دال و ذاله

د ښايست خريداران تر حساب تېر دي

لږ قيمت پر يوسف مه ايرده دلاله!

زما د مينې ابادي له ډېره وخته

ای رقيبہ خان ساته له زور ډېواله

لکه ژړو ته چې اب د زرو ورکړي

ظاهري جمال هم داسې بې کماله

ستاد ورزو د هلال له برکته

پر عبدالخالق اختر دی سرو کاله.

غلط

د هوښيار پر خپل اقرار بېرته انکار بولم غلط

تر حساب تېرې خبرې او لږ کار بولم غلط

چې په خپله شي څوک بد يا د بل مل گناه د چا ده

ته بې زوی ملامت بولې، زه بې پلار بولم غلط

د پردو لاسونه چې زموږ له وطنه کوتاه نه کړي

داسې مشر او سپینږیری او واکدار بولم غلط

چې یې موږکړو د ځان مشر دی ځان کړي د نوروکشر

دارقم څوکی نشین سیاستمدار بولم غلط

هغه غوټه چې په لاس خلاصېږي غاښ ته څه حاجت

جنگ جدل دا ډېر قتلونه او کشتار بولم غلط

یواسلام، یومو وطن، ټول یو ورونه یو د بل

یو پر دې لار، بل رهي پر بله لار بولم غلط

چې یې جوړ له هره بیته یو متل د پښتو نه شي

زه سید عبدالخالق هغه اشعار بولم غلط.

میاشت

ما لیدلې په ابرو کې د دلبر میاشت

چې و څنگ ته راختلې وه د لمر میاشت

دازل نقاش چې دا هلال دی کښلی

د بخت په شپه کې یې ویني بختور میاشت

که د شپول پورنی ایسته کړې له مخه
رانبکاره به شي په دې ژېر مازیگر میاشت
چې جلوه د بام پر سر وکړي محبوبه
سلامي ورته کوي د غره پر سر میاشت

دا لنډی برات د هجر خدایه تېر کړې
پر سید عبدالخالق کړې د اختر میاشت.

شريف الله شرافت

ځوان شاعر شريف الله شرافت د ښاغلي محمدرفيق پوپلزي زوی پر 1362ل کال په پاکستان کې سترگې رڼې کړې دي، له آره د کندهار ولايت د پاشمول سيمې د اخنذزاده خېلو جومات ته ورڅېرمه په يوې کليوالې او ساده کورنۍ پورې اړوند دی. پر اوس مهال تر ښکارپور دروازې بهر د پوپلزي په نوې کلاچه کې استوگن دی.

په پاکستان او کندهار کې يې په بېلابېلو مدرسو کې، همدا راز له خپل پلار څخه زده کړې کړې دي، له درېگيو کلونو راهيسې شعرونه ليکي چې اوس يې هم دا لار نه ده پرې ايښې، که خدای کول د هنري او ادبي تجربو په لاسته راوړلو سره به وتوانېږي خپل اصلي منزل ته ورسېږي، ځکه د کندهار ادبي ټولنې په ډېرو ادبي او فرهنگي غونډو کې گډون کوي، خپل شعرونه چې اکثر يې لومړنۍ تجربې دي لولي او د ځينو ادبي شخصيتونو له لارښوونو او کره کتنو څخه هم گټه اوچتوي، چې دده په روزنه او پالنه کې ډېره مرسته کوي. شرافت هم په پيل کې د سيدعبدالخالق صادق ولسي شاعري اورېدلي او يا هم لوستې ده، له دې کبله د نوموړي اغېز ورباندې پروت و، خو اوس چې يې نورې شعري ټولگې او کتابونه هم ولوستل او په خپل اند يې وارزول، نو په دې هڅه کوي شو چې په دې ډگر کې خپله لار بېله کړي، اوس ولسي شعرونه هم لولي او له نويو شعرونو څخه هم گټه اوچتوي، ځکه د اوسمهالي شعر مطالعه دا مانا نه لري چې ولسي هغه دې هېر کړو، د دواړو پالل او لوستل ضروري دي، دا هم د تنکي شاعر شرافت څو شعري بېلگې:

د غم ستوري

چا به ليدلي لکه لمر وي دا رقم ستوري

ماخوليدلي په رښتيا دي ای صنم ستوري

دا چې د مينې هسک اسمان کې هسې ستوري لرو

خود بې تابع شي ددې ښکلو د عالم ستوري

څومره رڼا يې خپره شوې لا خپرېږي پسې

د هغو نورو په څېر نه دي دغه سم ستوري

ستوري د ستورو و وړانگو ته تېروي تورې شپې

خُکه پری ویاړی ورته ډېر دي محترم ستوري
چې سپک نظر ورباندې نه کړې شرافت لري ډېر
دا غمشریکه، غمخپلي دي دغم ستوري.

1379/6/10 ل کال

کندهار

خېمې

د ورځې چېرې یې د شپې راشې
زما و سر ته څو شپې راشې
ښکلا د حسن دې منو محبوبې
لکه ها پېغلې د خېمې راشې.

1379/5/12 ل کال

زخمي احساس

پښتنه پېغله يم کومه په پښتو خبرې
خُکه مې خوښې دي د پاکو پښتنو خبرې
د ښکلا میره یمه غواړمه سالو د مینې
خاونده مې یې را ته نیسې د هغو خبرې
زخمي احساس مې نه لري د ژوند کولو تمه

هسې مې زړه راته کوي د امیدو خبرې.
کندهار

مینه !!؟

مینه کوو خو زده مو نه دی هغه چم د مینې
واړه لوېدلي یو له کیفه او له برم د مینې
بس دومره پیژنو چې دا ده بله نه شته قبله
نور مو د تورو گردو ډک د زړه حرم د مینې.

عبدالستار کمین

ښاغلی عبدالستار کمین د حاجي عبدالحليم زوی پر 1343ل کال د کندهار شپږمې ناحیې په سرپوزې (داماني) کې دې نړۍ ته سترگې وغړولې. تر اتم ټولگي پورې يې ښوونځی ولوست، چې د اقتصادي ستونزو له کبله نورې زده کړې ورڅخه پاتې شوې او د کورنۍ ټولو کړاوونو اوستونزو ته يې اوږه ورکړه، سره له دې چې دکورنۍ د اقتصادي خړوب لپاره کار کوي، خو بيا هم لس کاله کېږي چې شعر لیکي، ددې تر څنگ په ترنم کې هم لوی لاس لري.

شعر يې ولسي رنگ او خوند لري. د ارواښاد بريالي او گلبيدار له شاعرۍ څخه اغېزمن ښکاري. ښاغلی کمین کله کله د کندهار ادبي او فرهنگي ټولنې په ځينو غونډو کې هم گډون کوي، که دې برخې ته يې نوره پاملرنه هم وکړه او دنورو شاعرانو له شعري تجربو څخه يې نوره گټه هم اوچته کړه، پایله به يې گټوره وخېژي. شعر يې ولسي څرنگتيا لري او ددې سيمې د ځينو ولسي شاعرانو اغېز په کې ترسترگو کېږي چې کېدی شي د وخت په تېرېدو سره دا اغېز لږ شي. همدا راز د اوسمهالې پښتو شاعرۍ مطالعه هم ورته ضروري ده، ځکه د لرغونو او اوسمهالو شاعرانو د فکري، ذهني او هنري کچ ارزونه او شننه هم ډېر نور اړخونه رابرسېره کوي، چې هرڅوک بايد په دې کار کې برخه واخلي، ښاغلی کمین ډېر شعرونه د ترنم لپاره د موسيقۍ پر مقامونو جوړوي، هيله ده چې له خپل ذهن او فکر څخه دا چوکاټ لرې کړي او داسې شاعرۍ ته دې مخه کړي چې د زړه او ضمير هيلې او غوښتنې يې په رښتيني ډول انځور کړي.

نه وای

خپل بدن بلبل افکار لیدلی نه وای

د گل څنگ سره مې خار لیدلی نه وای

سپین لباس پر تور صورت چوخه اغوستی

بې عمله مې گفتار لیدلی نه وای

مینان له معشوقو سره خوشحال وي

يا فرهاد د تېشې وار ليدلى نه وای

د ازل برخه تقسيم كړه تقدرونو
د يوسف مې خريدار ليدلى نه وای

د معراج پر شپه چې لار و لامكان ته
دڅو شپو مې يو سهار ليدلى نه وای

چې په اور كې يې گلزار دميني جوړ كړ
ما خليل پر سره انگار ليدلى نه وای

د سهار تر كوره شپې د وزخ دوزخ شي
د يار مخ ته مې اغيار ليدلى نه وای

چې و هر چمن بوستان ته كمين ورشي
په سرو وينو مې بهار ليدلى نه وای.

عبدالله خیال

خوان شاعر عبدالله خیال د ښاغلي حبيب الله زوی د کندهار ښار پنجوايي ولسوالۍ د صالحانو په کلي کې زېږېدلی دی، تر اتم ټولگي پورې يې د کوټې ښار په ابوذرغفار مدرسه کې زده کړه کړې او وروسته يې په يو شمېر کليوالي ښوونځيو کې هم لوست کړی دی، خو د زده کړو بشپړېدو ته وخت پرې نه ښود، اوس د ډنډ ولسوالۍ د حاجي عربو په کلي کې استوگن دی.

دوولس کاله کېږي چې شعر ليکي اوپه دې ډگر کې د ښې تجربې خاوند دی، که څه هم په خپلو ورځنيو دندو او کړاوونو کې دومره بوخت دی چې څه لیکلو ته ډېر لږ وخت پيدا کوي، خو بيا يې هم خپله هنري ښکلا د ځلښت تر بريده رسولې ده. فکري لېږد او شاعرانه ترکیبونه يې ښکلي دي، خپل احساسات په بشپړ ډول په ساده ژبه بيانوي، له تکلف څخه به ځکه لرې وي چې په زوره يې د شعر لیکلو تابيا نه ده کړې. سپين شعر ته ورته ځينې ټوټې يې هم ليکلي چې په هغو کې يې هم ځينې انځوريزې وړې پېښې را اخيستې دي. نوموړی ډېرې مطالعې ته هم اړتيا نه ويني ځکه وايي په ادبي ډگر کې د بل چا اغېز منل هم ډېر غوره کار نه دی. سړی دې لږ وليکي ښه دې وليکي، د خیال صيب(وېره) نومی شعر د ښاغلي محمداسماعيل يون د(شعر حجاب) نوي شعر ته ورته دی، چې لومړی بيت يې داسې دی:

د ژوند مړاوې سندرې مې رباب کې راولم

د وينو شپو کيسه د عشق کتاب کې راولم

خو زه پر دې ډاډمن يم چې خیال به د يون صيب شعر نه وي لوستی يا که لوستی يې هم وي او په شعوري ډول د هغه تر اغېزې لاندې نه دی راغلی، ځکه چې ده هغه نوي کتابونه ډېر نه دي کتلي چې تر هېواد بهر خپرېږي.

د خیال شعر روان او اغېزناک دی، که دا ډگر يې پرې نه ښود او همداسې پرمخ لاړ، نو ډېره هيله شته چې دښو شاعرانو په ليکه کې ودرېږي.

تنده

سپور په نیلي يم روانېږم، بيا ارمان ونه کړې

سترگې را واړوه ستنېږم، بيا ارمان ونه کړې

زه له توپانه زېږېدلی، د موجونو غږ يم
په رپ د سترگو کې وړانېږم، بيا ارمان ونه کړې
اوس لا راغارې وځه پلنگ د گلاب زما و ستا دی
لکه شبنم درنه ورکېږم، بيا ارمان ونه کړې
يم د اوبو د مخ هنداره، وربل ژر سموه
په يوه پوه سره وړانېږم، بيا ارمان ونه کړې
په بېره ونڅېږه ښکليه ! مهال پاتې نه دی
د مجلس شمعه يم ويلېږم، بيا ارمان ونه کړې
دا تورې څنې دې په مستو څاڅکو ولمبوه
د سپرلي اېښمه يم، تېرېږم، بيا ارمان ونه کړې
يوه شېبه مې پر زنگون باندې سر وزنګوه
يو سيلانی يم روانېږم، بيا ارمان ونه کړې
ژوند دخوبونو سلسله ده، په باور خو نه دی
لکه ویده هسې وينېږم، بيا ارمان ونه کړې
قلم راواخله يو انځور مې پر کاغذ وليکه
"خيال" د شاعر يم ترې هېرېږم، بيا ارمان ونه کړې.

کندهار

د تقصير ايینه

زما دسوي زړه ناره ده، څوک بې واوري فریادونه
دامې خپل بخت مرور دی، شول کانه د وخت غوړونه

زه مليار د هسې بن شوم، هر څه ورك، هر څه يې وړان وو
پاڼو، بوټو سر اخیستی، سر نگون ښایسته گلان وو
دا گلېن نه و، ځنگل و، په کې پټ وړي ماران وو
هر نوروز يې ځمپرست و، وركول يې سره گلونه
نصیب هسې ځای ته راوړم، په کې ورك خپل او پردي وه
بس شرنگی د زولنو و، له قانونه سرکشي وه
هر يو خپل پر ځان مين و، ټول مجذوب وو، لېوني وو
ټولو وخنډل راباندې ما چې وپوښتل نومونه
زه پر داسې کور مېلمه شوم، کوربانه ټول مرور وو
زه او دوی، نه دوی په خپله، خپل تر منځ په يو نظر وو
عقل وويل جنون ته: درنه غواړم کومکونه
تر قلم مې اوبښکې ځاڅي "خيال" به جوړ څنگه ديوان کړم
قسمت ژبه راتړلې، حال د زړه څنگه بيان کړم
د تقصير په ايینه کې پټ انځور څنگه عيان کوم
لا په گونگه خوله د خپل زړه رانه غواړي تعبيرونه.

وېره

توصيف د ښايستو په دې وختو کې پټوم
سپوږمۍ د تخيل په حجابو کې پټوم
پېغور د زمانې شوه پر بارځو نښه د هجر
سېلاب د ترمو اوبښکو په لېمو کې پټوم

د شپې په لړمانه کې مې تقدیر خېمه وهلې
انځور د سباوون په امیدو کې پټوم
قسمت راته بلا شو، سوابق مې د ژوند څېړي
جانانه! زاړه پلونه دې کوڅو کې پټوم
نصیب مې محتسب شو، تېره توره یې په لاس کې
د نظم ښایسته پېغله په پردو کې پټوم
کچکول او چلتار دواړه په دې ښار کې تومتي شول
کمیس د ملنګۍ مې په بوڅو کې پټوم
اسمانه! عواطف مې په زرګي کې زنداني شول
براس د سوي زړه په اسوېلو کې پټوم
سبا را څخه وپوښتئ وعدي د پرون خلکو!
د وخت له وېرې هر څه په شيفرو کې پټوم
ماشوم فکرونه وايي چې د "خیال" غاړه کړه ده
يارانو! خپل غرور مې په سجدو کې پټوم.
کندهار

مست ژوند

ساقی څار دې شم تر سترګو، سر پر سر پیالې ډکېږي
اوس یو ښکلی جام تیار کړه، چې نوبت مې رارسېږي

زما له مرګ نه وېره نه شته، زه د مست ژوندون ملنګ یم

ددې ژوند نيم اورې شمع هسې هم خاموشه کېږي

شېخه څه و خپل خلوت ته، د مستانو سيالي مه کړه

زموږ په وینو اور گډ شوی، شاه رگونه مو نڅېږي

دا محفل د لېونو دی، دلته عقل بېگانه دی

هر يو جام د ژوند په بيه دلته مړي ژوندي کېږي

د دوزخ په کروندو کې، جنتي تخمونه پاشي

د جنون انگازې کښت دی، په کوثر سره اوږېږي

ټول زندان سره راټول دي، هوش يې تللی دی له سره

هر مرید کامل مجنون دی، عقل کله پرې رسېږي.

1376/10/10 نيمروز

عزت الله امید

تاند او بااستعداده شاعر عزت الله امید د ښاغلي اغاجان(رحمت الله) زوی پر 1368 ل کال د کندهار په پنځمه ناحیه کې زېږېدلی دی، نوموړی اوس دالبېروني ښوونځي دپنځم ټولگي زده کوونکی دی.

گران امید په ډېره لنډه موده (څه له پاسه د څو میاشتو په موده کې) وټوکېد او و غوړېد، هغه په دې لنډه موده کې د پرمختگونو بلا ډېر مزلونه وو، چې ډېر لوی کسان به هم په کې پاتې راشي، دا په زغرده ویلای شو چې امید د ښو استعدادونو له کتاره هغه زرغونه څانگه ده که یې د غځوتیو بارونه لا پر اوږ و وړي نه دي، ددې جوگه دی چې د سرو او ژېړو غوتیو درمندونه راوټوکوي او ډېر خلك گوته پر غاښ کښېښوي، که له یوې خوا د مشر ورور هڅیال شاعرانه طبیعت ورته دشعر لپاره ډېر څه ورکړي، له بلې خوا یو مرموز شور یې هم په تاند ذهن کې اېشي، چې انعکاس یې دده په شعرونو کې کتای شو، امید هغه د چا خبره لا په ذهني و فکري لحاظ بلوغ ته نه دی رسېدلی او ډېر مسایل شته چې دده ذهن یې نه شي راجذبولای، خو دنېکمرغۍ ځای دا دی چې امید د اوچت خیال او وینې ذهن خاوند دی.

شعري بیان یې په عاطفه، اند او مترنم اهنګ کې رنگول شوی، چې راتلونکی هنري پرمختګ یې تضمینوي. هغه په دې وړکتوب کې د خپل شعور له مخې د هېواد پر ملي مسایلو پوه دی او هېواد ناخوالو ته یې دشعر له زاویې څخه کتلي او انځور کړي یې دي.

هغه وخت به لرې نه وي چې "امید" پر "ډاډ" بدل شي او د کندهار شاعرانه سیمه نوره هم ښکلې کړي.

توتي

شینکی توتي و، د همزولو له کتاره پرېووت

لکه ژېړ گل چې دگلونو له گلزاره پرېووت

قسمته! څه شوې لا د هیلو ارمانونه گوره

ښکلی بلبل خو د وختونو له ښاماره پرېووت

د زړه هوسۍ پسې مې ځله دا ځنگل لټوې

ماشوم غرڅه و، له خپل اه او له پرهاره پرېووت

بيامو نيمگري ارمانونه نيمه لار کي پاتي
د يار ديدن راته د سترگو تر انگاره پرپووت
بيا مې زرگي راته ټکور کړي چې رنځور يمه لا
نا"اميد" ناست، زړه مې له ښکلي کندهاره پرپووت.

1378/61 لمريز

کندهار

انارگل

نن مو گلبن کي غوړېدلي د بهار گلونه
ځکه وربل کي نجونې ږدي کتار-کتار گلونه
سپړلي راغلي، هر گلشن کي غوټي وسپړېدې
دا چې منگول کي يې نن وينم د مليار گلونه
بلبل د گل خوا کي له نازه داستانونه وايي
د ترنم نغمو کي نغاري د"غفار" گلونه
بنيوال د گلو خوا کي وينمه خندېږي ورته
چې غوړېدلي يې کاله کي د انار گلونه

ما دې له ډېره وخته لار څارله، دا ومنه
ځکه چې شپې غېږ کې راوړي د سهار گلونه

"امیده" ! یمه د گلونو د کاروان لاروی
ځان سره وړم یو څو تنګي د کندهار گلونه.

1378/1/15ل. کال، نوی ښار

کندهار

ملنګې

چې جنګۍ په کې ملنګې د وختونو ښکاري
ها کابل جان هم سره سپرغۍ د سرو اورونو ښکاري

د فریاد اوښکې یې په سترگو کې څپه څپه شي
د هیلو ناوې مې انگر کې د اهونو ښکاري

د ویر نغمه بیا غږوي د چا پر حسن باندي
شور او غوغا نن په کې بیا د څو غمونو ښکاري

چې ترنم کې لوستل کېږي ستا د مینې په نوم
زما د عشق څو غزلونه د وختونو ښکاري

ملگرو! داسې لېونی شوم، خو اوس څه وکړمه
ژوندون مې هسې د ناپايو اميدونو ښکاري.

څپې

د وخت ياغي څپې زموږ کښتۍ ځان سره وړي
بدمرغه پړانگ راغلی دی، هوسۍ ځان سره وړي

ټول عمر مو تېر کړی، په خندا او په هوس
اوس غم راته راغلی خوشحالی ځان سره وړي

خپلواکه وو، موږ خپله، چا کار نه رادرلوده
دې تور غلیم ته گوره خپلواکۍ ځان سره وړي

توپان راباندې راشي ما ته وايي چې دې وږمه
خزان راباندې راشي ښې ځوانۍ ځان سره وړي

پردېس او مساپر له خپل وطنه نا امید يم
رقيب ظالم ته گوره ښکمرغۍ ځان سره وړي.

عزت الله پېژاند

ښاغلی عزت الله پېژاند پر 1356 لمریز کال د کندهار په زرغونه غېږ کې دې نړۍ ته سترگې غړولې دي، ښاغلي پلار یې "احمد شاه" د خپل تنکي ارمان د زېږي په اورېدو سره په زړه کې ډېرې داسې هیلې وروزلې چې د ژوند ډېر سپېره اړخونه یې پرې ښکلي شول.

پېژاند اوس خپلې منځنۍ زده کړې پر مخ بیایي، ددې تر څنګ د یوه بااحساسه نرس په توګه په میرویس روغتون کې دنده تر سره کوي، له درېیو کلونو را په دېخوا شعرونه لیکي؛ ددې وروستیو وختونو شعري بیان ته یې د هیلو سترګې وراوړي، د ازاد شعر پر ډګر هم د خپل آندوخیال نیلی په ښه بریالیتوب سره ځغلوې.

په لفظي انځورونو کې ځانګړې عاطفه او آند سره ګډوي، چې خوږلني او ظرافت یې هر زړه ته لار پرانیزي. هنري جوړښت او د انځورونو رانه توب ته ډېره پاملرنه کوي، همداراز یې د هېواد د وروستیو هغو غمیزو او ناخوالو ځینې برخې انځور کړي چې د هر افغان زړه ترېنه شین شوی دی، د کندهار او نورو ځایونو په خوږو ورو خپرونو کې یې شعرونه او نورې لیکنې خپرې شوي او په دې وروستیو میاشتو کې یې یو شمېر لنډې کیسې هم لیکلې دي.

د پېژاندصیب ازاده شاعري تر قافیه والې هغې ډېره ده، چې په ازاد شعر کې ښه په بري سره روان دی، یو وروستي ازاد شعر یې په کندهار کې د لومړۍ درجې جایزه وګټله.

قافیه واله شاعري یې هم ښکلې ده، پر لږو بیتونو ډېره خوار کوي او هڅه کوي چې شعر یې بېځایه اوږد نه شي، هغه خبره چې په لنډو ټکو کې کېږي په ډېرو الفاظو کې یې نه پېچي.

زرینې پانې

ورلیکم یې پر سترگو، پر لمبو زرینې پانې

اشنا چې رانه غوښتي دغه څو زرینې پانې

سپوږمۍ بېگا د بام تر سره پټه – پټه راغله

راتویې کړې د ورېځو له درڅو زرینې پانې

خبرې رانه واخلي، بس هر څه راځنې هېر شي
چې تاو کړي رانه ښکلي د لاسو زرینې پانې
يو دنگ او شازاده شپانه شپېلی کې راته ووي:
باروتو کړې لوگی زموږ د زرو زرینې پانې
دې شېخ ته که یو څه د کلي خلکو مخه ورکړه
په ږیره به کړي ښکل د انگو زرینې پانې.

1379\سلواغه\10 ل. دویمه ناحیه، کندهار

تمه

زه چې ماښام تنها له ځانه سره
د تېر سهار د غم سکې وشمېرم
او دخپل خیال په گوتو
یې د زرگي په تل کې ښخې کړمه،
د اومه ذهن نړۍ
مې ټوله ولړزېږي
او د لېمو له کلیو
داوښکو سپینې پېغلې
له خوبه وپاخېږي،
کتار-کتار شي، دگرېوان ښار ته پناوې یوسي
لکه زموږ دکلي
پېغلې چې ،

په تورو تورو شپو کې

ځي تر پردیو ښارو

او هلته ورکې شي، تری شي د سبا په تمه.

\1378سلواغه\12ل.کندهار

ماني

د اسوپلیو، د دردونو او زخمونو ماني

څوك به را جوړې كړي زموږ د ماتو زړونو ماني؟

توپكه! ستا بدمرغه خوله چې ترېنه واوښتله

په دغه ښار کې شولې جوړې په سلگونو ماني

جانانه لږ نظر پرې وکړه ورنه مه تېرېره

دي جوړې كړي مې ستا لار كې د سوالونو ماني

که نورې هم دا د باروتو لمبې مړې كړې ربه

سربه شي جوړې پاس د غرونو پر سرونو ماني

ورته لوگي كړې د لويديځ د نجونو لوڅ سرونه

څومره دي ښكلې د حيا په پلرونو ماني

ستا يو موسكى انځور مې ياره د زړه مخې ته پروت

پرې جوړوم د خيال په گوتو د رنگونو ماڼۍ

ستا پيکه شعر ته به پېژانده څوک ښه ونه وايي

چې په کې نه شته د رنگونو، هنرونو ماڼۍ.

\1379 وري\12 ل.ميرويس روغتون، کندهار

اوبسکې او يادونه

يو وخت به ما او اشنا

جوړه-جوړه او لاس تر غاړې تلو

د پورې غره لمن ته

هلته به لاره کې د کلي نجونو

راته پټ – پټ له دريځو کتله،

بيا به يې ښکلې شير چاپي شونډې کې

ورو شانته وموسپدې،

لکه د ښکلي کنډاري گل گلاب

غوتۍ چې وغوړېږي؛

بيا به د غره لمن کې

پر هغه غټه گاره

چې پرې ليکلي به وو، زما او د اشنا نومونه

دواړه جوړه کېناستو

او زموږ د کلي د رمو شپونکي به

راته پسته خوږه شپېلۍ وهله،

ما او اشنا به مې په غبرگو او جوړه غږو کې

ښکلې تپې ويلې

او د ژېړ لمر ښاپېرۍ

به په نڅا لارله

د هاغه غره ترڅوکې.

☒ ☒ ☒

وروسته تر ډېرو مودو

لاړمه ها د پورې غره لمن ته

هغه د کلي ددرڅو په منځ کې

دنگې ښايسته جنکۍ نه ښکارېدې

او نه د غره لمن کې

راته دکلي شپونکي

ژېړه شپېلۍ شونډو کې ونيوله،

د پورې غره له سره

بس د باروتو شنې لوڅرې تللې؛

باد په پستو لاسونو

مخې ته لرې يوه سپينه جنډه
رابښوروله ورو ورو
لكه له لوړه چې يوه دنگه پېغله
د جنگ ډگر ته تلله؛
د لو نځينو برېتورو زلمو لارې څاري
او تورې څنې يې پر سپين ټيکري وي باد شيندلي؛
جنډې ته څو گامه ور وړاندې شومه،
د مازيگر د زرین لمر وړانگو مې
پر دواړو سترگو باندې
زرین شال وغوراوه،
ورو مې د لاس په سيوري
شال رااوچت کړ د لېمو له مخ نه
پر هغې دنگې، هغې سپينې جنډې
مې په تور ليک ليکلي،
دا توري ولوستله:
"چې مې د قبر خوا ته راشې
ديدن به نه وي نو دې پورته کړه لاسونه."
1378/سلواغه/10ل. دويمه ناحيه، کندهار

باز

ولې پوښتنې ښکلو نه د شپو کيسې؟

دوی خو په لېمو کې زده کړه کړې ده
زه هم اخر یمه ددې غرونو باز
ما هم په دې غرو کې زده کړه کړې ده
هر څه باندې پوه یو خو څه نه وایو
مورهه پټ په زرو کې زده کړه کړې ده
دا چې هر اټکل په ټوپکونو کړو
دا مو په جگړو کې زده کړه کړې ده
مه سپاری هغه ته څوک د مینې کار
چا چې په تسپو کې زده کړه کړې ده
دا دځان لپاره کوه نور گنم
ما چې په پښتو کې زده کړه کړې ده.

1379/غویی/30 ل. دویمه ناحیه ، کندهار

عبدالباري حيرت

ښاغلی عبدالباري حيرت د حيات الله کاکړ زوی پر 1356 لمريز کال د زابل ولايت په "دارې" کلي کې زېږېدلی دی، د جگړو تور ښامار کېدوالی ته اړويست، په کېدوالی کې يې تر اتم ټولگي پورې د لورلايي په "زنگيواله" کې زده کړه وکړه.

پر 1376 ل. له "گورنمنټ ډگري کالج" څخه د دوولسم ټولگي په برياليو زده کوونکو کې و، پر همدې کال د کانکور تر ازموينې وروسته کندهار پوهنتون ته بريالی شو او اوس د کندهار پوهنتون د طب پوهنځي د درېيم کال محصل دی، له پنځو کلونو راهه د پخوا شعرونه لیکي. حيرت د خپل شعري پر مخيون په بري کې د "پښتو ادبي جرگې" مشر خير محمد عارف ډېرې هڅونې ستايي، چې دده په اند ډېر څه يې ترې زده کړي دي.

شعري بيان يې ساده او عاطفي دی، که يې ډېر څه ولوستل د راتلونکي لپاره د ډېرو ښو هنري پنځونو لپاره به د پياوړي مکتب څښتن شي، که د وزن او څپو په برخه کې يې هم له لږ څه غور څخه کار واخيست شعري بيان به يې لا ښکلی شي، د نويو غورو شعري ټولگو لوستل هم په دې کار کې ورسره مرسته کولای شي. د کندهار پوهنتون فرهنگي څانگې په مياشتنيو غونډو کې هم گډون کوي، همدا راز کله کله کندهار ادبي ټولنې ته هم ورځي او خپله ادبي تنده په کې ماتوي، د پوهنتون د درسونو تر څنگ ادبي او فرهنگي هڅې روانې ساتي.

سترگې

په خوب ليدلي ما د گران سترگې دي

اوس راته گراني د جهان سترگې دي

ژوندون دغه دی، که نور هم غزېږي؟

زما په تمه د وجدان سترگې دي

چې يې فطرت پر سينه چورلي-چورلي

د داسې خلکو پر گړېوان سترگې دي

په هر قانون باندې پيسې اورېږي
ځکه ږنډې د هر انسان سترگې دي

که د دنیا کونجونه ولټوې
ما ته خوږې د خپل جانان سترگې دي.

1376 ل. لورلايي

لپه

پر ټولو دا يوه ده، چې ته هم ژاړې زه هم
نوځکه داخوږه ده، چې ته هم ژاړې زه هم

گیله څه په کار نه ده، اوس له خپلو له پرديو
دنیا کړه وږه ده، چې ته هم ژاړې زه هم

ستا چم سور او زرغون شو، زما جونگره شوه لوگی
عجیبه ننداره ده، چې ته هم ژاړې زه هم

د تمې لپې نه شته، د سرونو تجارت دی
ددوی دا فیصله ده، چې ته هم ژاړې زه هم

زړگيه يوه ورځ خو د حيرت په رضا راشه
ژوند کله يوه شپه ده، چې ته هم ژاړې زه هم.

1377لمريز

مړی

دخپل عشق په لمبو سوی مړی پروت دی

د اجل انتظار وړی مړی پروت دی

بیا د غم سترې شپېلی ورته په شور کړی

داد عشق تورو خپلی مړی پروت دی

مینه لاره دوی هم نورو ته تکیه شول

هغه مست د وجدان کلی مړی پروت دی

سرې منگولې غبرگې ښکاري د یار خوا ته

د دېوال سیوري ته تللی مړی پروت دی

خود به تل داسې حیرت په غم کې ښکېل وي

بخت یې څنگ ته لکه سترې مړی پروت دی.

1379/غویی/30 ل. دویمه ناحیه ، کندهار

لاهو

يمه حيران چې زه خپل ځان لاهو کړم
دا ټول گرېوان، که ټول جهان لاهو کړم؟
که د ډېوې اوښکې کړي وچې سبا
نن به زه هغه پتنگان لاهو کړم
چې يې ايستلی وم د پام له کوره
هغه د عمر په زندان لا هو کړم
که د پښتو قلم په گوتو راشي
زه به د وخت ټول جابران لاهو کړم
په ټول ژوندون مې د خوب خيال نه درلود
حيرته تا غوندي انسان لا هو کړم.

هنداره

په سمولو ستا د څڼو او کمڅو يمه زه
کابله ستا پر سينه بيا په گډېدو يمه زه
زه چې په سپينو جامو نغښتی وم تا خپل گڼلم
نن په ساده جامو کې ولې د پردو يمه زه
ددومره وخت په تېرېدو سره سمسور نه شوې ته
بخته ظالمه تل له تا په اسوېلو يمه زه
هغه هنداره يم چې څوک راکې څېرې لټوي
بدرنگي ډېره شوه اشنا په ما تېدو يمه زه
هېواده! ستا د خپلواکۍ لاره له کومه کړمه

پر دغو ډېرو کړلېچو په ورکېدو یمه زه.

عبدالنافع صميميار

نباغلی عبدالنافع صميميار د ولي محمد پردېس زوی پر 1359 ل کال دکندهار په شپږمه ناحیه کې زېږېدلی دی. شپږ کاله یې په ځینو دیني مدرسو او جوماتونو کې زده کړې وکړې چې اوس هم پر دیني او ادبي زده کړو بوخت دی.

صميميار په شعر لیکلو کې د ښه هنري او ادبي ځواک او ذوق څښتن دی. که څه هم ډېر تنکی دی، خو ژور فکر او اوچت خیال یې ددې خبرې پخلی کوي، چې نوموړی د سبا ورځې په ښو شاعرانو کې راتلای شي. که ځینې سولېدلي شعري ترکیبونه، استعارې او تشبېهات یې پرېښودل او دټولنې او وخت نوي انځورونه یې راواخیستل، لنډه دا چې د نوښت لار یې ونيوله هنرمنده او شاعرانه ژبه به یې دده هنري او فکري پانگه نوره هم بډایه کړي.

صميميار صیب په خپلو شعرونو کې له اخلاقي او ادبي جرئت څخه کار اخیستی او تل یې هغه څه لیکلي چې په ذهن کې ورته الهام شوي دي. د ډېرو لرغونو شاعرانو له کلام څخه یې خوند اخیستی او مینه ورسره لري. په دې وروستیو وختونو کې یې بوختیاوې ډېرې شوي، له همدې کبله له ادبي چاپېریال څخه یو څه لرې شوی دی. خو بیا یې هم له قلم او کتاب سره خپله مینه اېښده ساتلې ده.

ساقی

ساقی زړه واخلي، پر سکرټو مو لېمې خپرې شي
 له ځمه اور څاڅي مستی کې مو نشې خپرې شي
 شیدا او عقل سره ورك كړي د جنون پر اسمان
 سترگې را واړوي هی هی شي غلبلې خپرې شي
 اوبسکې شوې وچې د ښو ریښې مې سرې په وینو
 لمن کې وینې وړم چې ستا د جام جلوې خپرې شي
 تندي پر خاورو ږدي په اوبسکو یې اغزي اوبه شي
 چې ستا په یاد د لېونیو سجدې1خپرې شي

زخمونه سرې جامې په تن کې روح د وینو مل شي
لا به دې عشق لره هم نورې جنازې خپرې شي
په وینو ولمبېږي مات شي، ډبرين فکرونه
چې د غرور رخسار دې شمعې ږدي لمبې خپرې شي
شيدا خو هغه ستا زخمونه چې په تېرو څيري
زما له ناکامه تش پر زړه د اور جوپې خپرې شي
سينې انگار شي ستاله عشقه د شراب په نور کې
ذکر په رقص کرو پر خوب مو لطيفې خپرې شي
ستا د نوم زور دی چې د تېښتې په غبار کې شي وړک
د مجاهدو پر دنمن چې قافلې خپرې شي.

1379/تله/29 ل کال، کندهار

د سترگو معراج

بيا دې د سترگو پر معراج د کيف جلوې پرتې دي
ځکه منظر کې مې د وینو سرې لمبې پرتې دي
د اوبنکو بوی مو ستا له عشقه دی خمار تود کړی
زړونه نرگس شول د شرابو پرې شغلې پرتې دي
تندي يې يووړل پر سکروټو د سجدو محل ته

سر د جنون دی بی مداره بی لېمې پرتې دي

بانې دې غبرگ کرل په سینو کې بیا سپرغی رانښندي

راج د رخسار سره دې یاره زولنې پرتې دي

تا اورولي دي زمين ته نورسي اورونه

مکتب د حورو دی د خال و خط ډېوې پرتې دي

د ځنګدن سلګۍ چې ستا په یاد شهیدې وځي

پر هغو زړو د ابدې ژوند نندارې پرتې دي

چې رابطې به د ایوب وي ستا د زلفو په ننگ

وار د نیزو ته یې تر اوسه لاسینې پرتې دي.

1380/جوزا/21ل کال، کندهار

د عشق مستي

زما چې د خیال سلسلې سرته راغلې

واړه افکار مې وو هم ستا د مینې

سر مې دی کښته ستا مغرور حسن ته

ویني کرم پر کربلا د مینې

زه يو عاجزه د جنون مسله
دا ستا د کبر پر اسمان غوړوم
ستا و رخسار او مستغني صورت ته
درته په خاورو کې لېمې ټيټوم

که ستا فرمان پر کایناتو نه وي
له تورو خاورو نغمې څوک پاروي؟
بيا تر لحد تجلې څوک روڼوي
په تورو شپو کې ورځې څوک وینوي؟

که دې ازل په عشق پرېولای نه وای
که دې د مینې انځور کښلای نه وای
او محبت دې د معراج سراج کې
په سرو شرابو لمبولای نه وای

دلته به نه وای د اشنا خوبونه
نه د منصور رنگه رسوا یادونه
نه د مجنون او د ليلا لېونتوب
نه د يوسف او زليخا خوبونه

نن مې مستی هم ستا له عشقه بولم

چې په دوزخ کې جنتونه کرم
او له غماز سره به یو غمازان
د حسن اور کې دې صورت نڅوم.
/1379جوزا/11ل کال، کندهار

داغ

په ضمیر کې مې ژرېږي یو پرېشان داغ

له فراق څخه را زېږي د نیران داغ

رقیبانو مې په وینو گوتې سرې کړې

له ځیگر ځنې مې کارې د جانان داغ

رنځور زړه رنځورې وینې په لېمو کې

تر محشره یې را کړی د هجران داغ

چې هرڅو مې رابطې پرې مرتب کړې

درد را تود نه کړ تېر کې د یزدان داغ

د لحد شپې مې سینگار غواړي د وینو

شهادته را نصیب کړ یو روښان داغ.

1379/جوزا/21ل کال، کندهار

محمد ابراهيم مشرقي

ښاغلی محمد ابراهيم مشرقي د ارواښاد شهيد گل محمود خان مشرقي زوی پر 1339 ل کال په کندهار کې زېږېدلی دی، لومړنۍ زده کړې يې په فاضل کندهاري ښوونځي کې ترسره کړي چې وروسته له احمدشاه بابا لېسې څخه په ښو نومرو فارغ شوی دی، د کابل پوهنتون په کرنې پوهنځي کې يې خپلې زده کړې تر درېيم ټولگي پورې رسولي وې چې د غويي کرغېړنې کودتا توپان راولوت اونوموړی هم پر 1362 ل کال د خپلو زرگونو او لکونو کړېدلو هېوادوالو په څېر پاکستان ته کډوال شو، تر يوه کال وروسته امريکا ته لاړ او اوس د همدې هېواد په نيويارک ښار کې استوگن دی. نوموړی دخپلو ورځنيو ستونزو د غوڅاوي لپاره پرسوداگرۍ بوخت دی، له موسيقۍ سره يې کچه مينه لري چې دهمدې مينې او دپاک خدای ﷻ د يوه نعمت (خور غږ او له سوزه ډک ترنم) په برکت يې په هنري دنيا کې ځان ته ځانگړی ځای په نښه کړی دی، سربېره پردې د کډوالۍ په هغه ستونزمن چاپېريال کې افغاني ماشومانو ته د يوه ښه لارښود او مهربانه ښوونکي په توگه د هېواد تاريخ او پښتو ژبه په وړيا ډول تدریسوي، چې تر پنځه دېرشو زيات زده کوونکي لري، دوه ناچاپې شعري ټولگې لري او اوس هم لگيا دی شعرونه او نور مضامين ليکي.

شعر يې روان او ساده دی چې هڅه کوي نوي مضامين په کې راوغاړل شي، په هغه پردي چاپېريال کې يې د هېواد مينه په زړه کې تانده او څپانده ساتلې او هر مهال دخپل هېواد وياړونه او دخپلو سرلورو هېوادوالو مېړانه او سربښندنې ستايي او دا د ځان لپاره ستر وياړ او لويه شتمني گڼي.

ژباړه

نن بيا پر هېواد راغلم تېر يادونه دي ژرېږي

سپېره ماحول ته گورم، ځير مخونه دي ژرېږي

اميد د پسرلي ته پرېشان خلك هېښ گوري

گل نه شته، هوس نه شته، خزانونه دي ژرېږي

سپلۍ دي د ټگيو نړيوال راته په دروه شول؟

گلبن مو خپل پرې لوټ کړ، لاړ گلونه دي ژرېږي

د ظلم تيارې راغلې دافغان فضا يې گير كړه
وربځ د وچكالي شوې بارانونه دي ژرېږي

قلم د خوشال څه شوې؟ حقيقت پر ژبه راوړه
نفاق پر مور نسكور شو، وحدتونه دي ژرېږي

په چل د پردو جنگ دى، پرگنې يې په تنگ كړي
ورور، خور د افغان وير كړي ماتمونه دي ژرېږي
رڼا به خداى كړي كله؟ سباوون ته انتظار دي
افغان د تيارو مېشت شو، ارمانونه دي ژرېږي

يو دين دى، يو يې ملك دى، مشرقي كشكې ټول يوواى
پښتون كه هزاره، تاجك قومونه دي ژرېږي.

خپله خاوره

شم به قربان تر خپله خاوره
دښمنه غوړ شه له مانه واوړه
كه بې پروا شولم يارانو
سرمې په دار كړئ بس وار له واړه
زما د بابا ميراث راكړه راته
ساتل يې فرض دى ترهر څه ماته

تورې، ټوپک ته لاس کومه
غليمه! خوله به کړم درماته
هېواد مې مور، هېواد مې کور دی
هېواد مې پلار، هېواد مې گور دی
زه توريالی، سرتېر افغان يم
د شهيد نوم راباندې پور دی
دا پښتانه دي چې کړېږي
دا پښتانه دي چې مړه کېږي
د پښتنو مېړنی زور دی
انگړې او روس پرې ښه پوهېږي
څوک دې برباد غواړي وطنه!
سر بې ورپرې کړمه له تنه
زه مشرقي وایم په ډاگه
نه به شې وړک له مادښمنه

محمدظاهر رشید افغان

ښاغلی ډاکټر محمد ظاهر رشید افغان د حیات الله خان زوی پر 1351ل کال د زابل ولایت د شملزو ولسوالۍ په قلعه رشید کلي کې زوکړی دی.

لومړنۍ زده کړې یې په شهید عبدالمتین مدرسه کې او منځنۍ یې د پاکستان په کوټې ښار کې په شهید غلام محمد نیازی لېسه کې ترسره کړې دي. پر 1373ل کال د کابل پوهنتون طب پوهنځي ته بریالی شو او پر 1380ل ترېنه بریالی راووت او اوس په روغتیايي برخه کې خپله دنده پرمخ بیایي، نوموړي له نهم ټولګي څخه شعرونه لیکل، چې د جهاد دورې ډېر شعرونه یې اوس په روغتیايي برخه کې خپله دنده پرمخ بیایي، نوموړي له نهم ټولګي څخه شعرونه لیکل، چې د جهاد دورې ډېر شعرونه یې اوس هم خوندي ساتلي دي. گڼ شمېر منثور و منظوم اثار لري، خو د کمزوري اقتصاد له کبله یې پر خپرولو نه دی بریالی شوی، د ترتیب شویو اثار شمېر یې اتو ته رسېږي، چې څلور یې شعري ټولګې او څلور نور یې نثرونه دي. رشید افغان په نورو ادبي او فرهنگي خپرونو کې هم نه دی راڅرګند شوی دی. که څه هم ناسته ولاړه یې له فرهنگپالو او ادبپالو سره ده، خو دی په خپله هڅه کوي چې خپلې هڅې په خپلواک ډول روانې وساتي او هغه څه چې لیکي یوازې هېوداني ملي ارزښتونه او ویاړونه په کې بیان شوي او شل شوي وي. په شعر کې یې یو ډول بغاوت او له ځینو بریدونو او پولو څخه تېگښته تر سترگو کېږي، چې د شاعر ذهني تمایل او د زړه غوښتنه انځوروي. د رنځورو هېوادوالو د پالنې او لاسنيوي تر څنګ ادبي هڅې هم روانې ساتي.

ساز

که راشي شین زاهد یو ځل و ساز ته د رباب

تسبې به کړي راځوړندې شهباز ته د رباب

دا یو ته محتسبه! نه پوهېږې پر ښه بد

محمود ټینګېدی نه شي و ایاز ته د رباب

ورځه، ورشه قاصده! وره پیغام پیغمبري

سلام زما له خوا وایه غفار ته د رباب

وړي زړونه د تنكيو ماشومكو كوتركو
وركړي خدای پنځې عقابې، باز ته د رباب

ورځه زاهده پرېرډه د رشيد دا شين خمار
والله كه ټينگېدلای شم تناز ته د رباب.

تېرى

دا چارې د تقدير زه په تدبير تړلای نه شم
د وخت و فرعونيانو ته ضمير تړلای نه شم

مجنون ناروغ، ليلا غوندي طبيب غواړي يارانو!
د سرو شونډو پر ترو دا اكسير تړلای نه شم

گېډى د ژپرو گلو چې راټول كړم د يار مخ ته
ترې ښكلی دى، اشنا زه يې نظير تړلای نه شم

په تن يم د زاهدو د ټوليو په محفل كې
خو زره نه د اشنا ښكلی تصوير تړلای نه شم

له وينو به غاټول د خپل هېواد ميرو ته جوړ كړم

ښايسته به پښتونخوا کرم ترې کشمير ترلای نه شم

قلم به له انکار نه وقبول ته کرم راکښته

خو عقل لېونی مې په زنجير ترلای نه شم

زما رشيد پر زړه د ښکلو خال حکمراني کا

عسکر به وټرمه خو امير ترلای نه شم.

خوب

ښکلی کابل پر لوگر تور ویده دی

د گل په غېږه کې اوس اور ویده دی

چېرې به وگټې میدان د تورې

رستمه! متو کې دې زور ویده دی

په دې محراب کې څنگه وکرم سجدي

چې تور شیطان په کې نسکور ویده دی

د زاغ منگولې تر غوټې راتاو شوې

بلبله ژبه کې دې شور ویده دی

هېواده! ستا په دې کړو کوڅو کې

هغه خندا هغه ټکور ویده دی

نه ځي رشيد، له هر بېسره سره

حُكّه خو غلی په خپل کور ویده دی.

مات تکل

تقدیر تېره کولنگ دی، د تکل د ماتېدو
کنه نن مې و قصد د تور وربل د ماتېدو
رنگ کړی به په هسک کې وای ما خپل سپېره لیکلي
خو نه راځي په لاس چم، د ازل د ماتېدو
دا پورې پښتنه چې د ملالې تپه وایي
ده وېره له ما خواره د تامبل د ماتېدو
روح واخله عزرائیله! خو اشنا ته په سجده کې
نېټه بدلېدی نه شي د اجل د ماتېدو
رشیده! د خولگیو د زکات پر ورځ ویده وي
گیله کوي له چا تندی دی خپل د ماتېدو.

یوازي

نه محتسب، نه مې ملا دی اشنا
د میخانې پیر مې رښتیا دی اشنا
د شیخ، زاهد له نومه بد وړمه زه
مست خرابات مرشد زما دی اشنا
رشید خاوند د سرو او سپینو گنم
یو ستا له وصله بېنوا دی اشنا.

محمد معصوم هوتک

الحاج محمد معصوم هوتک د حاجي محمود زوی پر 1326ل کال د کندهار په کابل بازار سیمه کې زېږېدلی دی، لومړنۍ زده کړې یې د خپلې کورنۍ له مشرانو څخه ترسره کړې او تر دوولسم ټولګي پورې یې په میرویس لېسه کې زده کړې کړې او لوړې هغه یې له حقوقو پوهنځي څخه پیل کړې او بیا یې د کابل پولیتخنیک د ساختماني انجنیرۍ څانګه ولوسته او تر هغه وروسته یې د کندهار عالي دارالمعلمین او کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي ولوست، ددې ترڅنګ یې دیني زده کړې هم کړې دي. په تاریخ کې هم د ډېرې مطالعې خاوند دی.

رسمي دنده یې د کندهار په مشرقي لېسه کې د ښوونکي په توګه پیل کړې، سربېره پردې یې په نورو څانګو کې هم یو لړ دندې درلودلې دي. لومړنی شعر یې پر 1343ل کال په طلوع افغان ورځپاڼه کې خپور شوی دی، د ښاغلي هوتک ځینې شعرونه د "څرک" په نامه هم خپاره شوي دي.

د هوتک صیب شعر پر ټولنیزو مسایلو راڅرخي، د مانا له مخې یې په خپل شعر کې یو لړ ملي او افغاني ارزښتونه رابرسېره کړي او هڅه کوي چې هنري معیارونه هم اوچت وساتي.

په جلا وطن چاپېریال کې د فرهنګپالو او فرهنګیالو افغانانو ترڅنګ د ښاغلي هوتک هڅې هم د ستاینې او مننې وړ دي، چې د همدې مینې په برکت یې د نورو فرهنګیالو او قلموالو لاسنیوی هم کړی او خپله دغه مینه یې په زبات رسولې ده. په خپله هم خپلو ادبي او فرهنګي کارونو ته دوام ورکوي، چې په دې برخه کې یې په هماغه پردي او اغزن چاپېریال کې هم څو کتابونه لیکلي او خپاره کړي دي.

جګه غاړه

څه ارزوګانې دګور بندي شوې
 څومره ککړۍ کام د مرګي شوې
 څارتر ها سترګو قربان تر خولو یې
 چې نه شوې ټیټې نه په زاري شوې.

يثر بي مينه

چې تور تندی مې د حرم پر سپینه ژۍ لگاوه
يثر بي عشق مې اور د زړه پر ودانۍ لگاوه
د سپين کفنو له لښکر سره چې مل شوم خلکو
ما چې ويل تاج مې پر سر د سلطانۍ لگاوه
بنامار د نفس ترخوله اورونه غورځول له خښمه
بخته درځار شم، مایې غاښې پر ککړۍ لگاوه
ما د مزله د شهسوارو رفتار و لیدلو
يو گام يې دلته بل يې هلته پر سپوږمۍ لگاوه
د توپانونو له څپو راژغورل شوي ماڼيو
په ډاډه زړه يې مېخ په خپل لاس پر بهرۍ لگاوه
د کفنپوشو د سپلاب څپې چې و خروښېدې
رقيب مې کوت، اور يې په خپل کور و ماڼۍ لگاوه
د ډبرين مورچل ترشامې دنښمن وليدلو
د ماتې داغ يې پر تندي په مایوسۍ لگاوه
په ښادنامو يې ستوني وچ کړل د سفر ملگرو
چې د عشق مهر مې پر دفتر د زندگۍ لگاوه
قاصده زېرې ځغلوه زما تر کوره پورې
چې معصوم گول د محبت لکه هوسۍ لگاوه.

2001/مارچ/12م کال، منوره مدينه

د "استاد" هڅونه)1)

استاد مې له کابله نوشتو ته هڅوي
مرغۍ په مات وزرو الوتو ته هڅوي
د ليک په هره کرښه کې فيضونه راته خاندي
د شعر هره مسره مې ترانو ته هڅوي
خبر نه يم چې زما په تور تندي کې څه ليدلي
چې مات زړه مې و لويو کارنامو ته هڅوي
که هر څو راخبر چې پردېسې يم سخت ځپلي
بيا هم مې توږۍ ژبه گړېدو ته هڅوي
د خيلو قافله مې له سکون څخه راباسي
پر لوري د سبا يې خوځېدو ته هڅوي
يوسف د اميدونو مې د ياس له څاه راکاري
ټولۍ د ارزوگانو کنعانو ته هڅوي
بناخونه د لانس بن مې نه پرېږدي و وچېدو ته
غوټۍ د قريحو مې غوړېدو ته هڅوي
تهنه د عقاب د الوتلو مينه نه ده
بازان مې د خيالونو سردرو ته هڅوي.

د خولگۍ ټکور

نه سر ټيټېدو لرم نه ژبه د زارو
جنون ټکورومه په اورونو د خولگيو
يو ښکلوته تسليم يم بل عشوي د خوبانو
خواني راغبروم لښکر وهمه د پېريو
شبابه توره ډال سمبالوه بيداره اوسه
زړښت نغم کيندي و قلمرو ته د خوانيو
سبا خم اجاره د گلاب پانو ټوله اخلم
سرې اوښکې د شبنم پيوندوم په خوشحاليو
غالبه باندي مينه د ليلا چې مچول يې
که نه مجنون و پوه، چې خولې مردارې دي د سپيو
قصور مې دی د ختي چې په مينه کې يم پاتې
غرور دې په ميراث راپاتې شوی د پېريو
تیارې دي، ترورمی دي تېرې تېرې دي پښې لوخې
قدم ږدم پر سکروټو لار وهمه پر اغزيو
محتاجه، سرگردانه، لالهانده، وړی تېری
نه لاس د مرستې شته، نه اراده د مرستندويو
دارو راته نيولی دی کمين په لويه لار کې
پر هر گام واهمې دي راته پتې د غديو
نېستې دي بې ازارې دي ديدنې دي، ناميندې دي
پر سر راسره دورمي لکه چتر د ژليو
خو:

سینه مې کوه قاف ده، حوادث په کې ورکېږي

لمن کې مې اوسېږي پرگنې د ښاپېږيو

ډېوې به مې شي بلې د ماضي په مستقبل کې

که پاک خدایج وژغورم له فنتو نه د پردیو.

1998/ اپرېل/ 23م کال

اوکویل، کاناډا

مهدي خلیق

استاد محمد مهدي خلیق دمیزا محمدرفیق زوی پر 1328ل. کال د کندهار ښار په لومړۍ ناحیه کې زېږېدلی دی، لومړنۍ او منځنۍ زده کړې یې د کندهار په کاکاسیداحمد ښوونځي کې ترسره کړي او پر 1348لمریز کال له احمدشاه بابا ښوونځي څخه په بریالي توګه فارغ شوی دی.

د اقتصادي ستونزو له کبله له لوړو زده کړو څخه یې برخې پاتې شو او د خپل روزگار د سمولو لپاره یې کارته ملا وتړله، تر دې مهاله یې د خپل وړک برخلیک پر لارو سختۍ او کړاوونه ګاللي اولای یې ګالي، که څه هم پر شاعري یې ښه اوږده موده اوږي او د دري هغه تر څنګ یې پښتو ادبیاتو ته هم د قلم له لارې پامور او غوره سوغاتونه وړاندې کړي دي.

ده هم د ځینو خپلکو په شان خپل ډېر شعرونه او نورې لیکنې سوځولي او له منځه وړي دي، خو اوس یې دخپلو ځینو ملګرو په ټینګار د خپلو شعرونو او لیکنو خوندي کولو ته زړه ښه کړی دی.

د شعر پر شنه سمندر یې دیوه پټ درد او خواخوږۍ څپې په غورځنګو دي، چې له هېواد اوخلکو سره یې خپله توده مینه په زبات رسوي.

شعر یې د دردونو او هغو ناخوالو رښتیني انځورونه دي، چې د هېواد له وروستیو پېښو او ناندريو څخه الهام اخلي، همدا راز فلسفې ته ورته ځینې ټکي یې هم دشعر په ښکلا کې برخه اخلي. "رنگ" نومی ازاد شعر یې دهمدې خبرې پخلی کوي چې په دې وروستیو کې یې کښلی دی.

استاد خلیق ښکلی غږ لري چې په ترنم کې یې استادي ګټلې ده، نوموړی دخپل هېواد پر ټولو ارزښتونو او ویاړونو فخر کوي. بد غندي او ښه په نره ستایي. کومه ورځ د ګاونډي هېواد کوم "تور" سړي د "افغان" په اړه ځګګه سپکه خبره ورته کړې وه، خلیق له ګرېوان نه رانیولی او د هغه کمیښ یې پوزې ته نږدې کړی و، بیا یې ورته ویلي وو: ستا له جامو څخه اوس هم د غلامۍ بوی ځي، ته راځې پر افغان ملنډې وهې؟

خلیق صیب چې په خوله څه وایي په عمل کې یې هم تر سره کوي، له دروغ، تکلف او ټګۍ څخه تش دی، له همدې کبله یې ډېر ملګري پر کړو وړو، هنر او اخلاقو مین دي او هڅه کوي چې هر وخت یې له مجلس څخه خوند واخلي. نوموړی په ادبیاتو کې ډېره مطالعه لري، خو څرنگه چې په دې وروستیو کې یې پر نثر لیکلو پیل کړی دا دعا ورته کوو چې قلم یې روان او ذهن یې تاند اوسه!

خواني

ستا د سرو سترگو لغزش دی هوسی سترگې

که شراب په سره پیاله کې احمر واوښت

پر رخسار باندې دې زانگي تورې څنې

که د شپې په تور ظلمت کې سحر واوښت

د عشرت نښینه شوه ماته دماغ سوزه

که دشوخ ساقی له لاسه ساغر واوښت

دا غیبی د زني خال ته ورشپوه شوم

که د یار پر زرخدان مې نظر واوښت

وهم و خیال گوره، فلك دی چې نڅېري

که مې روح هسې دمرگ پر خطر واوښت

زه خلیق پر هوس پوه د خوانی نه شوم

چې قامت مې سهې راست پر کمر واوښت.

نهیلی

انصاف گوره د قاموس په لمنلیک کې

موړکانو دی خوړلی هغه ټوک

عدل څومره چې يادېږي کتابو کې

هومره نه شته په نړۍ کې لکه نوک

شرعه دلته په محراب کې ياغي شوې

چې پر خوله دې هر سپړی وهي په سوک

دې قضا ته چې لېوان پر ډډ پرېوزي

جلادان به خود پراته وي بغل چوک

د قانون دفتر مو سوی سر تر پایه

زه خلیق ورمه ځنگله ته د زره دوک.

کندهار

ماتي

د ماتو زرونو له روغتوننه ځنې

يو زه مجنون ترېنه وتلی يم

نورو د مينې معماوې حل کړې

خو زه مفتون ځنې وتلی يم

☒☒☒☒

له دې سارا نه تښتېدلی نه يم
په سويو زړو کې سوی خان لتوم
پر وچه ځمکه لامبوزن يمه زه
لالونه سره د بدخشان لتوم

☒☒☒☒

پر يوه ټکي چې تاوېرم هسې
خو ابتدا او انتها مې ورکه
هغه ذهني انځور ټاکلی دی ما
چې هر گړی مې ترېنه کېږي کرکه

☒☒☒☒

ماته تلقين دمرومه راکوه
زه د خلقت يم نارامه څپې
ستا د مرموزو گوتو وينم اثر
ما به نابود کړي له دې ښاره څپې

☒☒☒☒

زه چې د صبر کړی وړمه پښو کې
د همنوا له خولې نه آه نه خېژي
دلته احساس دی په اوهامو کې پټ
خليقه ځوړ د هر همراه نه خېژي.

کندهار

رنگ

له انځور گر نه شاعر وکړ تپوس:

ته انځورگر یې، ښه رنگ ستا په نظر

کوم هغه رنگ دی، په رنگونو کې

رنگین تر ټولو؟

انځور گر وویل:

گرانه! رنگونه ډېر دي

او په رنگونو کې (رنگ)

د بېرنگۍ دی رنگین.

1379/د روژې 27 نېټه، کندهار

سردار محمد شڪب

ملا سردار محمد شڪب د ښاغلي راز محمد زوی پر 1354 ل. كال د زابل ولايت د شاه جوی په سيمه كې زېږېدلی دی. ديني زده كړې يې د زابل ولايت او پاکستان په بېلابېلو مدرسو او جوماتونو كې تر سره كړې دي، تر دې مهاله يې گڼ شعرونه ليكلي، شعر، "په ځانگړې توگه غزل" يې ډېر ظرافت او ځينې بيتونه يې په خپل سندرېز تال كې زړه راكښونكی جوړښت لري. نوموړی هڅه كوي چې خپل احساسات او خيالونه په زغرده انځور كړي، خو بيا هم خپلو خبرو ته دومره ډېر استروونه نه وراغوندي چې فكري او هنري انډول يې خپل يووالی له لاسه ورکړي، شعري بيان يې له خپلې ټاكلې اډانې څخه بهر نه وځي، په شعر كې يې يوه مرموزه مستي په غورځنگو ده او ځينې ټكي به داسې هم په كې وي چې د پوهېدو لپاره يې بايد له لږ څه سوچ او ژورتياڅخه كار واخيستل شي، يا يې هم د ځينو شعرونو د انځورونو او لفظي جوړښتونو تسلسل يې په بشپړ ډول نه دی غزول شوی، چې په ازادو شعرونو كې يې ډېر تر سترگو كېږي.

خو تر هغه ځايه چې يې نوي شعرونه لولو، ښه بيان يې ددې څرگندوی دی چې ښه هنري ژبه لري، چې په راتلونكي كې به نوره هم ښكلې او زړه راښكونكې شي او دا كار ورسره په پرمختگ كې مرسته وكړي، د ځينو ازادو شعرونو وزن يې روان نه ښكاري، چې دا ستونزه يې په پخوانيو شعرونو كې ډېره تر سترگو كېږي او اوس يې دا ستونزه غوڅه كړې ده. ښاغلی شڪب د شعر تر څنگ نثرونه هم ليكي او ژباړه هم كوي. چې تر ډېره حده ديني او اسلامي موضوعگانې څېږي، كوم ځانگړی خپور شوی اثر نه لري. نوموړی د څه مودې لپاره د خلافت مجلې مسوول چلوونکی هم پاتې شوی او اوس هم په كندهار كې پر فرهنگي چارو بوخت دی.

زور

له بره راشي، د گرهوان پر ښكلي چم پر بوزي

څو سترې اوښكې مې له سترگو نه هر دم پر بوزي

د زړه پر تخت كه مې زخمونه جوړوي رقيبان

د يقين توري مې پر زړه لکه مرهم پر بوزي

د گلو ځانگې به شي تاوې له سکروټو ځنې
پر هره پاڼه به رحمت لکه شبنم پرېوزي

څومره ساده دي هغه خلك چې لا نور نه مني
گنې د ستورو قافلې به پر عالم پرېوزي

د مظلوم اوسکې بې څه مه گڼه، شکبه ياره!
يووخت به دا هم پر کلنتن لکه اټم پرېوزي.
کندهار

پروني وعدي

پرېردئ چې وسوځم، لوگي لوگي شم

پرېردئ ستي ستي شم

زه د پتنگ په څېر لمبو ته دانگم

پرې چې لوزونه مو نيمگري نه شي،

ها پروني وعدي مو ماتې نه شي

زه چې ازل کې لا د مينې په ټالو زنگېدم

او هغه شېبه

د لېونو زندان ته وهڅېدم،

نو ځکه اوس هم ، دهغې مينې

تنکې خيالونه،

زما په رگونو کې غورځنگ کوي، ټوپونه وهي

او رانه غواړي چې لمبه لمبه شم،
زه يې هم سرو او رو ته ونځېدم
و سرو سگروټو ته يې وغورځېدم
لا د همدې مينې په تور
ځان ته زندان او هتکړۍ لټوم،
چې زولانه شم او جنون غوره کړم
ددې زمان له نيرنگونونه پردی پاتې شم؛
خو:

زه له قسمت سره پوخلا نه يم
يا دا فلک راته اغزن اغزن خوبونه ويني
يا داسمان په مانيجن ذهن کې
د تش غرور خيالونه غورځي راته
يا يې په زړه کې پټ اورونه شنه دي؛
چې يې بخري زما تر خوا راوړي
راته په قهر قهر گوري او رمزونه لري
خو زه،

له دغې مينې تېرېدلای نه شم
هغه وعدي هم ماتولای نه شم
زه د پتنگ په شان له شمعي بېلېدلای نه شم
پرېردی چې وسوځم، لوگی-لوگی شم.

\1379\ته\16 ل. کندهار

غلی

دکلي چم کې يې خوږ نه شته مساپر دی چپرته
رقيبان وايي پرې يې نه ږدی هېڅ وبال نه لري
شېبې د هجر يې اوږدې شوې خدايزده څه پرې وشول
د وصال تېري سره ځواب نه وي اوسوال نه لري
چې پرې رنې شي د عمرونو خوبوږې سترگې
دغه منبر هغه اذان، هغه بلال نه لري
د زړه پر پانه يې ليکلی دی پيغام د مينې
د جانان نوم چې کله واخلي بيا زوال نه لري
خير که نن نه وي سبا به يې د سوې اوږې
داسې يې مه گڼه چې توره نه شته ډال نه لري
شکېبه! ستا غونډې به کله څوک پرې ورحمېږي
وايي يتيم دی، هېڅ تربور يې نه شته سيال نه لري.

ملنگه

د سعدالله سعيد په قافيه
قاتل يې مه گڼه چې زړه له دې ملنگه راوړي
د بنو غشي اوړوي سوې له جنگه راوړي
د عشق منصب يې دی خپل کړی پر دې لاره درومي

سپېڅلې شمعې ته وزرونه له پتنگه راوړي

د يوې نړۍ رڼا په تمه سل مزلونه وهي
هغه زلمی له کوه طور نه شمعه څنگه راوړي

چې پرې را يادې شي د سرو وختونو سرې لښکرې
د رقيبانو ککړۍ به له سالنگه راوړي

د تېرې تورې هر گوزار يې دی په ژوند منلی
نه چې ددوی غوندې خيالونه له پالنگه راوړي

د انقلاب د سيند څپو نه به ساحل ته رسي
دا لامبوزن د توپانو خوی له زهنگه راوړي.

سعدالله سعيد

ښاغلی سعدالله سعيد زابلی د الحاج ملاعبدالقيوم اخند زوی د 1358 ل کال په شاوخوا کې د زابل ولایت، شملزو ولسوالۍ د "کښته ژيڅ" سيمې په "غبرگي" کلي کې زوکړی دی. خپلې لومړنۍ او منځنۍ زده کړې يې د جنوبي پښتونخوا د ضلع قلعه سيف الله مسلم باغ په مالگگۍ کمپ کې ترسره کړې دي، ددې ترڅنگ يې ځانگړې (ديني) زده کړې هم کړي او پر 1378 ل کال د جلال اباد ښکار له ننگرهار عالي لېسې څخه فارغه شو او بيا دکانکور تر ازموينې وروسته د ننگرهار انستيتيوت منځني طب ته بريالی شو، چې اوس هم په دې پوهنځي کې خپلې لوړې زده کړې پرمخ بيايي. له پنځو کلونو راهه دپخوا شعرونه ليکي ددې ترڅنگ يې په نثر ليکلو کې هم ښه قلم چلولی دی. تر دې مهاله يې لاندېني اثار کښلي دي:

☒ يوه شعر ټولگه. (ناچاپ)

☒ د فولکلوريکو کيسو يوه ټولگه. (ناچاپ)

☒ د لنډو کيسو يوه ټولگه. (ناچاپ)

د زابل ولايت د "ساوت غره" په زرغونه لمن کې د تاندو شاعرانو دې مين لاروي (سعيد) هم په خپل شاعرانه مزاج سره د فکر و خيال پانگه غوښنه او شتمنه ساتلې او د راتلونکي لپاره ډېره هيله ترې کېدی شي، د شعر څرنگوالي ته يې په پام سره دا ويلای شو چې سعيد به د راتلونکي ښو شاعرانو په ډله کې هغه بېلگه وي چې د هنر ډېر مينان به يې د شعر په وړمو دخپل ذوق تنده ماته کړي.

که يې مطالعه او خپلې هنري تجربې نورې هم ډېرې کړې، نو دی به هم دهنر په ډگر کې خپل لوی ارمان ته ورسېږي.

شينکی چنار

تر شنه چنار لاندې په ترپ نازکې پښې ووهي

پر گودر تاوې شي، راتاوې شي چمبې ووهي

په تنکو وليو چې ژی واخلي او کړه وږه شي
لکه هيلی د سیند په منځ کې خپخپې ووهي

که مې په ورینه ټنډه ولمانځې سلام به وکړم
ما دې د شېخ په سپینو لاسو کې تسپې ووهي

تندی دې ولې وي مدام وما ته تروش نیولی؟
رقيب چې راشي ستا له څنگ سره گوندې ووهي

ستا په کتو کې زړگی یخ شي اشنا دومره خوښ شم
لکه کوچی چې په سره دوبي کې شلومبې ووهي

سعیده! هر چا چې سوځلي، بې ازاره یو موږ
رب دې همداسې د هغوی پر کور لمبې ووهي.

تورخنجر

دا خو گناه ده په تا څه شوی اثر جانانه
قبله دې چپه کړه ولاړ بې مخ پر لمر جانانه
صبر او زغم یې رانه وږي دي ارام نه راځي
دا ستا د مینې اثر زیات دی له منتر جانانه

وېل ستا بچو زما بچو ته د بند څلی جوړ کړ

پرون شمشاد گيله کوله له خيبر جانانه

که ستا په خيال کې له ملنگه لاهم کم راځمه

ما ته خو گران يې په ولاړ د زړه له سر جانانه

لاس ورکړه مړ به شي ظالمه څه کافر خو نه دی

سعید ته نښه بېلتانه کړ تور خنجر جانانه.

گوانښ

تندی دساقی تریو دی، چې وچاته کوي گوانښ

رقیب ته په غوسه دی که وما ته کوي گوانښ

دا چا به مقاومت وي د خمار ورباندې کړی

د مینې لېوني گوره صهبا ته کوي گوانښ

ملگرو! لږ خبر خو زما هم واخلي له یاره

دا ولې همپشه ما بېنوا ته کوي گوانښ؟

زړگيه! زه خوتل ورته په عجز کړمه سوال

رقیب خو زورور دی چې اشنا ته کوي گوانښ

بس مه پوښته سعیده! ددې خلکو زړونه کاني

ترس نه شته له ازاره بېگناه ته کوي گوانښ.

رنه چينه

سرونه اخلو په ورغوي ناوې چنگه راوړو
د خيال گودر ته به بدری، لاجي، لونگه راوړو
چې په کې وگوري د شپې سپوږمۍ تصوير دسينې
رنه چينه د غرو له سره ړنگه بنگه راوړو
چې ښاپېری مو درته سترې کړې خوله خوله شوې
بيا به دې هله مور په تاب د رباب ترنگه راوړو
دا په جرگو مرکو نه شي په قيام به ورځو
دا سوبه خدای خبر ملگرو! بې له ننگه راوړو
دا د حسينو قاتلان مور به بښلی نه شو
والله چې غچ يې هم له روس، هم له پيرنگه راوړو
د حریت ټيک پر تندي ږدو د پتمنې ناوې
سعیده! رنگ بې د سپوږمۍ له سپينه رنگه راوړو.

پيغام

دا مسوليت به وي د چا پر غاړه
چې مو ځواني شوه په دردو کې تېره
حق د گيلې لري راتلونکی عصر
خو په مور هم شوه په دردو کې تېره

سید عبدالله سعیدی

سید عبدالله سعیدی پر 1312ل کال د کندهار درېیمې ناحیې د افغانپورو په کوڅه کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې په شالېمار (مشرقي) ښوونځي کې پیل کړې او له احمدشاه بابا لېسې څخه یې د دوولسم ټولگي بری ليک ترلاسه کړی دی. وروسته د لوړو زده کړو لپاره کابل ته لاړ او هلته یې د ادبیاتو پوهنځي په انگرېزي څانگه کې لوړې زده کړې وکړې، وروسته یې د کندهار په بېلابېلو ښوونځيو کې د انگرېزي، پښتو او دري ژبو د ادبیاتو پر تدریس پیل وکړ.

د ښوونځي له اووم ټولگي څخه یې له شعر و شاعرۍ سره مینه لرله، وخت پر وخت یې نثري ليکنې او شعرونه په خپرونو کې راڅرگندېدل. په شعر کې یې د ټولنې او طبیعت ځینې داسې انځورگرۍ ترسترگو کېږي، چې زموږ د وگړو ذهني او رواني غوښتنې او هیلې خړوبوي او انځوروي، د لرغونو شاعرانو د ډېرې ژورې او هر اړخیزې مطالعې له کبله د هغوی له شعري ځواک څخه اغېزمن ښکاري، د شعر ترڅنگ یې د نورو خورو ورو مقالو شمېر هم ډېر دی، چې ځینې یې د هېواد په بېلا بېلو مهالنيو خپرونو کې خوندي دي.

نوموړي ښاغلي پر 1379ل کال د ورپېښې ناروغۍ له کبله له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړې او پاتې ژوند یې مور ته راوبانځه.

دا هم دنوموړي ارواښاد یوه شعري بېلگه:

گل

د عبدالقادرخان پر ځمکه

شگفته په باغ و راغ شول د بهار گل

هم پر بام هم په کوڅه، هم پر دېوار گل

نه یوازې گل د گلو بوټی ونيو

بادام گل، شفتالوگل، ونيو انار گل

هر اشيا د ځمکې گل، پروردگار کړ(1)

جمادات گل، نباتات گل، کُل ابشار گل
کاني بوتی خاورو خس په گلو پټ شول
دهمه وارو عیبونو شو ستار گل
چې د سترگو نظر لگی واره گل دی
وراندې گل دی، وروسته گل یمین یسارگل
هېڅ یو ځای خالی له گلو پاتې نه شو
په بازار گل، پر سارا گل، پر کوهسار گل
که اسمان په شپه په ستورو ښایسته دی
لا ترې ځمکه ښایسته کړه په بهار گل
عندلیب نارې وهي چې سیل کاندې
بهار درومي رږېدون کا په وار وار گل
لا تر کوره کور دید پروت په گور کې ښه دی
چې به نه گوري سړکال ددې گلزار گل
دبهار په سیل جونه زلمي کښېږدي
په وربل گل، پر پټکي گل، پر دستار گل
د دلبر صورت تمام لکه گل روغ دی
پښې یې گل، لاسونه گل خپره رخسار گل
می گلگون، ساغر گلگون، ښیننه گلگونه
ساقی گل، حریفان گل، گل نگار گل
دبهار په سیل وڅوڅه له کوره
دراتلو دې هر کور ډېر کا انتظار گل

چې گلونه بويوي احتياط بويه
چې پر شونډو دې ونه کاندې پرهار گل
چې د گلوهار پر غاړه نازنين کا
پر سينه باندي يې څرخي لکه خار گل
خاص و عام يې بهره من په ننداره شول
منتونه پر هر چا باندي کړه بار گل
چې د يار له وصله بناد وي گل به گوري
د مهجورو به هرگز نه وي په کار گل
چې بې ياره د بهار په سيل درومم
په خاطر باندي مې لگي لکه نار گل
په هزار رنگه گلونه شگفته شول
ښکاره نه شولو په څېر زما د يار گل
چې دا هسې يې په ډکه خوله خدا کړه
مگر نه و له خزانه خبردار گل
په هوس، په خوشحالي يې اموخته وي
گل پروره، مه کړه ژر له ژره خوار گل
بلبل هېڅ نه و خبر د عشق له تاوه
په فرياد کړ، په نارو کړ په چغار گل
چې د سراي په ځمکه وا دپسرلي شي
شرمنده کا د کشمير د بل ديار گل
دا رنگ گل چې په سربکال د غواص وا شول

دچا یاد نه شي پخوا هسې بسیار گل
چې نښان دخپل اشنا ورځنې مومي
ځکه یاد عبدالقادر کړ په تکرار گل
په بیاض کې مې دشعر ډول ډول
شگفته دي تردابنه هزار هزار گل

عبدالاحمد محمدیار

ښاغلی عبدالاحمد محمدیار د ارواښاد محمد حسین زوی پر 1356 ل کال د شنه ارغنداو په چارباغ سیمه کې زېږېدلی دی، یو کلن و چې د گوزن(فلج) کرغېړنې ناروغۍ یې له سترگو څخه رڼا او له تنکیو پښو څخه د خوځښت زور واخیست.

محمدیار د ژوندانه تر دې شپې پورې یوازې پر خپلو دوو ژمنو ملگرو(لکرو)د خپل ژوند درانه پټې لېږدولي او له هغوی سره یې د تلپاتي یووالي ژمنه کړې ده.

څه له پاسه اووه کلنه شاعري یې دې حد ته رسولې ده، چې په کندهار ادبي ټولنه کې یې د ادبي بنډار ټول ملگري تر بلې میاشتني مشاعرې پورې د شعر اورېدو ته په تمه وي. ځینې خواره واره نثرونه او شعرونه یې په طلوع افغان ورځپاڼې، خلافت، هیلې، گندهارا، کندهار او نورو مجلو کې خپاره شوي دي.

د محمدیار د ذهن یوه برخه حماسې او یو ډول جوش ته ځانگړې شوې چې ځیره ژبه یې بیا ددې اغېز نور هم ډېروي، تغزل یې ښایسته او له بغاوت څخه ډک دی، هېڅوخت یې د خپل شعر(واعظ او زاهد) ته د دوستۍ لاس نه دی ورکړی، بلکې دی ورته هره شېبه گواښېږي او نادودې یې په زغرده غندي. هېڅوخت له ژونده نهیلی شوی نه دی، هغه د صبر لوی غر دی چې یوازې دیوې ورکې رڼا په تمه شپې سبا کوي او هر څه زغمي. کله چې قلم اوچتوي نو د الهام په مست سمندرکې ډوبېږي او خیال یې دومره اوچت الوت کوي چې "د اسمان لور"(سپوږمۍ) یې پر لمن باندې را رغړي

غزل

هر یاد دې په لاسو د غزلونو شي راوړد

غزل له ځوانو ځوانو الهامونو شي راوړد

راتشه مې لمن له تشو تشو ثوابوشي

دروند پټی پر اوږو د گناهونو شي راوړد

ملگري مې شي لمر، د ورځې ټوله خرابات
د شپې هم د سپوږمۍ په تنابونو شي راوړد
دعاوې د روغتيا به راته نه کوي خواخوږو!
يو كيف جهان جهان مې له دردونو شي راوړد
توبه به راته نه وايې ډېر ډېر د توبې زويه
قسم که لږ تاثير دې له وعظونو شي راوړد.

غرونه مانا

سترگې چې کږې په ادا واري
درد باندې د زړونو دنيا واري
بويه چې اسمان به يې راځي پښو ته
روس چې تر امو په ځغستا واري
وزانگي راوزانگي نشه نشه
وار چې دخمار پر سوما واري
څومره ورته گرانه پښتونواله ده
مخ باندې پلو له حيا واري

لا څومره درنه شي پښتنه پېغله

ننگ ټپه ټپه پر غزا واروي

ته وا کوم غازي د سوبي وياړ گټي

شور چې د بنگړو پر شرنګا واروي

دا د گل د راز لو مفسره ده

اوس به درته غرونه مانا واروي.

1378/3/1 ل. کال، کندهار

پښتانه ستوري

سر په خدا دي، پر اسمان د گرهوانه دي ستوري

بيا دې پاشلي پر لمن، دانه دانه دي ستوري

شوڅې! تر پښو يې لاندې نه کړې، لږ په پام خوڅېږه

تنکي زلمي دي، ښايسته دي، نازدانه دي ستوري

سپوږمۍ رڼا په غېږو غېږو ده راوړې کور ته

ځکه چې نن يې په کاله کې مېلمانې دي ستوري

د سره شفق خوني منگولو کې خواشيني نه دي

لاهم ځلېږي، مېړني دي، پښتانه دي ستوري

د شپې اوشان يې مهار کړي، لېږدېدلي کاروان

ځي د سبا تر کېږدي پورې، اوشبانه دي ستوري

سپين سپين غمي دې دي، تومبلي د ښکلا پرېښتې!

څه پر لېمو، څه پر بارڅو، څه پر بانه دي ستوري

محمديار د خيال پالنگ کې اوچت ځای ورکوم

وړ د درنښت او د عزت دي، ډېر درانه دي ستوري.

لاس

په غاړه کې چې مسته جوړه لاس راواچوي

و زړه ته مې دمينې پوخ اساس راواچوي

رخصت چې ځنې غواړم زړه نا زړه اجازه راکړي

له سترگو نه د اوبښکو روڼ الماس راواچوي

شهلا ملالو سترگو نه يې اوري الهامونه

میوند میوند تپې مې پر احساس راواچوي

گاوندې کې مې مېشت شوی یو بدشکله تور شیطان دی

په کار کې مې د عشق شک و وسواس راواچوي

زه ناست ورته په ونه کې د خیال یم ښکلې کښته

د وصل بلنلیک به هلته پاس راواچوي.

1378/3/10ل. کندهار

عبدالجبار ترنگ

ځوان شاعر او ليکوال عبدالجبار ترنگ د ښاغلي عبدالاحد ترابي زوی پر 1360 ل. کال په کندهار ښار کې زېږېدلی دی. پلرنی ټاټوبی يې ارزگان ولايت دی او له ډېرې مودې راپه دېخوا په کندهار کې استوگن دي. لومړنۍ زده کړې يې په البېروني لېسه کې پيل کړي، چې اوس هم د همدې ښوونځي د دوولسم ټولگي زده کوونکی دی، دوه درې کاله کېږي چې د ترنگ شعرونه په ځينو هېوادنيو او بهرنيو خپرونو کې تر سترگو کېږي، ددې تر څنگ ځينې لنډ هنري نثرونه يې هم کښلي، چې په هنري لحاظ ډېر اوچت او پاموړ دي.

ترنگ ايله په دې وروستيو کې وغوړېد او خدای شته ډېر ملگري ورته هيله من شول، وړاندې يې هم هغه د چا خبره (توري پييل) او په ځينو خپرونو کې به راښکاره کېده، خو وروسته چې يې غوره شعرې بېلگې ولوستې او د اوچتو شاعرانو تجربې يې وکتلې، نو تر ډېره وخته تم شو او څه موده غلی کېناست، چې ټول ملگري يې ځان ته هېښ کړل. اوس ډېر لولي، اوري خو لږ ليکي. په لږو بيتونو او لنډو قافيو کې ډېر هنري شته ځايوي، خو که يوازې د قافيه وال لمن يې ټينگه ونيوله او په دې فورم کې پر مخ لاړ غوره به وي، نوموړی دخپل وينس ذهن او شعور په ملتيا د هرې ليکنې هنري او ادبي جاج اخلي او ټول شته يې ارزوي. له خپل هېواد او هېوادوالو سره ډېره مينه لري، د ملگرو تر منځ به يې په ځينو ناستو کې د هېواد پر روانو پېښو او چارو خبرې اترې کولې، کله چې يوه موضوع ورته ارزښتمنه وېرېښي نو تر ډېره وخته يې څاري او سم و نا سم اړخونه يې ځان ته معلوموي، په اصطلاح د کنجکاوی حس يې پياوړی دی. کېدی شي د خپل پلټونکي ذهن په ملتيا ډېرې برياوې ترلاسه کړي او د زمان هغو غوښتنو او پوښتنو ته ځواب ووايي چې گڼ شمېر خلک په کې پاتې راغلي دي.

جادو

د بارڅو د اوبښکو ځل يې جادو گر دی

ته وا ستوری پر شفق باندي را بر دی

د څو حسنو لارويان به شايد ډېر وي

زما يو(اشنا) د مينې پيغمبر دی

پورته لمر به شي هر سيوري راوژلاي
خو د جنگ سيوري والله پرې زورور دى

دا د سپينو خلکو لاس دى چې دوى چوپ دي
نه بلا ده، نه پېرى دى، نه اثر دى
دا غزل پښتون غزل دى جباريه!
تر هغو چې (دُراني)، (ستورى) او لمر دى.

رازونه

ټول رازونه نن د ستورو درته وايم
زه يې نه، گوره! په نورو درته وايم
پردې قول ياره! ژوند غوندې ولاړ يم
چې منې په هغو تورو درته وايم
د نښينو مخونه تور دي، خېرې تورې
دا زموږ حالت چوپ، ورو ورو درته وايم
د ځوانۍ د كيف مريده اشنا گوره
د ښکلا د نوم په تورو درته وايم
تر زرگي وي لاهم تېرې ځينې ښکلي
له خبرو په زړه پورو درته وايم.

1379ل کال، کندهار

هېر شوی توری

دا یو زړه چې رانه دلته اشنا! هېر دی
د هغوی دکانو شمېر مې هم بیا هېر دی
د جانان د پلونو خاورې چې شنم
دې کوڅه کې مې یو (توری) بېگا هېر دی
بس له دغو سپینو خلکو دومره واورئ
چې یې ذکر لا د لمر او سبا هېر دی
د شیطان قدم پر زړه تقدیر رد کړی
چې دا ولې ترې زړگی داسیا هېر دی
سپینې اوښکې اوسلگی، زاری، خبرې
ته وا ناز غوندې منتر ترې رښتیا هېر دی.

1379ل کال، کندهار

ستوري

د حسن پرمدار وي دوه خښنگ ستوري
اوسپري دواړه ياره! څنگ پر څنگ ستوري
عشقونه چې نغمې شي او شرنگېري پرې
دا څو شي له دې ستورو هماهنگ ستوري
د زړه د شپې سباوي په راتگ ته وا

زوی مړي چې لږ پورته شي په درنگ ستوري

دا شپه چې شمعي غواړي او مفلسه ده
بايللي بې وي خدايه! بيا خپل دنگ ستوري

را اوري سر ته ناست "دروېش" اسمان څخه
بېشمېره(په لمن کې) با اهنګ (ستوري

عبدالقدیم پتیال

خوان شاعر عبدالقدیم پتیال د حاجي سردار محمد الكوزي زوی پر 1361ل. کال د کندهار ښار په لومړۍ ناحیه کې زېږېدلی دی، د ځینو ستونزو له کبله یې زده کړې نیمگړې پاتې شوې او د ژوند کړاوونو ته یې اوږه ورکړه، چې اوس هم د لوحه لیکنې دکان لري. د لیکگری هنر ترڅنگ لیکوالي هم کوي، چې پر دواړو یې لاس بر دی او ښکته پیاوړی او بریمن مټ لري، که څه هم ډېر تنکی دی، ښه استعداد او تاند ذهن یې دا په ډاگه کوي چې پتیال به په نږدې وخت کې د ښایسته کندهار پر هسک باندې د یو ځلاند ستوري په څېر وځلېږي او ډېرې سترگې به وېرېښوي. څه له پاسه درې کاله وړاندې چې د ځینو په وینا لا یې د شعر پر ځمکه خاپوړې کولې، په یوه ادبي غونډه کې یې ځینو شعرونو یو شمېر مینه وال رامات کړل، وروسته چې له نورو ادبي ملگرو سره اشنا شو او نوي کتابونه یې ولوستل نو په لنډه موده کې یې شعر د مستۍ په هغه ځم کې رنگ شو، چې "جهاني" یې جهاني کړی او ډېر زړونه یې تسخیر کړي دي.

تر څه مودې وروسته یې د ځینو سر لارو شاعرانو له اغېزو څخه هم د وتلو هڅگه پیل کړه او تر یوه حده یې خپله لار په ښه کړه، اوس که یې څوک شعر لولي پرته له دې چې نوم یې واخلي نو شعر یې پېژندل کېږي. شعر یې په یوه ځانگړې مستۍ او شور کې ډوب دی. لنډې کیسې هم لیکي، چې یوه ټولگه ترې جوړېږي، که کتنه هم کوي چې ښه په نره په کې پر مخ روان دی، ځینې فني نیمگړتیاوې به لري خو دا به وخت ته گورو چې دی ترې څه مومي، نوروته څه ورپه برخه کوي او وخت ورسره څه کوي.

د سترگو مسجد

يو مست كافر احساس مې پر ثواب تاو او راتاو شي

له خروشه نا ارام شي، پر گرداب تاو او راتاو شي

د مينې له چينې نه د وفا كټوري ډك كړي

د نور له مستو وړانگو بيا بېتاب تاو او راتاو شي

د اوبنكو له محله مرغلينې پېغلې وركې

د خيال نيلى يې اوس خو پر پنجاب تاو او راتاو شي

ورانکار او یار ساقی مو د زاهد خلوت راگروپ کړ
وای گوندې چې دا شېخ مو پر شراب تاو او راتاوشي
الهام ته د غزل مې حریفان بې گتې گوانښ کړي
يو بيت به يې د دوی پر درست کتاب تا او راتاوشي.
1379/ زمري/ 26ل. کال _ کندهار

د غچ ژبه

د الهام شېخ، د مست غزل پر لوړ منبر غږېږي
خو د شپو شپول ورته تر مخ او تر اوتر غږېږي
د غه باتک د (زمري زوی) د (خره) له ترپه ژېر شو
خو په خبرو کې هر چاته يو لښکر غږېږي
ستا د جام تور ځنگل کې ښکار شوه زما د شونډو هوسی
نو د غچ ژبه به ساقی اوس سر پر سر غږېږي
دا د (طور) لور ده، پردی ځوانه! بد ورونه گورې
که څه ددې ښامار ته، ستا ښامار منتر غږېږي
خير که د مرگ گربوان کې ښخې شوې دژوند سرې اوبښکې
خو دلېمو پر رايه عرش به په محشر غږېږي.
1379/ لمريز، دويمه ناحیه، کندهار

سپېره ژبه

دمستی یو مست سپتار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

د احساس د سپېدو څار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

د تقوا د پېنو له ترپه زما د زړه هر غوړ كون شوى

د پايزېب خوړ شرنكهار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

د سپېرې ژبې پر ځمكه د شرابو اتن سوړ شو

نو خود زوړ يار مست خمار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

زما د بڼكلي د كور وړه كې څړول چې مې خيالونه

هغه ځاى او هغه دار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

د لېمو د اسمان لمر كې د بڼو شپې شوې سرکشې

اوس د يار يو روڼ ديدار مې رانه ورك دى، وي به چېرې

دا غزل مې شپخه شوى چې ميدان ورته خالي دى

ها(بناغلى گناهكار) مې رانه ورك دى، وي به چېرې.

1379/ وړى/ 2، كندهار

د احساس سرخانه

راځه ماتې دې توبې كړه، د شراب په جم شريكه

د خيالونو ايمان راوړه، پر سرکښ صنم شريکه

د احساس په سرخانه کې د غيرت چرسان تيار کړه
پر چيلم بيا شونډې کېږده، کش کړه دروند خوږ دم شريکه

د مستی احد کې خرپ خروپ د مچکو تورې اوري
موږ په دې غزا بېلېږو، له يو تور تورتم شريکه

شېخه موږ خو ښکلي تل په غېږ کې ټينگې دي نيولي
راشه ته هم پر يو چټي ځان کړه سرينې هر دم شريکه

د لېمو جام مو نن گرو دی، په کعبه کې مو مستي ده
نروو په نظرونو د رقيب حرم شريکه

د "غزل" په (ښکارپوری) کې سندريزې بېباکۍ دي
راتويېږي مست خيالونه تر (پايلوچ) قلم شريکه.

1379/ غويی/ 12 ل. کال_ کندهار

عبدالقيوم مينه وال

ښاغلی عبدالقيوم مينه وال د حاجي عبدالرحيم زوی پر 1348 ل-کال د کندهار ميوند ولسوالۍ د پاشمول په وزيرانو سيمه کې زېږېدلی دی. خورې ورې ديني زده کړې يې کړي، نوموړي هم د کډوالۍ او جلاوطنۍ ترخې ورخې تېرې کړي او پر دې ستونزو سربېره يې له شعر و شاعرۍ سره خپله مينه پاللې ده. کله چې د کندهار ادبي ټولنې مشري ورتر غاړې شوه نو ددې ټولنې د غونډو جوړولو او سمبالولو چارې يې په مينه پر مخ بېولې، د همدې هڅو په لړ کې يې له ډېرو سيمو څخه ځوان شاعران او ليکوال سره راغونډ کړل او سره معرفي کړل.

مينه وال صيب د پخو شاعرانو له تجربو څخه هم گټه اخيسې او خپله هم هڅه کوي چې په شعر کې يې اخلاقي معيارونه، ټولنيز او اسلامي ارزښتونه خوندي وساتل شي. شعرونه يې تر يوې ټولگې ډېر دي کوم خپور شوی مستقل اثر نه لري. د ډېرې اوسپلې خاوند دی، که په فرهنگي او ادبي ډگر کې يې خپله هڅه او مينه په عملي توگه گړندۍ کړې نو پايله به يې ډېره گټوره وڅېښي، هيله ده د مينه وال صيب مينه يوازې په شعر کې رامحدوده نه شي او په نثر کې هم خپله قلم وچلوي، ځکه ځينې نثري ټوټې يې ښې وې. ورځنيو ستونزو په کراره نه دی پرې ايښی، کله په کابل کې وي، کله په خپل کلي کې او کله هم په کندهار اطلاعاتو او کلتور رياست کې، د خورو ورو شاعرانو په راتولونه او يو له بل سره په معرفي کولو کې ډېره خواږي گالي. خو په دې کار کې د يو منظم پلان د نشت له کبله کوم پاموړ پرمختگ نه ترسترگو کېږي، له دې کبله د ډېرو سيمه ييزو ځوانو شاعرانو استعدادونه هماغسې پاتې دي او تر دې مهاله يې فرهنگي اړيکي کمزوري دي.

نو هيله ده چې د مينه وال صيب په مينه و هاند د کندهار مېشتو ځوانو شاعرانو اړيکي ټينگ شي او دا ځوان استعدادونه وغوړېږي.

دا هم د مينه وال صيب د زړه اواز چې د شعر په ژبه انځور شوی دی:

د ښکلا پېغله

د ښکلا پېغله مو له کلي نه بدرنگه وځي

په وينو سره لکه سور گل غوندې همرنگه وځي

په موسکه خوله يې د سکوت دېوانو سوک وهلی

لکه پردېس له خپور پالنگه مو ملنگه وځي

د ناز پري يې دسره کلي سرو لېوانو يووړه

د وير په چم کې د ناسيال تپوس له جنگه وځي

د څو دېوانو تور مخونه يې په خوب ليدلي

د خوب له حوله چې تورسر له "دهمزنګه" وځي

وييلو پښو ته يې وزرې د غزلو رډمه

چا وې له کلي نه مو لاره، له فرهنگه وځي.

خبر د پوهې او تدبير ده

زه يې له ياده لکه مړی د پرون ووتم

چې له کاروانه د ژونديو په ژوندون ووتم

دوی په موسکا موسکا يو بل ته سترګونه وهل

زه په نيمگري عشق د ميو له وېشتون ووتم

دا چې ما ويشتی د نن فکر د پرون په کانپو

ځکه تش لاس نن له ډک ښار د تمدون ووتم

کرم چې د عقل پر منبر تل لېونۍ خبرې
گوره انجام کې هم له پوهې، هم جنون ووتم

چا دزهرې، چا دمريخ پر کنارو ودانگل
زه دخپل ځان په غم اخته يم، له سمون ووتم

نور به لا څو سرونه نذر دې جونگرې ته وړم
چې نه مانۍ شوه، نه جونگره ترې يو شپون ووتم

خبر دپوهې او تدبير ده، څه بې ننگ خو نه يم
دا چې له دې رنگين جهانه خړ پښتون ووتم.

خپلواک

موږ خو د چا د قامت سيوري نه يو

چې ترقامته يې مهمل پاتې شو

نه هم له چانه د سوال هيله کوو

چې ترې پر لاره لکه پل پاتې شو

زموږ وجود هم ځان له سيوري لري
موږ په قامت به خپل افضل پاتې شو
زموږ قدم هم ځان له پل زېږوي
موږ به په يون سره مشعل پاتې شو
موږ خو د چا دښکلا وږي نه يو
نه به د چا د ښکلاغل پاتې شو
موږ د ښکلا له کلي دلته راځو
موږ به تيارو ته تل اجل پاتې شو.

کندهار

د زړه هنداره

والله چې بيا مې نن له سترگو نه پرې توی شوې اوښکې
چې د پيمخو مې لاسو کې مات بنگرې وليدل
خدای ښته د کوم شهيد په وينو يې وو سره لاسونه
پر گودر پاتې مې په وينو سره منگي وليدل
د زړه هنداره چې په کانو د نفرت ماتوي
په دغه ښار کې مې همداسې لېوني وليدل
و بې شعوره، خو زموږ د باشعورو په وير
لانده په اوښکو مې د گل سره انگي وليدل
يوه وزرمت بلبل سحر هم راته داسې ويل
خو وزرمتي مې همداسې بېگاني وليدل

شهيد-شهيد ښکاري ملگرو! مينه وال د الفت

څو بېنوا مې ترېنه پاتې اسويلي وليدل.

عبدالله هنرمل

ښاغلی عبدالله هنرمل پر 1356 لمریز کال د محمد کریم په کاله کې وزېږېد، خپلې لومړنۍ زده کړې یې همدلته په کندهار کې بشپړې کړې، وروسته یې په ځینو جوماتونو او دیني مدرسو کې هم زده کړې وکړې، خو په هېواد کې دناسمو حالاتو او دخپلې کورنۍ د اقتصادي ستونزو له کبله ونه توانېد چې خپلې زده کړې بشپړې کړي.

څه له پاسه لس کاله کېږي چې شاعري کوي چې ولسي رنگ یې په شعر کې جوت دی، همدا راز دده په شاعرۍ کې د ولس د زړه هغه اواز هم رااخیستل شوی چې تر ډېره وخته ددې ځورېدلي او کړېدلي ملت په گوگل او خوله کې بند پاتې و. دوه درې کاله وړاندې به یې کله کله په طلوع افغان ورځپاڼه کې شعرونه خپرېدل، خو کله چې یې په کورنۍ کې د هنرچاپېریال نور هم تنگ کړای شو، نو ښاغلی هنرمل یې (په شعوري ډول) دې ته اړوېست چې له کتاب او قلم څخه فاصله واخلي، لیکوالي پرېږدي او یوازې د روزگار درنو بارونو ته ملا وتړي. له بده مرغه تر اوسه پورې یې نه بله لیکنه وکړه او نه هم شعر ولیکه. سربېره پر دې ډېر مینه وال او هنر ته لېوال ذوقونه یې په خپلو گوتو کښل شويو انځورونو او لیکگرۍ ته رامات کړي وو. له نېکه مرغه اوس هم دا هنر پرمخ بیایي، که په دې برخه کې یې دریاخت او مینې لمن پرېښوده نو دا هنرونه به یې هم له لاسه ووځي.

د نوموړي د نویو شعري بېلگو د نه لوستو له کبله یې پر پخوانیو هغو هم چې د شاعر لومړنۍ تجربې دي څه ویل غوره نه بولو.

وریت خمار

لامبي لا اسمان په وینو، ماتې ارادې نه دي

وتي د وختونو له سینو نه هم کینې نه دي

هوښ کوه! یوبل مین پرون هم په کې ډوب شولو

مه درومه زړگيه! دا کوڅې هغه کوڅې نه دي

دلته مينه نه شته، ورته غټ په سترگو مه گوره
دا انگړ پردی دی، دغه سترگې د لیلې نه دي
ستوغه پردېسي ده، څوک دې حال راڅخه نه پوښتي
کلوپ د زړو هوجرې دي، د چا خلاصې دروازې نه دي

ته که ځنې لارې، ښکلي هم ورځنې تللې دي
کلي کې لا مړې دخپلمنځي جگړو لمبې نه دي
وریت خمار دې څار شم، زما سترگې يې شاهدې دي
تا شوگيرې کړي، څوک دې نه وايي چې شپې نه دي
نورڅه که مې نه شته خو يو ته راځنې مه درومه
ما پر زړه راوړي دلته بل چا ته اسرې نه دي.

سور غمی

زموږ نه يو قوي ښامار بری وړی
تخت نه يې د زړونو سور غمی وړی
اوس به موږ د زړه په بڼ کې څه کړو؟
چا رانه گلونه چا سپرلی وړی
تېره مو روژه شوه لا اختر نه دی
لاس نه د هلال يې سپين وښی وړی
شته خو پر خپل ځای دی څنگې ولولو
زموږ د خدای له نوميې غړوندی وړی

نه شته چې په لوړ غږ لپلا ووايي
وخت رانه دكلی لپونى وړی.

خمار دې يم

سترگو کې مې ونغاړه، خمار دې يم
زړه ته درنږدې به شم، پرهاړ دې يم
ښكلى يې په ناز باندې لوى شوى يې
ورك به شې، پر بله مه ځه لار دې يم
ته لکه تپه هسې شيرينه يې
راشه چې دې ولولمه، زار دې يم
شوني نه دي بيا چې دې سپرلي گورم
سر کې مې گل وټومبه، دستار دې يم
خدانج درته پپيلی د غزل په تار
غاړه کې مې وزنګوه، هار دې يم
تاو مې کره له غاړې نه لاسونه خپل

هسې څه پــــروا ده، گرانبې يــــار دې يم.

عبدالواسع هڅيال

عبدالواسع هڅيال د رحمت الله "چې خلك يې داغاچان په نامه هم پېژني" زوى پر 1356 لمريز كال د كندهارښار په پنځمه ناحيه كې زېږېدلى دى، په البېروني لېسه كې يې خپلې لومړنۍ زده كړې تر اتم ټولگي پورې ورسولې، ورسره ديني زده كړه يې هم څه نا څه كړې ده، كله به چې له كابل يا پېښوره يوه نيمه نوې خپرونه كندهار ته رارسېدله او ټولو ملگرو به هڅه كوله چې لومړى يې وگوري، نو مازيگر به ورسره د هڅيال ضرور ناندرى. وه او په

دې هڅه کې به و چې د يوې شپې لپاره يې ورڅخه تر لاسه کړي. نوموړی اوس د کندهار مجلې د ليکنې هيت غړی دی او ددې مجلې هنري برخه چلوي.

هڅيال هم د ډېرو نورو شاعرانو په څېر د شعارونو له اغزنې دښتې څخه رااوښتی او د هنري شعر شنه بڼه ته يې ځان وړلند کړی دی، که يې لومړني شعرونه له اوسنيو هغو سره پرتله کړو ډېر بدلون په کې ترسترگو کېږي، د پخوانيو شعرونو ډېره برخه يې هغه شعاري ډوله خبرې دي چې ځينو ورته د حماسې استر ورکړی او ددې ډول خبرو ناظم ته يې شاعر ویلی دی، د همدې مطالعې او ادبي ناستو ولاړو برکت و چې شاعرانه مزاج يې لا هنري او غزلیز شو، که يې د همدې هنري او غزلیزې شاعرۍ لار پرې نه ښوده نو تر څه زیار وروسته به ډېر ترې ذوقونه د خپل شعر پر چينې خړوب کړي.

ملنگې سترگې

زړه مې داستا غمونه ټول ونیسي

لکه سپوږمۍ چې ځان ته شپول ونیسي

واړه د بم لوگي کړي پانې پانې

څوک به مو پانې د غاټول ونیسي

څنگه لوگۍ شوه ښه ښه ځواني

څوک اوس رباب او ښکلی ډول ونیسي

پېغله ملاله مو پرديو يووړه

څوک به د غاړې رنگين پسول ونیسي

نه شته په ټوله ميکده کې يو جام

تا ته به څوک خالي کنډول ونیسي

چې چېرته کېنم له پیمخو سره
سترگې ملنگې شي کچکول ونیسي.

سیوری

گران ملگري محمديارته!

سیوری مې تا ته پر لو لار ولاړ دی
لکه یتیم ماشوم بې پلار ولاړ دی
هغه د ښکلي کابل ښکلی مې اوس
د بل مزدورهسي ناچار ولاړ دی
تش د یوې گولې مړۍ لپاره
له کوره ورك دی خواروزار ولاړ دی
بس ټول وگړي مو له ژونده ستړي
سړ وچکالي ده کاروبار ولاړ دی
تل د رنگینې گناه هڅې کوي
دا خو "ښاغلی گناهکار" ولاړ دی
هغه دی ښکلو ته اوس لاس اچوي
پاس پر گودر "محمد یار" ولاړ دی
د انالحمق انالحمق چغې وهي
روح مې منصور پر سر د دار ولاړ دی
د میخانې باداره هېر یې نه کړې
هڅیال له وخته انتظار ولاړ دی.

ل1379/6/14

کندهار

تور مرگونه

د ژوند په کرونده کې مو کرلي تور مرگونه
هرخوا مو و درشل ته دي راغلي تور مرگونه
څښتن مو په برخليک کې د تور مرگ لاسليک را کړی
نو ځکه راته گران او هم ښاغلي تور مرگونه
د ژوند پر اننگو مې د ماتم سپلی مېلمه شوې
اشنا! زه مېلمه پال يم، ما پاللي تور مرگونه

يو ځلې که مو بيا د ژوندون فصل رازرغون شي
نو خدايېرو له دې ځايه ترهېدلي تورمرگونه
منزل ته رسېدای نه شو قدم قدم مو مرگ دی
هڅيال! مور له وخته دي گاللي تور مرگونه.

ل1379/2/29 کال، کندهار

سرونه

چېرې پيدا شول، چېرې لوی شول دا بدرنگ سرونه
د حق نظام دی، پيدا کېږي رنگ په رنگ سرونه
چې خپل کلتور او فرهنگ پرېږدي کړي پردونه مخه

غورځي د بل ډول او اتني ته بې فرهنگ سرونه

عبدالولي زاهد

ښاغلی عبدالولي زاهد د حاجي عبدالمجيدخان زوی پر 1357ل کال د زابل ولايت د کلات ښار په "لککو" کلي کې زوکړی دی، ديني زده کړې يې کړي او له درېيو کلونو را په دېخوا شعرونه ليکي، نوموړی اوس هم په زابل کې استوگن دی، د هنري ښايست تر څنگ يې په شعر کې د حماسې يو څرک هم جوت دی، خو دا حماسه هغه شعاري ډوله خبرې نه دي چې کله کله د ځينو سياسي اونظامي مقصدونو لپاره کارول کېږي، بلکې دا افابي حماسه د هغه خپله ذاتي او فطري ځانگړنه ده، چې د ډېرو خپلواکۍ مينو افغانانو په خټه کې اخښل شوې ده. نوموړي هنريت او شعریت ته په درنه سترگه کتلي او هڅه يې کړې چې پوره خيال يې وساتي.

څرنگه چې په دې وروستيو څو کلونو کې په زابل ولايت کې د شعر

چرگۍ توده شوې او په بېساري ډول په کې ژبور او سترگور شاعران او قلموال په کې راټوکېدلي دي، نو په دوی کې ځينې داسې څېرې هم شته چې د اوسمهالي شعري بهير يوه رنگينه برخه جوړوي، زاهد به هم دخپلو او ادبي بنديارونو له يارانو څخه رنگ واخلي او د شعر وړانگې به يې نور هم په ذهن او خيال کې غزونې وکړي. که خپله جهان بيني(نړۍ ليد) يې له خپلو ادبي او هنري تجربو سره يو کړ، نو فکر به يې ژور او خيال به يې نور هم اوچت شي.

سپينه توره

د معرکې ډگر نن بيا د وينو رنگ واخيسته

چې مې فاتح اشنا نن بيا لاس کې خدنگ واخيسته

د ځناورو په لښکر کې لارې جوړې کړلې

نن چې په ننگ د افغانانو تورې شرننگ واخيسته

په سپينه توره يې کړل غوڅ څو فرعوني سرونه

له ډېره زوره يې نن بيا کهکشان زنگ واخيسته

چې ولولو يې بيا ويده احساسات وپارول

هلته په مینه د ادم مات رباب ترنگ واخیسته

بیا یې خوره کړه د ملالې تپه هر مورچل کې
زاهده! گوره هر تاریخ چې مو نن ننگ واخیسته.

ښکلی اظهار

توره شپه چې د نړۍ پر اسمان راشي
مقابل کې بیا سپېڅلی سهار غواړي

دا قانون دی په مضمون د عاشقۍ کې
زړه په څنگ کې نازولی نگار غواړي

چې له یار سره کلام د مینې پټ وي
ځلک وایي چې دا ښکلی اظهار غواړي

چې درباب کله په سترو څپو سرشي
آخر بېرته لکه مړی کرار غواړي

چې دعوه د انالحق څوک په اعلان کړي
بیا یو تش د جرم پړی د دار غواړي

خوك چي درومي و منزل د خپل هدف ته
زاهد وايي دا رښتيني سالار غواړي.

عبدالبصير عبرت

ارواښاد عبدالبصير عبرت پر 1352ل کال د زابل ولايت، ناوې والسوالۍ په بلبلي کلي کې زېږېدلی دی. له اړه د وردگو ولايت د سيداباد ولسوالۍ اوسېدونکی دی، چې پلار او نیکونه يې ډېر کلونه پخوا زابل ولايت ته راکډه شوي او هملته يې استوگنه غوره کړې ده.

په څوارلس کلنۍ کې يې د پاکستان په يوه ديني مدرسه کې خپلې لومړنۍ زده کړې پيل کړې او بيا يې د همدې هېواد د بېلابېلو سيمو په ديني مدرسو کې درسونه وويل.

تر څه مودې وروسته بېرته خپل هېواد ته راستون شو؛ يو کال يې تېر کړی نه و چې بېرته پاکستان ته لاړ او يو ځل بيا يې پر ديني زده کړو پيل وکړ، د يوه کال په بهير کې يې قران کریم په بشپړ ډول حفظ کړ.

نوموړي په خپل ژوند کې گڼ شمېر فرهنگي او ادبي کارونه ترسره کړي، د هرات او کندهار ولايتونو په اطلاعاتو او کلتور رياستونو کې يې ډېره موده د يوه ژمن او هوډمن ليکوال او ادبپال په توگه دنده ترسره کړې ده.

نوموړي پر دې بوختياوو سر بېره شاعري هم کوله چې د شعرونو ټولگه يې د ده تر شهادت وروسته د کندهار اطلاعاتو او کلتور رياست له خوا پر 1378ل کال خپره شوه، په دې ټولگه کې د عبرت هغه شعرونه راغلي چې له 1371_1370ل کال را وروسته شعرونه راغلي دي. کېدی شي دا ټولگه بشپړه نه وي او ډېر نور شعرونه يې له چاپه پاتې وي، ددې ټولگې ډېر شعرونه حماسي او رزمي بڼه لري، ورسره ځينې داسې بېلگې هم لولو چې د هنريت له مخې ډېر لوړ او ارزښتمن دي.

د عبرت شاعري دده د عمر په پرتله ډېره اوچته ښکاري که چېرې ژوند ورسره وفا کړې وای نو عبرت به خپلې ټولنې ته داسې هنري بېلگې وړاندې کړي وای چې په ښو او معياري بېلگو کې وشمېرل شي، له بده مرغه نوموړی پر 1376ل کال په بادغيس ولايت کې په شهادت ورسېد. او هنري ژوند يې هم نيمگړی شو.

ښکلا

ستا دښايست په بدرگه کې و يو لمر درسره

يوه سپوږمۍ وه بل د ستورو غټ لښکر درسره

ستا له راتلو سره د جهل تيارې شولې رڼا
چې د تيارو پر سينه ښخ شو ها خنجر درسه

رادي وړې مور ته د حيا له ميو ډکې پيالې
چې د حيا او حلم کان و هغه غر درسه

دا واړه ښکلي صفتونه دي په تا کې نغښتي
جام د جمشېد، بوی د ختن، غر د حيدر درسه
د حيرت گوټې ورته غاښ باندي عقلونه نيسي
چې حکما ورته حيران دي ها هنر درسه

ستا په دربار کې څو وگړو ښې تحفې وړاندې کړې
زما عبرت دې په تحفه کې وي دا سره درسه).1

1373ل کال، زيارت

اوږد کاروان

زما له وچو شونډو هسې خدا تښتي
لکه غېږ نه د وړېخ چې برېښنا تښتي

سربه ستا په پښو کې ټيټ نه کړم فلکه
د خودی له حماسو مې دنيا تښتي

ای ناصحه! زما مینه پښتنه ده

پښتانه کله له جنگه په شا تښتي

چې زمري د محبت ور په کې پروت وي

له هغه زړه نه هوسی د تقوی تښتي

زما ژوبل احساس هسې دی ډارشی

چې دعصر له دعا او دوا تښتي

دا د عمر اوږد کاروان دومره په منډه

ولې زغلي چېرته درومي، له چا تښتي؟

زه چې لږ ورته په خیر شم هسې ښکاري

چې هرچانه مرور دی تنها تښتي

د عبرت پر قسمت کوم تندر لوېدلی

چې له څنگ نه یې رقیب او اشنا تښتي.

لرغونی کاروان

کندي کندي کندهار مو راته قند شو
ژوبل ژوبل په زابل کې ژوبلول دي
د غیرت غزاوې وشوې په غزني کې
په وردگو کې وريت شوی وريتول دي
د غليم تير لوگی شو په لوگر کې
د پکتيا زلميان نن بيا په لور تکل دي
هر مکار تکه تکه شو پکتیکا کې
ننگيالي ورکوچېدلي په کابل دي
په هلمند کې هيله من زړونه نخېري
په روزگان کې ارزوگانې واړه حل دي
په فراه کې دفرحت وړمې چلېري
د اغزيو دوران تېر شو دري گل دي
په نيمروز کې نيمه ورځ د دښمن ژوند و
په شنډنډ کې يې شنډ شوي شنډ مورچل دي
د خوښۍ هارونه راغللو هرات ته
چوپ په غور کې د بېغورو غورېدل دي
دا لرغونی کاروان درومي ټول جهان ته
که تاجک دي، که ازبک دي، که مغل دي
په غونډانو کې غنده غونډې خونسا شوې
بلبلي کې نغمې پيل د بلبل دي
په شمشاد کې دغه سپين بيرغ رپاند کړې

لوی څښتنه! د عبرت دغه غوښتل دي.

وځي

چې يې له ژوند نه جنازه دارمانونو وځي

له هغه زړه نه کاروانونه د اهوونو وځي

چې د رودونو قافلې ور په کې شپې تېروي

خاموشي څړيکې له زخمي زخمي زخمونو وځي

چې په نغمه يې غرغړې ته لا نڅاوې کېږي

هغه کړنگا خو د سرو ميو له جامونو وځي

سحره! تا به زموږ اسمان لره په زور راولي

د لوړ تکل زلميان نن بيا له زندانونو وځي

گوره قاتله! انتقام نه چې بېغمه نه شې

د کسات غشي لا اوس هم له دې قبرونو وځي.

عبدالحمید ارغنداوی

ښاغلی عبدالحمید ارغنداوی دلال محمدزوی پر 1321ل کال دکندهار ارغنداو ولسوالۍ په لوی تابین کلي کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې په شاه اشرف ښوونځي کې پیل کړې او تر فراغت وروسته دکابل په ابن سینا منځني ښوونځي کې داخل او تر درېیو کلونو وروسته دکابل دارالمعلمین په لسم ټولگي کې شامل شو او پر 1341ل کال یې د فراغت سند او بری لیک له ترلاسه کولو وروسته په کندهار دارالمعلمین او تجربوي ښوونځي کې د ښوونکي په توگه رسمي دندې پیل کړې، څه موده دارغنداو د غازي محمداکبرخان ښوونځي سرښوونکي او د محمدايوب خان منځني ښوونځي د ښوونکي د مرستيال په توگه هم پاتې شوی دی. پر 1358ل کال یې د گڼو هېوادمینو افغانانو په څېر د مجبوریت له مخې پاکستان ته د هجرت لار خپله کړه، دکمونستي ځواک تر ماتې وروسته بېرته هېواد ته راستون شو او په کندهار کې یې استوگنه غوره کړه.

پر اوس مهال د طلوع افغان ورځپاڼې د ادب او هنر مدیر په توگه دنده ترسره کوي.

نوموړی له ډېر پخوا نه له شعر سره مینه لرله، خو د هغه په وینا کله چې روسانو پر هېواد یرغل وکړ، نو شعر یې نور هم ځواکمن او په زور کې شو او له شعر او هنر سره یې مینه نوره هم اورنۍ شوه. شعر یې دحالاتو تابع دی، هر مهال یې دټولنې انځورونه دهغې اوسېدونکو ته وړاندې کړي او هڅه شوې چې هنریت هم په کې اوچت وساتل شي

فنا

دا جهان به لا ودان وي مور به نه يو

کور او کلی به بل شان وي مور به نه يو

زمانه يوه شپبه تم کېدی نه شي

مور نه پاتې څه ارمان وي مور به نه يو

ښه خدمت له هر افغان سره ښه ښکاري

دا په ژوند کې امتحان وي موږ به نه يو

که مو ځان وپېژاند هله به نېکمرغ شو
که نه سم کار به مو وړان وي موږ به نه يو

ټوله درومي له جهانه په دې پوه شئ
هر عمل مو د ځان وي موږ به نه يو.

وران يې نه کړئ

دا وطن د زرو کان دی وړان يې نه کړئ
د بلبل پاتې ارمان دی وړان يې نه کړئ
د خوږمنو زړو احوال ته نظر وکړه
د افغان شوکت او شان دی وړان يې نه کړئ
هر خونه چې نږېږي زړه درزېږي
دا تر ځان راباندې گران دی وړان يې نه کړئ
هر يو کانی يې سور لال د بدخشان دی
دا زما دين او ايمان دی وړان يې نه کړئ
دلته ښخ دي زموږ د پلار نيکه هډونه
دا مکان دور دوران دی وړان يې نه کړئ.

هسکپرلی پسرلی

هسکپرلی پسرلی دی

بې ثمره نوبهار دی

نه سنبل شته نه بلبل شته

باغ او راغ هم خوار و زار دی

نه ورېخ پر اسمان ښکاري

د هرچا تر سترگو خار دی

خُمکه خړه پړه اېسي

د وپرونو لوی انبار دی

سور گلاب راتوکېدلی

خو د مرگ په انتظار دی

پر بلبلو جوړ ماتم دی

ققنس هم په چغهار دی.

د وحدت توره

زما د سرو شونډو موسکا خوښه ده

د لېونیو بیا ژړا خوښه ده

څوک په تورتم کې رنایي لتوي

د چا د مینې مشغولا خوښه ده

د چا پر سرو شونډو موسکا نه ښکاري

دلته غمونه د بل چا خوښه ده

زه د نفاق له قیده و تښتېدم

نور مې تر دې توره بلا خوښه ده

راشئ راتول شو پر دې خپل نغري

د وحدت توره مې تر ملا خوښه ده.

عبدالمجید بابی

ښاغلی عبدالمجید بابی د غلام حیدر خان بابی زوی پر 1337ل. کال د کندهار ښار د بامیزو په کوڅه کې د خپل نیکه ارواښاد عبدالله بابی په کور کې زوکړی دی، خپلې زده کړې یې په مشرقي او احمدشاه بابا ښوونځیو کې تر دوولسم ټولگي پورې رسولې دي.

د دوو کلونو لپاره یې د ښوونکو روزنې لورې موسسې د ټولیزو زده کړو په څانگه کې هم لورې زده کړې وکړې. د غويي تر خونړي کودتا وروسته یې د ژوند ټولې هیلې او کارونه نابشپړ پاتې شول، له زیاتو کلونو راهې دېخوا شعرونه او نثرونه لیکي.

په شعر کې یې ملي مسایل او ټولنیزې غوښتنې رابرسېره کړي دي، په خپل ځیره ژبه او شاعرانه دریځ سره یې د زورورو پر وړاندې دقلم سنگر ټینګ ساتلی، پر ملي او هېوادنیو مسایلو یې ډېر څه لیکلي او اوس هم لگیا دی. بابی صیب د شهرت او نوم تېری نه دی او د یو شمېر نوم خوښوونکو په څېر هم نه دی چې د هرې ورځې په تېرېدو سره یې فکري او عقیده یې لوري بدلون ومومي، غوڅ دریځ لري او خپله هره خبره په زغرده کوي. گن شمېر نا چاپ اثار ورته پراته دي په دې برخه کې یې ځینې پروژې هم تر کار لاندې دي. خدای ځای هغه ورځ راولي چې نوموړی دغه اثار خپلې درنې او پتمنې ټولنې ته وړاندې کړي. نوموړي د جغرافیې او تاریخ څانگې لوستي، چې په دې برخه کې دډېرې مطالعې او تجربې خاوند دی. سر بېره پر دې د هېواد پر سیاسي او ټولنیزو مسایلو یې هم ډېرې لیکنې کړي چې پاموړ او ارزښتمن دي. د بابی صیب ټولو ورونو او دکورنۍ نورو مشرانو ځانونه فرهنگي او ادبي خدمتونو ته وقف کړي او فرهنگپاله او فرهنگپاله کورنۍ ده. د خپلې ملي ژبې د ودې او پرمختگ لپاره یې هڅې د قدر وړ دي.

شک

دا له شوق نه لمر څرگند دی، که دشپې دروغجن سهار دی

دغه سپین باړخو شین شوی، که چاپېره ترې ښامار دی

دا ژوندون په کټ کټ خاندی، که مرگی رادرومي خوا ته

دامره تن ته ساه ودېږي، که پر زړه دکاڼو وار دی

داله تېې نه زگېروى دى او که خوږ دانالحو دى
د غه لاندې لمر ته خوږند او که لوى منصور په دار دى
دا دتورې شپې تور لاس دى، که پر شنه اسمان برېښنا ده
دغه سوى اور لړونى، که ځلانده ذوالفقار دى
دا مجنون ته ښه راغلاست دى، که ليلا نارې پرې پاشي
دا دمېنې مغزى هسک دى، که برى وړى اغيار دى
د اتدبير ناتوانه ښکاري او که عقل مرور دى
دا ازل د واک څښتن دى، که له بل سره اختيار دى
دا مېرانه نذرانه وه، که خيرات دى دمېراني
دغه سر دى غرغره کې، که مست شوى يې دستار دى
د ابابى په خوب ویده دى، که له وينو سره مل دى
دا خپل لورى ترېنه ورك دى، که دى وركو کې ايسار دى.

نظر

ستا پښتون مخ د اغيارو نظر واخيست
دماښام غله له سهار څخه لمر واخيست
د خونبى پر درشل وير ښه راغلاست وايي

مړه برات ستا له روژې نه اختر واخيست

ماويل ستا پر خيگر به سجده وكړم
خو ابليس رانه دميني منبر واخيست

چا ويل چې د مين تلوسه مړه ده
د ويلار قاصد مې بيا ستا خبر واخيست
دمزار خوا كې رڼا له ورايه ښكاري
شمعې پېټې داوړونو په سر واخيست
دجنون پاچا ته ستورو پيغام راوړ
چې بدنم ژوند دې د مړينې استر واخيست
د بابي غزل دلمر په شونډو وگرځي
لمر له ده او ده لمر نه اثر واخيست.

27/1376 وړی

کندهار

هوډ

د دوزخ تر څنگ مېشت شوي ثوابونه
و نفلونو ته نڅا کړي گناهونه

مانښام غواړي ورته سپين لمر سجده وكړي
دشپې كټ باندې ويده كړي اسمانونه

د رڼو ستورو کاروان په ولجه يوسي

پر لمنه د سپوږمۍ کېږدي داغونه

کهکشانشان ورته په سرو سترگو کاته کړي

دارغند په اوبومينځي وزرونه

ډاډ د سره شفق سينه کې منصور ستايي

زنگوي د دار په غېږ کې سنگسارونه

د بربېناغشو پر سد شپه لېونۍ کره

د تکبير کاني يې څاري منزلونه

د ښکلا پښتنه اوښکه به نرگس شي

که بابي کره ورته پرڅه سوغاتونه.

4/1376 تله/

کندهار

تارونه

راشه غاړه وگوره، گرابي تش تارونه شول

غږ د اناالحق راته پړي او دارونه شول

ستړې د مجنون سترگې، مینه د لیلا گوري

ځي دقافلو سپورمې، مخکې یې مزلونه شول

وینم یې سر تورې شوې، ډېرې پښتنې پیغلې

وژېد پتمن بانو، اوبښکه پیغورونه شول

اوس به سوځوي دوزخ، هغه اورنی شیطان

تشي محرابي چغې، واړه گناهونه شول

ستوري په جرگه تللي، لمر ورته پیغام ورکړ

شپې لکه چې خروش کوي، سره یې مانسامونه شول

راغی دزهرې زېری، وایي سپېدې وچاودې

خوشې شو بندي سبا، مات یې زنجیرونه شول

سور شفق ټیټ سر راغی، ښکل یې کړ ټپي ځیگر

غواړي چې سجده وکړي، مړه یې تکبیرونه کړل

مینه د بابي څاري، دغه پښتني مورچل

دا دکهکشان تړي، یو مخ مورچلونه شول.

1376/9/20 کندهار

عبدالولي حلميار

ملا عبدالولي حلميار د حاجي محمد موسى زوی پر 1354ل کال د کندهار ښار د پنجوايي ولسوالۍ په پاشمول سيمه کې زوکړی دی. زده کړې يې په خصوصي ډول په بېلابېلو ديني مدرسو او جوماتونو کې له بېلابېلو ملايانو او ديني پوهانو څخه کړې دي، له شپږو کلونو را په دېخوا شعرونه ليکي، چې وخت پر وخت د کندهار ولايت په خپرونو کې خپاره شوي دي.

نوموړی اوس د ارغند جريدې مسول چلوونکی دی. داجريده د کندهار ادبي ټولنې له خوا هره مياشت يوځل په (16) مخونو کې په ښه څرنگوالي او څومره والي خپرېږي، چې هنري او ادبي برخې يې ارزښتمنې دي. دحلميار شعر يوازې په الفاظو سينگار شوی نه دی، بلکې د شعر د اوډون اوپيوستون ترڅنگ يې هنري جوړښت ته هم سترگې ور اوړي. دی هڅه کوي په خپل شعر کې له طبيعت څخه داسې توکي راواخلي او ټولنې ته يې وړاندې کړي چې ډېر ذوقونه ورته تېري دي او هر څوک ورڅخه خوند اخلي، ډېر ځل فکر ته هم د هنر پر ځای ترجيح نه ورکوي، د ځينو شعرو پوهانو په اند دا د شعر ذاتي ارزښتونو ته په درنه سترگه کتل دي او څوک چې د شعرونو هنريت ارزوي، لومړی د شعر همدغو ارزښتونو ته د لومړيتوب حق ورکوي. د حلميارصيب شاعري ډېره زړه راکښونکې او مسته ده، دی د کندهار د اوسنيو ځوانو شاعرانو په کتار کې ځان ته ځانگړی مقام لري.

اوده گر

کچکول د زړه کې زړونه وړي د مينې وار غواړي

دغه ملنگ د زخمي زړه کلي ته لار غواړي

هر يو قدم په بسم الله ږدي چې ستوري ښندي

د شپو په غېږه کې يو سپين د رڼا ښار غواړي

په بل څه نه ځي د سپين مخ له خزانه نه رقيب

پوه شوم مارنگه اوده گر داسې ښامار غواړي

غلي به نه شي زما نارې په زولنو ملگرو!
په منصورې نارو کې ونغښتلی دار غواړي

په رنگ د ستورو کې ماښام معلومېده دا کیسه
چرې د نور اخلي تیارو باندې گوزار غواړي.

چغاره

کله چې څړیکه له پرهاره واخلي
لېونی زړه د مینې لاره واخلي

لکه تسپه د عشق پستو گوتو کې
ذکر د یار ته ځای له تاره واخلي

ساقی یو داسې جام به لاسته نه کړم
چې مې له غېږې د خماره واخلي

هلهته شکمنې شپې تېښته وکړي
څوک چې د یار حال له ریباره واخلي

لکه ماشوم خپگان ساتلای نه شي
زړه چې دیدن غواړي چغاره واخلي

د نور چرې ستورو له تېغه وکښې
شپه به زخمونه تر سهاره واخلي

نگاره! ستا سپېگڅلې مینه کې به
رقيب ازار له حلمياره واخلي.

گناه

زه له خوښيو خندا راوړمه ژړا وڅېږي
چې هر ثواب مې ستا په سترگو کې گنا و څېږي

شمعې! دا پاتې پتنگان هم قربانۍ ته راغلل
غواړي چې هسکه تر اسمانه دې رڼا وڅېږي

ددې وطن د خلکو سترگو دا اثر راوړی
کانو د غرونو ته دې وگوري طلا وڅېږي

نور به د عشق په مدرسه کې سرگردانه نه وي
تنکی طالب زړه که په مینه کې ملا وڅېږي

ما رقيبان ليدل په خوب يو د بل غوښې خوړې

غواړم همدا مې د ليدلي خوب مانا وڅېړي

گورو ښايست دى، ځان له خپل موقفه نه اړوي

زما عاجزي او ستا په برخه استغنا وڅېړي

يو مسلمان يې په يقين د راتلو لار وڅاري

د بل له خولې نه چې وعده په ان شا الله وڅېړي

روح بدرگه کړ حلمياره لږ يې لوړ رخصت کړ

لکه منصور چې يې د دار په سر کې سا وڅېړي.

قدرت الله حليم

ښاغلی قدرت الله حليم د حاجي امان الله زوی پر 1360 ل. کال د هلمندولایت په لښکر گاه ولسوالۍ پورې اړوند (کارېز کلي) کې زېږېدلی دی، لایو کلن و چې د ځینو ستونزو له کبله پاکستان ته کډوال شول او په (ځنگل پیر علیزي کمپ) کې استوگن شول؛ خپلې لومړنۍ زده کړې یې په بېلابېلو ښوونځیو کې تر سره کړي او منځنۍ هغه یې هم د کوټې په ښوونځیو کې پایته رسولې دي. پر 1376 ل. کال یې کندهار پوهنتون ته د کانکور ازموینه ورکړه او اوس د همدې پوهنتون، کرنې پوهنځي د درېیم کال محصل دی، د استاد الفت، رحمن بابا او غني خان له شعرونو سره مینه لري او خپله د 1378 لمريز کال له وږي (سنبلي) میاشتې څخه راپه دېخوا شعرونه لیکي، چې یوه ټولگه یې برابره کړې ده.

د شعر پر لمن یې داسې ارزښتناک توکي هم موندلای شو، چې پرې ډاډه شو، سادگي، مینه او عاطفه یې د شعر سینگاروونکي توکي دي، که یې ډېره مطالعه او ریاضت وکړ نو امید شته چې شعر یې نور هم ښه شي. د نورو فرهنگي هڅو تر څنگ اوس د کندهار شریعت غږ راډیو نطق هم دی، سربېره پر دې د پوهنتون له فرهنگي څانگې سره هم همکاري لري او ددې څانگې میاشتنیو غونډو ته ځینې ډرامې او نندارلیکونه هم لیکي، چې په هره غونډه کې مینه والو ته وړاندې کېږي. حليم صيب لځوان دی او د فرهنگي کاروزیار لپاره یې ډېره انرژي پر ځای پاتې ده، که له دې هڅو سره یې مینه همداسې اورنۍ وه نو امید شته چې ډېر غوره خدمتونه به وکړي.

يادونه

په زړه کې مې راگرځي څو يادونه د جانان

په سترگو سترگو وينم تصويرونه د جانان

رويبار هم په سرو سترگو داسې وايي کله کله

غماز خيړل په لاره کې خطونه د جانان

يو لاس به روايت د ټول جهان کړي راجپه

راځي به ښه بېخاره بيا خيالونه د جانان

يو رود په خروش روان و، په كې څرك واهه سندرو

ښكاره وو ډكېدل تر ښه لاسونه د جانان.

تنكى مينه

پاتې مې نيمگړې شوه تنكى مينه

ويې رږوله زما سپلې مينه

نه يې دي خندلي لاد گل په خوله

زړه كې يې ده پاتې د غوتې مينه

اور به شي، لمبه به شي، لوگې لوگې

زړه كې مې تودېږي لېونې مينه

ناست به تنها خوښ وي له رمې سره

نه لري شپانه بې له شپېلې مينه

خوښ مې په رښتيا روزگار د مينې دى

نه لــــري هېڅوك همېشنى مينه.

پرنېته

تاندۀ اوشكۀ چي گرېوان باندې سپرۀ وه

هغه زما د زړه په وينو باندې سره وه

بېلتانه دې شو انگار زما لپاره

خكۀ جوړه راته لويه اندېښنه وه

خوك به نه و خو بس زه به گرځېدمه

زما ملگرې يوه د مينې پرنېته وه

هم سهار او هم ماښام وم لالهانده

چې پر ما كله راغلې دا خپه وه.

گلالی زهیر

دوست محمد گلالی زهیر د عیسی محمد زوی پر 1355ل کال د کندهار ښار په پنجوايي ولسوالۍ کې زوکړی دی. په پاکستان کې تر اووم ټولګي پورې زده کړې کړي، سربېره پردې یې په کندهار کې هم له ځینو جوماتونو او دیني مدرسو څخه دیني زده کړې کړې دي، له څو کلونو راهیسې په کندهار کې مېشت دی او اوس پر ورځنیو چارو بوخت دی، ځینو ترنم ویونکو ته یې هم ډېر شعرونه لیکلي، له همدې کبله یې د ډېرو شعرونو رنگ حماسي او سیاسي دی، ادبي او فرهنګي ډګر ته په دې وروستیو وختونو کې راګډ شوی او اوسنۍ پنځونې یې لومړنۍ تجربې ګڼلای شو.

د هېواد ډېرې دردوونکې پېښې یې لیدلي او په خپله هم ډېر ځورېدلی او کړېدلی ښکاري. نو ځکه یې په شعرونو کې داسې انځورونه پنځولي چې له همدې پېښو څخه څرېبېږي او سرچینه اخلي. که یې نور کتابونه هم ولوستل او د نورو پخو شاعرانو له لارښوونو او تجربو نه یې ګټه اوچته کړه نو کېدی شي شعر یې نور هم ښکلی او زړه راکښونکی شي.

میوند

بیا یې میوند کې انګرېزي لښکرې وځپلې
 پېغلې ملالې له غلیم څخه میدان گټلې
 دسباوون قاصد ویل تورې ترورمۍ شوې قتلې
 چې سپین سبا له تورو شپو څخه افغان گټلې
 لا یو په بل پسې نرېږي د زاغانو ځالې
 وخت د سپرلي شو بلبانو گلستان گټلې
 ځکه هوس کرم را اعطا شول د وصال څو شېبې
 زه بريالی شم له اغزو نه مې جانان گټلې

سبا

ښامار د هجر مې عالمه نن سبا قتلوي
لکه مجنون چې قتلوي هغسې ما قتلوي
غمونه لارل توپاني شول سمندر ترې جوړ شو
اوبښکې دسترگو ځي گرېوان ته چې خدا قتلوي
خزان په منډه منډه لارو د گلشن پر لوري
گل يې تالا کړ اوس هغه ښکلې بورا قتلوي
تروږمې خو بيا سترگې ښکاره کړې ته يې خير کړې الله
خنجر په لاس کې ښايسته سپينه رڼا قتلوي.

هوس

د بلبل د وصل شپې دي د خزان کډې بارېږي
هره څانگه دسرو گلو په موسکا شوه هوسېږي
بوراکان يې و ديدن ته له هر ځايه دي راغلي
گلغوتې گرېوان څير لى پته خوله ورته خندېږي
گل گلاب سره بارخوگان کړل له سنبل سره سيالي کړي
چمبېلي زړه رانه وړى يو گړى مې نه هېرېږي
جعفر يانو ځان سينگار کړ عطر وپاشل ريحانو
انار گل چې رنگينه دى د عشاقو ډېر خوښېږي

د سپرلي ورمې خپرې شوې په وطن او په سارا کې

بلبلان له ډېره شوقه په هوس هوس چغېري.

1377 وری/27 ل کال

محمد اکبر

ښاغلی محمد اکبر د حاجي محمد شريف زوی پر 1358 لمريز کال د هلمند ولايت د نادعلي ولسوالۍ په " لوی باغ کلي " کې زېږېدلی دی. خپلې لومړنۍ او منځنۍ زده کړې يې په لښکرگاه ښار کې ترسره کړي او اوس د کندهار طب پوهنځي دويم کال محصل دی، ښايسته ډېره موده يې پر شاعرۍ اوږي، خو د ډېرې مطالعې او کتاب موندلو لپاره يې ډېر وخت نه دی موندلی. دځينو ګوتو په شمارو شاعرانو شعرونه يې لوستي چې دده د مطالعې ساحه په همدې څو شعري ټولګو کې محدوده پاتې شوې ده، ددې دوو درېيو کلونو شاعري يې څه له پاسه يوې ټولګې ته رسېدلې ده.

دی هڅه کوي چې د خپل شعر په ساده کلام کې د اند او خيال وړانګې وغزوي، له لرغونو شاعرانو څخه اغېزمن دی، خو دده ځانګړی ځاني نوښت ددې اغېز ځينې ځنډې پټوي، خو که له تکراري ترکيبونو او سولېدلو موضوعگانو څخه ځان خلاص او نور هم د نوښت پر لوري ګام واخلي غوره به وي. چې د نويو شاعرانو له کلام سره اشنا کېدل او دهغو ژوره مطالعه ورته ګټوره تمامېدی شي. ددې تر څنګ که رغوونکو او سموونکو کره کتنو ته هم په درنه سترګه وګوري، ډېره به ګټوره وڅېږي، ځکه دا کار به ډېرې لارې ورته اوارې کړي همداراز په ادبي غونډو کې ګډون او د نورو شاعرانو تجربو ارزونه هم ورته ارزښتمنه ده.

غرور

زاهده! له مسجد نه مې سجدي راکوچېدلي

جنت مې پر کور راغی، ميکدي راکوچېدلي

له هجر او غمازه به د قهر څه گيله کړم

اسمانه! له غوسې دې کنارې راکوچېدلي

چنگېز په وینو سور دی او زېښتي د خلکو وینې

که سترگو مې د یار له غمه سرې راکوچېدلي؟

ما زړه و امانت ديار په پښو کې غورځولي
پرې خېژي، د غرور يې ولولې راکوچېدلي

دوی غاښ راته چيچي، ته وا چې پلار يې ما وژلی
خبر له گناه نه يم، زولنې راکوچېدلي
په خپله گمراهۍ کې به د مرگ کندی ته درومي
اکبر نه اوس د عقل پيمانې راکوچېدلي.

1379/3/2 لمريز - کندهار

د اور ټال

ستا بېلتون مې گناهونو ته مجبور کړي
لکه څوک چې د چا مال او هستي چور کړي

چې ښکلا ترېنه پيدا شوه هم ستا نور و
پر دنيا باندې ځلښت پېڅلی نور کړي

پرې پوهېږم دا زما د وير اختر دی
چې رقيب خندان خوشحال دی او سرور کړي

د مقصود کعبه مې ته، قبله مې ته يې
ستا په هجر کې څوک څنگه ځان صبور کړي

زه به بيا د دوزخي اور پر ټال زانگم
که مې ستا له جنتي مخ ځنې دور کړي.
کندهار

زورور

يو چا توره په لاس د ميو جام له مور نه واخيست
په سرو وينو گټلی يې انعام له مور نه واخيست
په سترگو دې رانده کړو او قيامت راباندې جوړ شو
اسمانه! دا دې څنگه انتقام له مور نه واخيست؟
په سود و زيان خبر نه يو، گړنگ دی ور روان يو
خوديه! زور دې ولې سوچ و پام له مور نه واخيست
ستا خيال راته سکروټو نه دگل غوټی کړه جوړه
خندا دې زموږ د بد عمل انجام له مور نه واخيست
جفا به دې تر مرگه هېره نه کړمه نامرده!
ځواني دې راته غم کړه، تا آرام له مور نه واخيست

زما د روح قاتله! پر لېمو مې قدم کېږده
له تاسره مې روح ځي، که دې پام له مور نه واخيست

سېلاب د ترمو اوښکو د اکبر پر مخ راغلی
چې نن دې خوږ نظر د سترگو پام له مور نه واخيست.

کندهار

چل

وخته څنگه دې له غم سره اشنا کړم
له خندا او خوشحالی نه دې جلا کړم
په ازل يې رالیکلې همدا برخه
چې پر ورځ د اختر خامخا ژړا کړم
که څو ځلې مې خپل سر و مال بایلي
داقمار او جواړي خو په بیا- بیا کړم
ما خپل عقل دی خوړلی ښاد به نه شم
چې له یاره سره چل کړم او جفا کړم
د اکبر د غمپرلي ژوند په پای کې
خپل ټوټې ټوټې ملت خو به دوا کړم.

نذرانه

سر بېر او گرهوان څیری، ټول ژوندون مې سوی سکور دی

خپل دا مات زړه به در وړمه په کچکول کې ستا کوڅې ته
خدایزده دا د ازل لار ده، که زما خپل بد عمل دی
پتې سترگې ور روان یم، گړنگونو، سرې لمبې ته
نه اختر، نه مې سپرلی شته، نه باران او نه ځواني شته
پر موږ جوړه عاشورا ده، ټوله درومو هدیرې ته
ددې خپل زړه په قبله کې، ستا د مینې په کوڅه کې
انتظار اکبر ولاړ دی، سر په لاس و نذرانې ته.

محمد سرور حُسنيار

ښاغلی محمد سرور حُسنيار د دين محمد زوی پر 1349ل. کال د کندهار په شپږمه ناحیه کې زېږېدلی دی، ده هم خوږې وړې زده کړې کړي، خو له پوهې او هنرسره يې مينه دومره ډېره وه چې په لنډه موده کې يې ډېر مزلونه وو، دهمدې اورنۍ مينې برکت و چې تر ډېر ځنډ وروسته يې په دې وروستيو دوو کلونو کې د شعر رنگيني او ښکلا زيات او ځينې شعرونه يې د نوښت په اب ورنګول شي، حُسنيار خو خپله هم دښو اخلاقو او صميميت غر دی، سره له دې چې د ځينو چارو بوختيا يې ډېره ده خو بيا هم له کتاب و مطالعې سره ډېر شوق لري، هغه چې کله پر پېښور يا کوتې ښارونو ورپېښ شي نو تر هر څه يې کتابونو ته ډېره سودا وي، چې څنگه د خپلې خوښې کتابونه پيدا او کندهار ته يې يوسي.

حُسنيار ايله ددې نږدې دوو کلونو په بهير کې پښتو نوی او زوړ شعر په ژوره توګه ولوست، چې تر همدې ژورې مطالعې وروسته يې په خپلو پنځونو کې هم لوی انقلاب راوست، په شعر کې يې هنري ښکلا او صميميت سره غاړه غړۍ شوي، دا خپله ددې څرګندوی دي چې نوموړی د ويلو لپار يو څه لري، خو غواړي خپلو دغو خبرو ته هنري بڼه ورکړي.

خو لا ډېر مزلونه ورته پر لار پراته دي او که د ده مېړانه او مينه ورسره يارانۀ کوله نو دی به په دې ډګر کې بريالی او سرلوړی پاتې شي.

څلي

خيال مې طواف کوي همېش ستا د يادو پر څلي

احرام د اوبښکو يې ترلی، د سلګو پر څلي

د بېلتانه د شپو تسبي به لا ترڅو اړوم

ترڅو به ذکر کړم د اوبښکو د دانو پر څلي؟

ستا د وعدو کښت مې کرلی و د زړه پر ځمکه

ونه سپړېده، يوه وعده ډېرهرو پر څلي

زړه مې زهير لکه یتیم د خندېدلو نه دی
لکه غوتې خوله کړمه خلاصه د اغزو پر څلي
سپند که يې نه شوم چې تر سر مې يو ځل وگرځوي
کاشکې وای دود، مخته ورتلای د لمبو پر څلي.
کندهار

وږمه

بيا به ځمکه له ځيگره دچينو اوبه راپاشي
پر مايوسو وچو څانگو، د اميد گلان به واشي
سر د کلي غونډۍ گوره، لکه گرمه ژپره پېغله
بيا به شين کميس په غاړه، لکه ناوې په خندا شي
باد به ناست پر تخت د ورېځگگو، د برېښنا غمچينه لاس کې
راشيندي به سپين سپين څاڅکي، لکه ستوري په نخاشي
د ملا په شان به غر کړي، پر اوږو څادر د واورو
لکه اوبنکې د مين به ترې "ارغند" و "ترنک" راشي

زما د هیلو پر غوټۍ به، د خوښۍ وړمه چلېږي
دغه ستا مستې خندا ته، چې ملیار خوښ په گډا شي.
1379/4/3 ل کال، کندهار

زنځیر

ښکلی سهار مو په تیارو کې شو بند
لمر مو د شپو په زولنو کې شو بند

سپوږمۍ اوس ځکه قدم اخلي کرار
زنځیر د ستورو یې په پښو کې شو بند

ما له پردیو نه ډار کله کاوه
اوس مې گرهوان خپلو لاسو کې شو بند

هیله یې یووړلې د اوبسکو توپان
لامبوزن خیال مې په څپو کې شو بند

د ژوند اغزنو لارو سترې کړمه
مرگی د وخت په پنجره کې شو بند

غماز نيولي د گودر لارې دي
کتار د نجونو په کوڅو کې شو بند.
کندهار

د رڼا غرونه

ستوري یو شوله و شپې ته، نړوي تیاره برجونه
لمر دوړانگو تېر راوړ، پرې کوي د شپې لاسونه
وخت ملیار و بن ته راغی، دوحشت تخمونه کاږي
دعرفان ځولۍ ورڅخه، پرې کړي د رڼا غرونه
هیله پېغلې ځي گودر ته، د حاجت منگي پرسروړي
مازیگر پیر یې راغلی، ترېنه غواړي حاجتونه
خیال شپونکی درومي و غرو ته دخندا شپېلۍ په لاس کې
د خوښیو رمه ناڅي، د زړه وری وهي ټوپونه
د ارزو ژبه ایله شوه، د ارمان په ستر جهان کې
د امید قاصد راغلی، نور به نه وي بندیزونه
زما د فکر زخمي غره کې بیاگلان دي ټوکېدلي

دغزلو پېغلو جوړکړل پر لمن يې اتڼونه.

1378/7/15ل. کال، کندهار

ميرزا محمد شکېب

ښاغلی میرزا محمد شکېب د الحاج راز محمد زوی پر 1359ل کال د زابل ولایت د شاه جوی ولسوالۍ په خواجه نومي کلي کې زوکړی دی. د کوټې، کراچۍ، زابل او جلال اباد په بېلابېلو ديني او جهادي مدرسو کې يې زده کړې کړي او پر اوس مهال هم په کندهار جهادي مدرسه کې خپلې زده کړې پرمخ بيايي.

د میرزا محمد شکېب په شاعرۍ کې رواني او له طبیعت سره د شاعرانه مینې پالل پامور دي، له هغه مهاله چې په کندهار کې مېشت شوی نو د "ارغند" مستو څپو يې ذهن ته ډېره سمسورتيا وربښلې او شعر يې هم د څرنگوالي له پلوه بېل رنگ خپل کړی دی. له شکېب سره مې يو ځل ليدلي، تنکی او د ښې طبعې خاوند ځوان دی، د کندهار په اوسنيو څېرونو کې يې هم ځينې شعرونه ترسړگو کېږي، چې ورځ پر ورځ يې د هنري پرمختگ څرگندونه کوي. د لرغونې اوسمهالې شاعرۍ مطالعه يې هم ښه ده او کله چې يې شعر لولو نو دده شاعري هم د اوسمهالې هغې په رنگ رنگول شوې شاعري ده.

د ارغند له غاړې

مسته سندرې شي وږمه شي څپه

چې له ارغند ځنې ستنه شي څپه

د ننگ ټپې مو په زلميو وېشي

او شي ملاله پښتنه شي څپه

زما احساس يې کړ د غرونو ملنگ

مستي نڅاوې کړي غرڅه شي څپه

خدايزده کوچی ده که له غرونو راغله

نرمه شپېلی وهي شپنه شي خپه

ورسره ملې وي سندريزې وړمې

ترنگ شي سبتار شي او نغمه شي خپه

خان سره راوړي خاطرې د پرون

د شکېب سترگې او لېمه شي خپه.

1379ل کال. کندهار جهادي مدرسه

هجومه!

کله چې راشې د يادو هجومه

د تېرو تېرو خاطر و هجومه

ما چې به يار ته مخامخ ويلې

د هغو مستو ترانو هجومه

راشه د زړه په کور کې خای درکوم

دتېرو غشو او بڼو هجومه

راخه زما د غېر رباب شه راخه

خود مې قبول يې په لېمو هجومه

ته وفادار شوې له جانانه ځنې

زموږ د وصل د شېبو هجومه

څومره دې ملې وې خاطرې خاطرې

د هغو هغو او هغو هجومه

1379 ل کال، زابل

هله ژر شه

د سعدالله سعيد زابلي په اقتفا

نور مې ختمې دلته شپې دي هله ژر شه

رانه تللي قافلې دي هله ژر شه

دا څو کړنې مې په ياد درسره واخله

زما د مينې خاطرې دي هله ژر شه

د وصال دور مو تېر شو نور به نه وي

په نصيب مو شوگيرې دي هله ژر شه

ستا به خال د تصور په غېږ کې واخلم
د هجران ياغي خپې دي هله ژر شه

نور يې وصل پر موږ کله پېرزو کېږي
د رقيب بيا سترگې سرې دي هله ژر شه

لږ په مينه راته وخانده له ورايه
د ديدن وروستۍ شپې دي هله ژر شه

په ژړا منزل د هجر نه لنډېږي
دا د مينې سلسلې دي هله ژر شه

د شکېب خو درته نور څه پاتې نه دي
خر وطن، خالي کوڅې دي هله ژر شه.

1378 ل کال.

نوري شيون

ښاغلی نوري شيون د حاجي عبدالکریمخان زوی پر 1355ل کال د کندهار په شپږمه ناحیه کې زېږېدلی دی. لومړنۍ او منځنۍ زده کړې يې د کندهار په زرغونه انا تجربوي ښوونځي کې ترسره کړي او وروستني دوه ټولگي يې په ابوريحان البېروني ښوونځي کې ولوستل، چې د ښوونځي د دوولسم ټولگي بری ليک يې پر 1375ل کال ترلاسه کړ، د کورنيو اقتصادي ستونزو او يو نيم نورو خنډونو له کبله ونه توانېد چې خپلې لوړې زده کړې پيل کړي. اوس يو تکړه گنډونکی (خياط) دی او له دې لارې خپلې کورنۍ ته حلاله روزي برابروي.

له شعر سره يې د ښوونځي له مهاله مينه درلوده. د دوستانو او کورنۍ هڅونو يې هم د تشويق او هڅونې په برخه کې ډېر اغېز لرلی دی، که څه هم په ادبي غونډو او ناستو کې لږه برخه اخلي خو بيا يې هم شعر ليکل او لوستل نه دي پرې ايښي. شاعري يې ډېره تنکۍ او ځوانه ده، که د شيون مينه او لېوالتيا همداسې پاتې وو نو کېدی شي خپل ارمان ته ورسېږي، ترډېره حده دنورو ځوانو شاعرانو له شعرونو سره مينه لري او د طلوع افغان ورځپاڼې، خلافت او کندهار مجلو ادبي او هنري برخې په ځير سره لولي، له همدې کبله يې له همدغو شاعرانو څخه ډېر څه زده کړي او لا يې هم خپله مطالعه روانه ساتلې ده.

دار

برېښنا يمه د ورېځو په تلوار در څخه ځم

منصور غوندي څارېرم سر په دار درڅخه ځم

ليلا چې خپه نه شي د مجنون په لېونتوب

سرې اوښکې تويومه پر دې لار درڅخه ځم

د هيلو مات وزر مې په څکېدو څکېدو کې وږمه

زړگي دې رامات کړي، په فرار درڅخه ځم

ساقی جامونه راوړه د عمرو نویمه تری
بې برخې مې پرې نه ږدې چې خمار درڅخه ځم

د مینې لېونې یم ترې خپل ځان لوگی کومه
پتنگ یم د اورونو په انګار درڅخه ځم
نوري چې خطا نه وځې په وعده د خپل نګار
دا ځای درته پرېږدم په بل دیار درڅخه ځم.

1379/1/4 ل کال. کندهار

خپلواکي

زموږ روح زموږ عزت دی
ترېنه څار شم حریت دی

د نېکونو او پلرونو
راته پاتې دا ثروت دی

د افغان د قوم شهیده
دغه ستا ستر شهامت دی

کارنامې دې ستایل کېږي
ستا مېړانه حکایت دی

مکناتین دې په غوڅ کړ
د سرلوړې ژوند رفعت دی

د ایوب توره ځلېږي
د پرنګ پر سر افت دی

حماسې دي د ملالې
د هېواد نوم پرې اوچت دی

دغه خاوره د زمرو ده
دا ټاټوبی د عظمت دی

یرغلګر به هلاکېږي
دا هم مینه محبت دی.

تنده او بربادي

مینه هم تنده وه له ځانه وته
د سرابونو پر ناپایه لمن
هر جلوهلي ته یې لاس پرکاوه
خو هلته هېڅوک هم څه داسې نه و
چې وي ژوندی تر تندې

ټول په يوه ساه وو له منځه تللي

کلي کورونه په لمبو سوي وو.

کندهار

اختر محمد د لسوخته

ښاغلی اختر محمد دلسوخته پر 1325ل کال دکندهار ښار په ارغنداو سیمه کې زېږېدلی دی، لومړی شعر یې پر 1350ل کال ویلی، تر اوسه یې شعر ویل او اورېدل نه دي پرې ایښي او په دې برخه کې یې د ریاضت "چې یوازې له نورو څخه اورېدل دي" لمن ټینګه ساتلې ده. ځکه دې ښاغلي هېڅ ډول زده کړې نه دي کړي، نه لوست کولای شي نه هم لیکل. خپل شعرونه په ټیپ ریکارډر ټیپوي، بیا یې په بل لوستي "باسواده" سپري لیکي. د نوموړي گڼ شعرونه له منځه تللي او هغه څه چې یې په یاد دي ځینې ترې گډوډ شوي او ځینې هېر شوي دي. له دې کبله پر دې نه دی بریالی شوی چې خپل شعرونه خوندي کړي.

دلسوخته صیب دژوند ډېرې سپرې تودې لیدلي او ډېر کړاوونه یې گاللي دي، په ځوانۍ کې یې د هېواد بېلابېلو ولایتونو ته سفرونه کړي او په ډېرو ولایتونو کې بلد دی، نوموړی د کندهار له ولسي شاعرانو څخه دی، له دې کبله، ډېر شعرونه یې ولسي رنگ او څرنگتیا لري، چې حماسي رنگ یې تر نورو زورور دی.

ښاغلی دلسوخته په زړه پاك او ساده سپری دی، د کندهار له ځوانو شاعرانو سره مینه لري او هڅه کوي چې د کندهار ادبي ټولنې په هره مشاعره کې گډون وکړي، د ملگرو د خوشحالی لپاره د شعر په ژبه ټوکې ټکالې هم کوي چې ځینې ټوکې او طنزیه خبرې یې په سرو روسانو پسې هم نظم کړي، هغه تر انقلاب وروسته یو شعر لیکلی چې یو بیت یې داسې دی:

هواوې خړې پړې ، د تاریخ تورې دورې دي

ښادي چندانې نه شته، پر هر ځای دغم نارې دي

همدې شاعري د ژوند ډېر کارونه ورڅخه پاتې کړي، د دلسوخته صیب ریاضت او شعري مطالعه دا ده چې له راډیو یا د ملگرو له خولو څخه شعر واوري او خپل تنده پرې ماته کړي؛ دا یې هم شعري بېلگې، هیله ده له دې سره د دلسوخته صیب زړه روغ و زرغون او ذهن یې نورو شعرونه ته وهڅېږي

زغم

چې پر سر یې د غمونو باران وشي

هغه زړه چې د پښتون وي تنگ به نه شي

خپل بادار ته به په هسك مغزي ولاړ وي

هر دښمن ته به خنجر د لږمانه شي
افغانانو سبا کړي ترخې ورځې
تېر تاريخ ته که په غور نظر وشي
هر جابر يې دی په يو وار پرې ايستلی
سل کلونه که تېرېږي هېر يې نه شي
د خپل دين او د وطن ازادي غواړي
هر افغان به شين زمري دخپل ځنگله شي.

درياب

ماشروع کړ د ادب و شعر کتاب
دغمونو لوی دریاب، شولم غرقاب
دا دحق او باطل وېش زما قلنگ شو
زه عاجز یمه او دا دی غټ حساب
ته بری دحق ویلو را کړې خدایه
د قیامت پر ورځ چې نه شم نا ځواب
د ظالم پر ضد به وایمه بیتونه
هر مظلوم ته ورکومه د زړه تاب
دلسوخته غریب چې وایم دا بیتونه
زه کچکول درورم ستا در ته په هر باب.

جفا

هغه ورځ به راشي چې ستا غوټه به يو بل شني
ډېر ستا قريبان به دې خالونه دکاکل شني
هغه ستا محبوبه چې و تا ته ډېره گرانه
تا به پرې خوابدي کړله ټوله قريبانه
ته په عاجز پروت يې بيا هغه کاروان به بل شني
ډېر ستا قريبان به دې خالونه دکاکل شني
مه پرې خطا وځه چې بهار نه تېرېږي
هر گل چې بهار شي اخر بېرته خزانېږي
وگوره سپېرې ځمکې ته بهار و خزان تل شني
ډېر ستا قريبان به دې خالونه دکاکل شني.
کندهار، ارغنداو

صديق الله مين

صديق الله مين د ښاغلي محمد نور زوی پر 1357ل کال د کندهار ښار په شپږمه ناحیه (چونۍ) کې زوکړی دی، تر څلورم ټولگي پورې يې زده کړه کړې او له 1375لمريز کاله را په دېخوا شعرونه ليکي، تر اوسه يې تر 150 زيات قافيه وال، ازاد او نيمه ازاد شعرونه ليکلي، خپلې لومړنۍ شعري ټولگې ته يې "د ښکلا غبرگون" نوم ورکړی چې لا چاپ شوې نه ده.

په شعر کې يې د لرغونو شاعرانو اغېز جوت دی، خو دا اغېز ډېر هم نه دی چې د شاعر ځاني نوښت په ځان کې ورک کړي، بلکې شاعر د نوښت او د نوي بيان څرگندولو لپاره هڅه کوي داسې توري او ترکيبونه وټاکي چې د موزونوالي تر څنگ نوي وي، غزليز او عشقي رنگ يې تر يوه حده پر اند زورور دی، چې پر شعري ځواک يې دلالت کوي، ځکه نوموړی دا توکي د هنر په اب رنگوي او نورو ته يې وړاندې کوي. (مين) مين شاعر دی چې خپله مينه يې په خپلو شعرونو کې انځور کړې ده، که دشعر نورې هنري بېلگې يې په غور سره ولوستې او خپلې تجربې يې هم ورسره شريکې کړې، نو کېدی شي د ښکلا ډېر غبرگونونه يې له کلام څخه رااوچت شي او د ډېرو خلکو زړونه يې په شعرونو وتخښي.

مين اوس په کوټې ښار کې استوگن دی، له خپلې کورنۍ سره د اقتصادي لاسنيوي په موخه خياطي کوي، خو شاعري يې پرې ايښې نه ده. د کندهار او کوټې ښار په ځينو خپرونو کې يې شعرونه راځي. شاعري يې په خوند روانه ده او خدای ځدي وکړي چې تر پايه همداسې تانده وي.

راز

په خوله ويلای نه شم، په ښو حال درته وایم
 شرمېرمه اشنا! په اشارو حال درته وایم
 زاهده! واوره - واوره ما شراب څښلي نه دي
 قسم-قسم-قسم شم، په توبو حال درته وایم
 زما او د هوس تر منځه ډېرې فاصلې شته
 خو غم ته چې نږدې يم، په سلگو حال درته وایم

مور دواړه خو مطربه خُکه نه سره پوهېږو
ته وايي په نغمو، زه په شعرو حال درته وایم
دا پټ د زرگي راز چې مې له تا سره شريك دی
نو خود به په سجدو کې په پښتو حال درته وایم
د مینې افسانې مې درته ډېرې وویلې
خو نن به په غزلو، په تپو حال درته وایم
ویلی درته هېڅ نه شم مین ښکلی بېدرېغه
په ډېرو وسوسو، په اندېښنو حال درته وایم.

کندهار

یون

د مستو تپو غېږ کې تر دورانه پورې لارم
و خیال راسره مل، تر خپل جانانه پورې لارم
ارمان و، لېونتوب و، د خوانی په تصور کې
بېباکه بې پروا چې تر زندانه پورې لارم
د اوبښکو د خُک غوندې زما ژوند هم مظلومیت و
هوس نه مې زړه بل و، تر خپګانه پورې لارم
نه اور، نه اوبو مې کړم، خپل ضمیر مې کړم په خپله
چې بېل شوم زه له خُانه او تر خُانه پورې لارم
د چا د خوښۍ واک به و، ضرور زما پرهیلو
امید سره مې تپت سر چې تر شانه پورې لارم
فکرو کې لوبېدمه د شاعر ذهن پرغولي

چې ښکلی شان غزل شوم، تر زبانه پورې لارم
خواهش انځور- انځور و "مینه" د دیدن مې
د یار رخسار طبیب ته تر در مانه پورې لارم.

رنگ

د فلك غېږکې د ستورو یو تربله سره جنگ دی
د شفق په وینو باندې د سپوږمۍ سپین رخسار رنگ دی

د بنو حبشي پوځ دې کړ تیار یو مظلوم زړه ته
دا انصاف ستا د الفت دی او که دا پښتو او ننگ دی؟

چې فریاد وکړه حمله نن بیا دذهن پر وطن مې
اسوېلي کاندې هجرت اوس ترې رباط د شونډو تنگ دی

د نفرت لور کرکې خپل ځان په نکاح چې کړ د بغض
زېږوي به عنادونه، داټېر ټول د پیرنگ دی

د زرگي پر کندهار مې د وصال ابادي پیل شوه
جوړوي بیا ها تعمیر یار، د خورې مینې چې ږنگ دی

د مین د هیلو ناوې خدای خبر کله سینگار شي

خو د خیال په بستره کې لا اوس پروت پر سره پالنگ دی.

گلاب

د ژوند په دې سترې سفر کې ځان ته لاره گورم

حساس وگړی یم په کانو کې هنداره گورم

زما تر خپل ځان، زما بخت راته بېبخته ښکاري

ځکه تر ځان چې همپشه دی ناکراره گورم

څرېکي دردونه عبث مه کوه بېوسه یمه

نه شته دارو، ملهم، مایوس در ته پرهاره گورم

خیر دی ساقی که نه وي جام په لپو را کره شراب

زه خماری نه تر نوبت او نه تر واره گورم

تیاره تقدیر د هجر شپې ته رسولی یمه

چې د همت په سترگو اوس درته سهاره! گورم

بې قدره وخت دومره نا پوه کرمه مین ځوانیمرگ

چې د گلاب گل په گلونو کې بې خاره گورم.

ښاېسته کندهار ډېر- ډېر يادومه

په پښتو کې سلیمان ماکو ساېزي د تذکره لیکنې ډېره له نن څخه څه له پاسه اووه سوه کاله وړاندې د کندهار په ارغسان سیمه کې کېښوده او د پښتو "تذکرې الاولیاء" کتاب یې وکښ، چې څو پاڼې یې ترلاسه شوې دي. تر ده وروسته څه کم درې سوه کاله وړاندې محمد هوتک د پټې خزانې په لیکلو سره تذکره لیکنې ته وده ورکړه.

په شلمه پېړۍ کې ارواښاد علامه عبدالحی حبیبی د تذکرې الاولیاء او پټې خزانې پر موندلو سربېره د لومړي ټوک "پښتانه شعرا" په لیکلو سره د معاصرې تذکره لیکنې بنسټ کېښود.

نیمه پېړۍ وړاندې ښاغلي مراد شینواري د (خیبر ادب) د تذکرې په لیکلو سره د پښتو د سیمه ییزو تذکرو لړۍ را ونښلوله او بیا نو دومره تذکرې ولیکل شوې چې له لسگونو څخه د سلگونو خانې ته ورسېدې او دا زرینه لړۍ لا روانه ده.

د گران صالح محمد صالح دا تذکره هم یوه سیمه ییزه تذکره ده، چې د لوی کندهار د ځوان ادبي نسل فکرونه او مخونه په مور گوري او د پنځوسو تنو په شاوخوا کې ځوان او ځوانفکره شاعران راپېژني.

لوی کندهار یوه ځانگړې ادبي حوزه ده، چې له پخوا نه تر اوسه پورې خپلې ځانگړنې لري او دا ځانگړنې ساتي او د ادبي ځانگړنو ترڅنگ یې ژبنۍ ځانگړنې هم د پام وړ دي.

دا تذکره مور ته رابښي چې د هېواد په دې اغزنو او تاوجنو حالاتو کې هم ادبي گلونه راټوکېږي او د فکر وږمې خوروي، خو ددوی ادبي گلونه ددې اغزنو او تاوجنو حالاتو داغونه او زخموڼه هم په خپلو پاڼو کې لري او راتلونکو نسلونو ته یې ورلېږدوي.

گران صالح زیار ایستلی د خپل سلف "سلیمان ماکو" غوندې چې د پښتونخوا په لتو گرځېدلی و، د لوی کندهار په لتو وگرځي، سیمه په سیمه او کلی په کلی له ځوانو او تاندو شاعرانو سره وگوري، ددوی ژوندلیک او ویناوې راغونډ کړي او دا دي اوس یې چې د پښو د سفر ټنګې چاودلې دي، نو دا ادبي مرغلرې لږ کوي، پېي یې او ستاسو مخې ته یې ږدي.

زه دده دا ښکلی او گټور اثر د پښتو تذکره لیکنې په غېږ کې یوه ښه زیاتونه گڼم او ذوق و زیار یې ستایم.

په مینه

حبیب الله رفیع

1380ل کال _ پسرلی

پېښور _ پښتونخوا

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**